

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jakub Řebíček

Zvíře v úpravě občanského zákoníku

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Josef Salač, Ph.D.

Katedra: Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 12.3.2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 239 863 znaků včetně mezer.

Jakub Řebíček

V Praze dne 12.3.2024

Obsah

<i>Úvod</i>	<i>1</i>
1 <i>Historický vývoj právní úpravy zvířete</i>	4
1.1 Římské právo soukromé a středověké tendence	4
1.2 ABGB	9
1.3 Občanský zákoník z roku 1950.....	16
1.4 Občanský zákoník z roku 1964.....	19
2 <i>Nový občanský zákoník – dereifikace zvířete</i>	21
2.1 Subjekt versus objekt práva	22
2.2 Vymezení zvířat v rámci společenství organismů	25
2.3 Vztah soukromoprávní a veřejnoprávní terminologie a kategorizace.....	29
2.4 Funkce dereifikace zvířete v soukromém právu	32
2.5 Dereifikace v evropských občanských zákonících	35
3 <i>Zvíře z pohledu absolutních práv majetkových</i>	38
3.1 Vlastnické právo a jeho limity	39
3.2 Nabývání vlastnického práva.....	43
3.2.1 Privlastnění.....	43
3.2.2 Nález	58
3.2.3 Přirozený přírůstek	64
3.3 Věcná břemena.....	65
<i>Závěr</i>	<i>72</i>

Úvod

Lidské povědomí o živých zvířatech doznalo v průběhu posledního století poměrně značných změn. Ač byla zvířata zpočátku civilizace vnímána jednoduše jako věc, v moderní historii lidstva se dostává do popředí uznání jejich specifických vlastností, kterými se od věcí do značné míry liší. Především to, že se jedná o živé a smysly nadané tvory, činí v dnešní době, která je orientovaná na komplexní ochranu práv, charakteristiku zvířete jakožto věci poněkud nepřiléhavou a zjednodušenou. Z tohoto důvodu jsou právní řády jednotlivých států nuceny reagovat na tuto změnu v lidském smýšlení a poskytnout zvířatům takovou právní úpravu, která by dostatečně reflektovala jejich vlastnosti, a to jak v případě oblasti práva soukromého, tak i práva veřejného.

Český právní řád není výjimkou. Po návratu k demokratickým principům po listopadu roku 1989 dochází v souladu s novou orientací zákonodárce na ochranu základních lidských práv, jakož i životního prostředí k postupné legislativní změně postavení zvířat v právu.

Těžištěm této diplomové práce je výzkum a zhodnocení současné úpravy živých zvířat v občanském právu, a to primárně ve sféře absolutních majetkových práv se zohledněním příslušné veřejnoprávní úpravy. Soukromoprávní status zvířat bude představen nejdříve ve svém historickém vývoji a následně prostřednictvím výkladových, aplikačních či jiných praktických úskalí současné právní úpravy, přičemž cílem práce je nalézt jejich řešení a nabídnout nový pohled na zvířecí problematiku, třebaže v některých ohledech odlišný od dosavadních převládajících doktrinárních názorů. I za tímto účelem si diplomová práce klade dále za cíl zmapovat vliv veřejnoprávních norem na současné postavení zvířete v soukromém právu, který je zcela zásadní, a představuje tak určitou raritu.

Předmětem práce není výskyt zvířat v závazcích z právních jednání ani z deliktů, jelikož se jedná o témata, která ač nesporně zajímavá, dle mého názoru nereflektují dostatečně povahu zvířete jakožto smysly nadaného tvora, přičemž ona povaha je pro tuto práci zásadní; zvláštní právní úprava zvířat v závazcích vyvstává dle mého názoru spíše z jejich (ne)ovladatelnosti. Zároveň nelze ignorovat počet prací a článků, které byly k tématům vytvořeny, proto by jejich zahrnutí do práce bylo poněkud nadbytečné a ve svém důsledku mohlo vést k povrchnosti práce na úkor hlavních témat. Pozornost tak bude zaměřena zejména na vlastnická práva a jejich nabývání a na pozemkové služebnosti stran zvířat jakožto na oblasti, které nejsou zcela judikaturou formovány, a nabízí i nadále některé teoretické či praktické kuriozity. Ze stejných důvodů nelze o práci uvažovat jakožto o komplexním rozboru současné právní úpravy, neboť se týká pouze

vymezených institutů, které budou zkoumány intenzivně. Z důvodu absence speciální úpravy nebude rovněž brán zřetel na zvířata v dědickém právu.

Práce je členěna do tří kapitol. V první kapitole je věnována pozornost historickému vývoji právní úpravy zvířete v soukromém právu, jakož i zkoumání vlivu, který historická úprava měla na úpravu současnou. Kapitola počíná zaměřením na zvíře v římském soukromém právu, přičemž jeho zařazení do úseku historického vývoje je důležité, neboť jak bude později řečeno, římské právo soukromé je významným inspiračním zdrojem pro novodobé kontinentální občanské právo, a v této souvislosti je často označováno jakožto kolébka moderního soukromého práva. Jako mezičlánek mezi římským právem a moderními občanskými zákoníky slouží v této podkapitole krátký exkurz do středověkého práva a jeho ovlivnění právem římským. Dále pak je pozornost věnována moderním občanským zákoníkům platným a účinným v českých zemích. V prvé řadě bude zkoumán císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., který je v novelizované podobě v Rakousku platný dodnes a některým evropským státům sloužil jako inspirační zdroj při snahách o soukromoprávní rekonstrukci. Následně bude soustředěna pozornost na socialistické občanské zákoníky platné po druhé světové válce z let 1950 a 1964. Ve všech uvedených právních úpravách bude přihlíženo nejdříve k právnímu postavení zvířete, zejména k jeho vztahu ke věci v právním smyslu, a poté k samotné právní úpravě a jejímu potenciálnímu vlivu na navazující právní vývoj a současnou úpravu. K této části práce je dlužno říci, že její poněkud široký rozsah je dán významem, který přikládám historickému kontextu a vývoji.

Druhá kapitola komplexně zkoumá postavení zvířete v současném soukromém právu, a to především skrze jeho úpravu v soudobém občanském zákoníku. Pozornost je věnována jeho společným a odlišujícím znakům ve vztahu k věci v právním smyslu slova a pojmu dereifikace. V souvislosti s dereifikací budou představena některá výkladová a aplikační úskalí, která nová právní úprava přináší, zejména problematika soukromoprávního vymezení zvířete ve vztahu k živočišné říši definované přírodními vědami, jakož i důsledky z ní plynoucí. K podrobnému zkoumání právního postavení zvířete rovněž okrajově poslouží pojmy a definice zvířete obsažené ve veřejnoprávních zákonech, které do jisté míry soukromé právo ovlivňují a jsou s ním vzájemně propojené. Dále budou vymezeny funkce, které má dereifikace zvířete v soukromém právu. Kapitola bude uzavřena krátkým exkurzem do vybraných zahraničních občanských zákoníků za účelem posouzení, jakým způsobem se někteří evropští zákonodárci vypořádali s dereifikací zvířete v porovnání s českou právní úpravou. Uvedené státy byly vybrány, aby poskytly základní přehled dereifikace zvířete v Evropě a zároveň byly vystihnuty moderní právní trendy v této oblasti.

Třetí kapitola se zabývá zvířetem z pohledu absolutních majetkových práv. V této kapitole je pojednáváno o zvířeti nejdříve jako o objektu vlastnického práva a o specifikách, která vyplývají z jeho povahy, zejména v případě limitů vlastnického práva ke zvířeti. Následně je podrobně rozebrána zvláštní úprava nabývání a pozbývání vlastnického práva k němu – zejména instituty přivlastnění, nálezů a přirozeného přírůstku včetně zkoumání soukromoprávní kategorizace zvířat zavedené občanským zákoníkem pro majetkoprávní účely. Ve vztahu k uvedenému bude též věnován prostor některým veřejnoprávním pojmům a normám, neboť jak bude dále uvedeno, normy veřejného práva nabývání vlastnického práva ke zvířeti ve velké míře ovlivňují. Dále bude pozornost věnována věcným břemenům, v nichž v nějaké podobě figuruje zvíře, konkrétně budou zkoumány pozemkové služebnosti práva průhonu a práva pastvy. Předmětem kapitoly (po obecném vymezení jednotlivých právních institutů v rozsahu nezbytném pro pochopení zvláštní úpravy stran zvířete) je podrobný rozbor jednotlivých ustanovení, která obsahují speciální právní úpravu odlišnou od právního režimu věcí, a to jak samostatně, tak rovněž i ve vzájemných souvislostech. Cílem je identifikovat potenciální praktická rizika současné právní úpravy a poskytnout nové způsoby jejich řešení, jakož i zasadit je do širšího kontextu veřejného práva.

V rámci rozboru, jenž směřuje k dosažení cílů vytyčených diplomovou prací, je užito analytické a hodnotící metody souběžně se zohledněním bohaté přílehlé komentářové literatury a judikatury. Rovněž bude užito komparativní metody za účelem porovnání českého uchopení institutu dereifikace se zahraničními občanskými zákoníky. Při výzkumu bylo čerpáno ze zákonných i podzákonných právních předpisů České republiky i mezinárodních smluv, přičemž tyto zahrnují předpisy jak platné a účinné, tak rovněž právní předpisy z minulosti nebo mezinárodních smluv. Čerpáno bylo též ve velké míře z komentářové literatury a jiných právních monografií, z důvodových zpráv k příslušným předpisům a odborných článků. V práci je zastoupena i judikatura vyšších českých soudů, a to z různých časových období moderních českých právních dějin.

1 Historický vývoj právní úpravy zvířete

1.1 Římské právo soukromé a středověké tendence

Pokud je hovořeno o římském právu soukromém, je tím myšleno odvětví soukromého práva, které se utvářelo ve starověkém Římě, kolébce západoevropské civilizace. Časově lze pro tuto práci relevantní období římského práva (nyní myšleno v širším smyslu zahrnujíc odvětví veřejné i soukromé) ohraničit rokem 449 př. n. l., ve kterém byl přijat Zákon dvanácti desek, čímž bylo dosaženo nahrazení do té doby převažujícího práva obyčejového právem psaným, a rokem 565 n. l., ve kterém zemřel byzantský císař Justinián I, který se zasloužil o rozsáhlou kodifikaci římského soukromého práva (*Corpus Iuris Civilis*), čímž završil jeho vývoj.¹

Východiskem pro postavení zvířat v římském právu bylo určení, že zvíře je v právním smyslu věcí (*res*), a to věcí živou, neboť v rámci dělení věcí rozlišovali staří Římané mezi věcmi živými a neživými. Zvířata tedy byla pouze objekty práva, nikoli subjekty práva, kterými byly pouze přirozené osoby a osoby právnické. Důsledkem je uplatnění staré římskoprávní zásady, že co je v právu subjektem práv, nemůže být za žádných okolností také objektem práv a naopak: co je objektem, nemůže být nikdy subjektem.² K tomu je však nutné sdělit, že ona zásada i přes své rezolutní znění neplatila bezvýjimečně, vždyť ani všechny přirozené osoby nebyly automaticky považovány za subjekty práva; plnou právní subjektivitu nabývaly totiž pouze, narodily-li se živé svobodnému občanu, a pro případ rodinných práv též narodily-li se jako *sui iuris*, tedy nepodléhající moci *patera familias* (otce rodiny). Otroctví nebylo ve starověkém Římě ničím neobvyklým. Zásadu tak je nutné spíše vykládat tak, že dokud je osoba subjektem, nemůže být objektem práv, a v případě např. uvržení do otroctví ztrácí subjektivitu a stává se objektem práv, přičemž dokud je objektem práv, nemůže mít právní subjektivitu. Zatím co však u otroků již římscí právníci rozeznávali jejich zvláštní postavení oproti standardním věcem, jelikož dle jejich právního názoru člověk je a vždy bude nadán rozumem a svobodnou vůlí³, u zvířat tomu tak nebylo.

Římská právní nauka rozeznávala dělení věcí dle jejich vlastností a spolu s tím rozpracovala komplexní názvosloví, jež bylo v různých podobách recipováno do moderních

---

¹ HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 6. vyd. V Bratislavě: Nákladem Právnické fakulty University Komenského, 1927. Knihovna Právnické fakulty University Komenského v Bratislavě. s. 19-33.

² KINCL, Jaromír. In: KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. Dot. 2. dopl. a přeprac. vyd. (C.H. Beck dot. 1. vyd.). Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7179-031-1, s. 82.

³ Srov. KINCL, Jaromír. *Studie o právní subjektivitě otroka u Římanů a Germánů*, in: Právněhistorické studie. Praha: Academia Sv. 26, 1984, s. 7.

právních řádů. Dle tohoto názvosloví bylo zvíře považováno za věc hmotnou (*res corporales*)⁴, movitou (*res mobiles*), lidského práva soukromého (*res humani iuris private*), obchodovatelnou (*res in commercio*), jednoduchou (*res non compositae*), nespotřebitelnou (*res quae usu non consumuntur*), v soukromém vlastnictví (*res in patrimonio*) a zpravidla plodonosnou (*fructi naturales*).⁵

V této souvislosti lze zmínit, že i zvířata byla dle své povahy nad rámec výše uvedeného dělení dále dělena do dvou věcných právních kategorií, přičemž toto zařazení mělo vliv na formu právního jednání, kterým se s těmito věcmi nakládalo, resp. kterým se zcizovaly. Zvířata se dělila (obdobně jako ostatní věci v římském právu) na věci mancipační (*res Mancipi*) a věci nemancipační (*res nec Mancipi*).⁶ Zvířata zařazena do věcí mancipačních byla ta, která byla společností určena k nošení nebo tahání břemen, například koně a dobytek. Vedle nich byli věcmi mancipačními dále například otroci, pozemky na italské půdě či nejstarší venkovské pozemkové služebnosti. Obecně lze tento druh věcí shrnout jakožto věci základního hospodářského významu pro římskou agrární společnost. Hlavním důsledkem této kategorizace je, že s těmito věcmi bylo možné právně relevantně nakládat pouze pomocí římských formálních ceremoniálních jednání, kterými byla mancipace (*Mancipatio*) a injurecese (*in iure cessio*). Římské právo tedy z výše uvedených důvodů pokládalo za nezbytné, aby dispozice s těmito věcmi podléhala přísným formálním pravidlům tehdejšího práva. Všechny ostatní věci byly věcmi nemancipačními.⁷

Výše uvedená charakteristika dělení věcí (vyjma věcí mancipačních a nemancipačních a jiných) je relevantní i v současné době, neboť byla ve velké míře s přihlédnutím k povaze druhů věcí převzata soukromoprávními kodexy evropských zemí a právní řády těchto zemí s ní spojují v rámci právních jednání nejrůznější právní důsledky. Je však vhodné zmínit, že dochází k převzetí pouze některých kategorií věcí, které se slučují s povahou společnosti a státního zřízení, a tedy v dnešní sekulární společnosti dělení věcí například na věci lidského a božského práva nemá pochopitelně význam.

Nyní zpět k postavení zvířete naroveň věci. Charakterizování zvířat jakožto věcí mělo v tehdejší římském právu za důsledek, že obsah vlastnického práva vlastníka zvířete byl totožný s obsahem vlastnického práva k věci. Pracujeme-li s analytickým pojetím vlastnického práva, tedy

---

⁴ Zde je vhodné zmínit, že dělení věcí na hmotné a nehmotné nebylo v římském právu standardní, neboť dle většiny římských právníků hlavním znakem věci byla její hmotná podstata, a dělení na věci nehmotné bylo tedy spíše jakýmsi pomíjivým trendem. Srov. KINCL, SKŘEJPEK, URFUS, 1997, op. cit., s. 82.

⁵ BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva: (ve třech fázích jeho vývoje)*. 2., přeprac. vyd. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0545-5, s. 184.

⁶ Za vlády císaře Justiniána I. bylo toto dělení zrušeno.

⁷ SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce*. 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-566-1, s. 99.

že vlastnické právo je pojmem nadřazeným zahrnujícím výčet dílčích oprávnění vlastníka k věci, má vlastník ke zvířeti tato práva (resp. oprávnění): právo věc držet (*ius possidendi*), právo věc užívat (*ius utendi*), a to až do jejího zničení (*ius abutendi*), právo věc požívat (*ius fruendi*) – tedy brát z ní plody, přičemž vlastník plodonosné věci se stává jejích vlastníkem oddělením plodů – a právo disponovat s věcí (*ius disponendi*) – tedy nakládat s věcí s právními důsledky: například zcizit, půjčit, zastavit, opustit, zřídit služebnost.⁸⁹

V souladu s výše uvedeným lze uvést, že zvíře bylo najisto postaveno na roveň věci, a tudíž i následovalo stejný právní režim jako věc. I v římském právu se však vyskytovala speciální úprava vztahující se pouze ke zvířeti.

Například nabytí vlastnictví ke zvířeti, resp. způsoby tohoto nabytí v římském právu byly tytéž jako v případě věci, avšak zde byla určitá specifika. Příkladem lze uvést okupaci (později v právu nazývána též jako přivlastnění), což je originární způsob nabytí práva k věci ničí (*res nullius*), kdy se vlastnické právo nabývá jednostranným uchopením držby s úmyslem věc vlastnit. Římské právo neznalo právo lovu a myslivosti, které se utvořilo až v dobách evropského feudalismu, tudíž okupací šlo volně nabýt vlastnictví ke kterémukoliv volně žijícímu zvířeti, nutnou podmínkou však bylo, aby šlo o divoké zvíře (zároveň nikým nehlídané) či zvíře dočasně ohočené a později uprchlivší se ztrátou schopnosti návratu¹⁰, neb pouze tato byla považována právem za věc ničí. Nabytí vlastnického práva okupací nebylo možné ve vztahu k domácímu zvířeti, které později uprchlo, neboť takové zvíře se ani po svém uprchnutí nestávalo věcí ničí.¹¹

Jelikož bude i v následujících kapitolách věnována pozornost vlivu veřejnoprávních norem na soukromoprávní instituty, považuji nyní za vhodné zmínit problematiku věcí božského práva a jejich promítnutí v soukromém životě starých Římanů.¹²

Věci božského práva (*res divini iuris*) patřily bohům a nacházely se pod jejich ochranou, šlo tedy o věci neobchodovatelné a „nevlastnitelné“, neboť k nim žádná z osob nemohla nabýt vlastnické právo. Gaius tyto řadil do tří skupin: *res sacrae* (věci posvátné), *res religiosae* (věci zasvěcené) a *res sanctae* (věci svaté). Z pohledu zvířat je relevantní právě první skupina; jedná se o věci, které měly vztah ke kultu nebeských bohů a které byly formálním úkonem představitelů římského státu za posvátné prohlášeny (tzv. zasvěcením – *consecratio*, nebo věnováním –

---

⁸ Tamtéž, s. 103.

⁹ Dlužno říci, že výčet oprávnění vlastníka je chápán jako demonstrativní, a lze tedy uvažovat i o dalších oprávnění.

¹⁰ Tamtéž, s. 105.

¹¹ URFUS, V. In: KINCL, SKŘEJPEK, URFUS, 1997, op. cit., s. 179.

¹² Božské právo však nelze zaměňovat s právem veřejným, neboť právo božské (*ius divinum*, nebo též v objektivním smyslu *fas* – božské právo / norma) bylo právo oddělené od práva lidského (*ius humanum*), které se poté dělilo na právní odvětví soukromé a veřejné (*ius privatum et ius publicum*). Srov. SKŘEJPEK, Michal. *Ius et religio: právo a náboženství ve starověkém Římě*. Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999. ISBN 80-901064-8-x. s. 87.

dedicatio). Klasickým příkladem jsou např. chrámy, kapličky, oltáře a bohoslužebné náčiní.¹³ Domnívám se, že mezi tyto patří i obětní zvířata vyčleněná k náboženským obřadům. Pokud hovoříme o obřadech spojených s obětí zvířete, je nasnadě, že nejpozději okamžikem obětování zvířete spadá jeho podstata, resp. vlastnické právo k němu do područí bohů, jinak by nebyl naplněn základní účel oběti. U domácích obřadů, které prováděl *pater familias*, bylo obvyklé, že obětovaná zvířata pocházela z jeho vlastnictví, avšak v případě náboženských slavností, jichž se zúčastnil celý Řím, lze usuzovat, že zvířata určená k oběti byla posvátnými věcmi, a to na základě již zmíněného zasvěcení nebo věnování¹⁴, nejpozději však určitě okamžikem jejich obětování, a to i s ohledem na to, že z jejich mrtvých těl bylo dále kněžskými věštěno.¹⁵ Je zde tedy patrný přesah odlišného právního odvětví do tradičních soukromoprávních institutů stran nabývání a pozbývání vlastnického práva, neboť výše nastíněná soukromoprávní úprava se uplatňuje pouze za předpokladu, že nejde o zvířata náležející bohům, tedy věci posvátné. Stejně tak v případě zasvěcení nebo věnování pro obřadní účely dochází dříve či později k pozbytí vlastnického práva ke zvířeti na základě právních pravidel, jež nemají svůj původ v soukromém právu.

Dále považuji za vhodné alespoň krátkou zmínku k přírůstku. Některá zvířata byla dle své povahy považována za věc plodonosnou, kdy plodem bylo chápáno mládě tohoto zvířete či hospodářský produkt, které zvíře poskytovalo (např. mléko, vlna či vejce). Jak již bylo výše uvedeno, k předmětným plodům nabýval vlastník plodonosné věci vlastnické právo již ve chvíli, kdy se plody stávají samostatnou věcí, tedy ve chvíli jejich oddělení od plodonosné věci.¹⁶ Tento způsob nabytí vlastnického práva nazývá současná právní úprava přírůstkem.

V oblasti práv k věcem cizím (*iura in re aliena*), které římské právo dobře znalo již z archaických dob, lze zmínit některé pozemkové služebnosti, které ačkoliv se nedotýkají bezprostředně zvířat, úzce s nimi souvisí. Obecně lze pozemkové služebnosti vymezit jako věcná práva k cizí věci, zaručující její plné nebo částečné užívání a nerozlučně spjatá s určitým pozemkem, přičemž mají charakter práv absolutních.¹⁷ V souvislosti se zvířaty jde zejména o právo průhonu dobytka (*actus*) či právo pastvy, jejichž podstatou bylo omezení jednoho

---

¹³ SKŘEJPEK, 1999, op. cit., s. 124-125.

¹⁴ Srov. HEJDA, Josef. *Finanční správa římské provincie Sicílie*. Online, diplomová práce (Mgr.). Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. Vedoucí práce prof. JUDr. Michal Skřejpek, DrSc., s. 9 –11. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/36140>. [cit. 2024-02-04].

¹⁵ ADÁMKOVÁ, Michaela. *Vztah starověkého člověka ke zvířatům*. Online, diplomová bakalářská práce (Bc.). Brno: Masarykova Univerzita, Filozofická fakulta, 2020. Vedoucí práce Mgr. Jana Steklá, Ph.D., s. 39. Dostupné z: <https://theses.cz/id/kpcgi2/>. [cit. 2024-02-04].

¹⁶ URFUS, V. In: KINCL, SKŘEJPEK, URFUS, 1997, op. cit., s. 182.

¹⁷ BARTOŠEK, 1995, op. cit., s. 192.

služebného venkovského pozemku ve prospěch vlastníka sousedního pozemku panujícího, a to zejména za účelem vzájemné ekonomické a hospodářské prospěšnosti mezi pozemky.¹⁸

Zde je vhodné poukázat na vztah mezi římským právem a jeho instituty a novodobým českým právem soukromým. Zvláště po rekodifikaci občanského práva završenou přijetím občanského zákoníku v roce 2012, která je svým způsobem vnímána jakožto návrat k tradici, je inspirace římským právem více než patrná, a to nikoli pouze v právu českém, ale rovněž i v dalších evropských legislativách. Právě pozemkové služebnosti jsou vhodným demonstrativním příkladem, neboť jejich současná úprava v českém právu z velké části vychází z úpravy římské, resp. z úpravy rakouské, kterážto zase vychází z úpravy římské, co se podstaty a funkcionality institutu týče.¹⁹ O pozemkových služebnostech v českém platném právu, jakož i o inspiraci římským právem bude více pojednáno především ve třetí kapitole.

Závěr této podkapitoly je věnován převzetí římského chápání právního postavení zvířat historicky navazujícími evropskými právními řády. Středověká civilizace v souladu s dobovým chápáním světa a přirozeného řádu pozvolně v menší či větší míře přejala římskoprávní dědictví, zejména pak v polovině 11. století, kdy dochází k postupné recepci římského práva a ve 12. století, kdy římskoprávní učení bylo aprobováno církví²⁰, a s ním i myšlenku zvířete jako věci, a tato právní teze, ačkoli nebyla nikdy výslovně kodifikována, ovládala právní myšlení lidí téměř až do konce 20. století, ve kterém začínají sílit tendence dereifikace.

Je však nutno podotknout, že toto převzaté chápání bylo velice ovlivněno dobovou situací a křesťanským myšlením, a tudíž bylo těmito vlivy značně pokřivené. K tomu Kadlecová uvádí, že spíše než jako mechanické přejímání římského práva a jeho aplikaci je totiž potřeba chápat snahu o recepci jako vznik možnosti pro tvorbu nového právního myšlení a právní vědy.²¹ Dobrým příkladem jsou nechvalně proslulé tzv. soudní procesy se zvířaty, které se odehrávaly v různých evropských zemích v průběhu středověku.²² Na těchto procesech lze vypožorovat, že evropské právní systémy spatřovaly ve zvířatech alespoň částečnou právní, resp. procesní subjektivitu včetně trestní odpovědnosti, když proti nim vedly ve vsí vážnosti trestní řízení. Komárek k tématu uvádí: „*Je dobré vědět, že právo v evropském středověku, ovlivněném ještě silně germánskými a slovanskými původními představami, vidělo – na rozdíl od práva římského – ve zvířatech*

---

¹⁸ URFUS, V. In: KINCL, SKŘEJPEK, URFUS, 1997, op. cit., s. 195.

¹⁹ Srov. SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo v občanském zákoníku: komentář a prameny*. Praha: Auditorium, 2017. ISBN 978-80-87284-65-0.

²⁰ URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého: Římskoprávní dědictví a soukromé právo kontinentální Evropy*. Praha: C.H. Beck, 1994. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-7049-107-8. s. 21.

²¹ Srov. KADLECOVÁ, Marta. *Vývoj českého soukromého práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Právní dějiny. ISBN 80-86432-83-1, s. 30.

²² Srov. KOMÁREK, Stanislav. *Ochlupení bližní: zvířata v kulturních kontextech*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2113-7.

i právní subjekty, nadané jak právy, tak odpovědností. Známé procesy s kobyčkami či myši nejsou jen ukázkou středověkého tmářství, ale i posledním pokusem Evropy vzít mimolidské živé tvory vážně, jako sobě rovné, a korektně s nimi jednat. V jednom z těchto procesů byly myši regulérně souzeny, byť v nepřítomnosti, měly svého obhájce, rozsudek jim byl oznamován způsobem tehdy obvyklým u nepřítomných osob – byl vyvěšen na „černém prkně“ soudu. Zněl, že do 14 dnů mají myši opustit pole a louky určitého panství, přičemž zvířata příliš mladá, přestárlá a gravidní mohou zůstat. Často byli souzeni i zvířecí jednotlivci zapříčinivší lidskou smrt či nějak se protivící řádu světa (kohout, který snesl vejce).“²³

Na výše uvedeném lze tak spatřovat středověkou absenci komplexních pravidel týkajících se právní osobnosti a svéprávnosti a jejich (ne)možnosti být přisuzovány entitám odlišným od osob, jako tomu bylo postaveno najisto v římském právu. O problematice subjektu a objektu práv zde nelze vůbec hovořit.

I přesto je však vhodné uvést, že některé římskoprávní instituty týkající se zvířat byly (ať již v méně či více modifikované) zachovány i v době středověku. Příkladem lze uvést služebnosti práva pastvy či podstatně konkrétnější *ius stercorandi* (právo uzavírat v ohradě vlastní i cizí ovce s cílem získat hnojivo) nebo *ius glandinarium* (právo vyhánět vepře do cizího lesa za účelem pasení na žaludech). Zvláštní novinkou oproti římskému právu byl institut tzv. železných krav (či včel), který byl v době předhusitské druhem reálného břemene. V případě zřízení smlouvy o železném dobytku byl vlastník nemovitosti, na níž břemeno vázlo, povinen odvádět vlastníku dobytka plat za jeho užívání, přičemž uživatel odpovídal za dobytek a plat z něho osobně i věcně. Tento institut byl do práva českých zemí převzat nejspíše z Německa.²⁴

1.2 ABGB

V červnu roku 1811 byl v Rakouském císařství patentem č. 946/1811 Sb. z. s. císaře Františka I. vyhlášen Všeobecný zákoník občanský (německy *Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesamten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie*), v české právní praxi zpravidla označovaný jako obecný zákoník občanský (dále jen „ABGB“). Tento zákon představoval vyvrcholení kodifikačních snah započatých v roce 1753 a ve svém důsledku kodifikoval občanské právo s platností ve všech zemích rakouského císařství včetně zemí českých, avšak vyjímaje země Koruny uherské.²⁵

---

²³ KOMÁREK, Stanislav. Němé tváře. Online. *Vesmír*. 2003, č. 2, s. 92. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2003/cislo-2/neme-tvare.html>. [cit. 2023-03-13].

²⁴ KADLECOVÁ, 2004, op. cit., s. 64.

²⁵ BÍLÝ, Jirí Libor. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003. Vysokoškolské právní učebnice. ISBN 80-7201-429-3, s. 212.

ABGB byl na svoji dobu velice moderní a nadčasový, o tom také svědčí doba, po kterou se udržel v různých zemích v platnosti, a to i po rozpadu Rakouska Uherska²⁶. Byl založen na filozofii, základech osvícenství a racionálního směru. Právním inspiračním zdrojem pro něj byla koncepce přirozeného práva a zejména poměrně silný vliv práva římského, který lze vyzorovat například již na samotné systematické zákona, která kopíruje tzv. Gájovskou triádu z dob Justiniánského práva, tedy rozdělení na práva osob, práva věcná a obligační práva.²⁷

Mluvíme-li dále o statutu a právní úpravě zvířete v soukromém právu kodifikovaném ABGB, lze i zde vyzorovat silný vliv práva římského.

Hlavním východiskem pro určení toho, co z pohledu práva dle ABGB věci je a co není, je ustanovení § 285: „*Všechno, co od osoby je rozdílné a slouží k potřebě lidí, sluje věc v právním smyslu.*“^{28,29} Legální definice věci navazuje na justiniánskou tradici a poskytuje taxativní výčet definičních znaků věci. Prvním znakem (negativním) je odlišnost od osoby, touto odlišností je myšlena rozdílnost jak od osobnosti člověka, tak od jeho fyziologické tělesné schránky. Druhým (pozitivním) znakem je pak služba potřebě lidí, přičemž k naplnění tohoto znaku postačí, pokud je zde alespoň možnost, že věc může sloužit k potřebě lidí. Zároveň však musí být splněna podmínka možnosti nabytí právního panství nad předmětnou věcí.³⁰

Z výše uvedeného tak vyplývá, že zvíře definiční znaky věci naplňuje, a tudíž je dle historického rakouského práva věci. V navazujících ustanoveních § 295 a násl. je zároveň určeno, že: „*Tráva, stromy, plody a jiné upotřebitelné věci, které země na svém povrchu plodí, zůstávají tak dlouho nemovitým jměním, dokud nebyly od země a půdy odděleny. I ryby v rybníce a zvíř v lese stanou se teprve tehdy movitým statkem, když byl rybník vyloven a zvíř polapena nebo skolena.*“ Podobně pak v § 296 stanoví: „*Také obilí, dříví, píce pro dobytek a všeliké jiné třebas již sklizené plodiny, jakož i veškerý dobytek a všeliké nástroje a nářadí k nemovitému statku náležející pokládají se potud za nemovité věci, pokud jich k dalšímu řádnému provozování hospodářství je potřebí.*“

Z výše uvedeného tudíž vyplývá, že ABGB výslovně potvrzuje postavení zvířete jakožto věci. Jak již bylo uvedeno v podkapitole týkající se římského práva, určení zvířete naroveň věci

---

²⁶ V českých zemích byl nahrazen až středovým občanským zákoníkem z roku 1950.

²⁷ BÍLÝ, 2003, op. cit., s. 213.

²⁸ Pozn.: Při výkladu ustanovení ABGB v českém jazyce je nutné mít na paměti, že dle odst. 10 vyhlášeního patentu, kterým byl ABGB vyhlášen, je původní německý text autentický a podle něj je potřeba posuzovat jazykové překlady habsburských provincií.

²⁹ Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský rakouský, ve znění účinném do 31.12.1965 (dále jen „ABGB“). Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-07-01].

³⁰ SEDLÁČEK, Jaromír. In: SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi., Díl druhý, (§§ 285 až 530)*. Praha: Právnícké nakladatelství V. Linhart, 1935, s. 7.

má za následek aplikaci stejného právního režimu na obě, stejně pak obsah vlastnického práva vůči zvířeti jest stejný jako v případě jiných věcí.

I v případě ABGB však máme možnost nalézt určitá specifika, která právní úpravu zvířat od ostatních věcí do jisté míry odlišují.

Jedním z nich je například právní chápání některých zvířat jako příslušenství věci, které již bylo popsáno výše v ustanovení § 295. Z výše uvedené citace je patrné, že dokud nejsou ryby z rybníka vyloveny či není zvíře v lesích polapena nebo skolena, zůstávají tyto příslušenstvím hlavní věci, tedy předmětného nemovitého rybníka či lesa – tudíž samy jsou věcí nemovitou, resp. jejím příslušenstvím. Tomu odpovídá i zákonná definice příslušenství věci dle ABGB v § 294, která systematicky předchází zvláštním ustanovením stran rybníka a lesa, dle které: „Příslušenstvím rozumí se to, co bývá s věcí trvale spojeno. Sem patří nejen přírůstek věci, pokud není od ní oddělen; nýbrž i vedlejší věci, bez nichž hlavní věci nelze upotřebiti nebo o kterých zákon nebo vlastník určil, aby se jich trvale k hlavní věci upotřebilo.“³¹ Obdobně pak tomu je v případě dobytka uvedeném v ustanovení § 296 výše – dobytek je v popsané situaci pokládán za věc nemovitou a příslušenství statku, a to do té doby, dokud jsou zapotřebí k řádnému hospodaření s ním. Tento institut se nazývá *fundus instructus*.³² Uvedený znak příslušenství, tedy potřeba věci k řádnému provozování hospodářství na pozemku, je dále podrobněji charakterizován prvorepublikovou judikaturou. V případě posuzování otázky, jaké předměty tvoří příslušenství k věci hlavní, která jest prodávána na základě kupní smlouvy, je rozhodující okolností, zda tyto věci movité byly dřívějším vlastníkem nemovitosti určeny k trvalému užívání nemovitosti jako věci hlavní, v tomto spojení používány a prodány a zda také vůli nabývajícího mají trvale sloužiti účelům věci hlavní.³³

V oblasti nabývání vlastnického práva; obdobně jako římské právo, i ABGB rozlišovalo kategorii věcí ničích (*res nullius*), ke kterým bylo možné nabýt vlastnické právo přivlastněním (okupací), jehož podstata byla stejná jako v římském právu. Právo přivlastnit si věc ničí měli dle ustanovení § 382 všichni členové státu, pokud oprávnění nebylo omezeno politickými zákony, nebo pokud některým členům státu nepřislušelo přednostní právo přivlastnění. Narozdíl od římskoprávní nauky rakouské právo již znalo práva myslivosti a rybolovu upravená zvláštními

---

³¹ Nejedná se o součást věci, nýbrž její příslušenství, srov. NOVOTNÝ, Michal. *Dereifikace zvířete v českém právu*. Online, diplomová práce (Mgr.). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, 2013. Vedoucí práce Mgr. Pavel Petr, LL.M. Ph.D., s. 21. Dostupné z: <https://theses.cz/id/fcoxap/>. [cit. 2023-11-01].

³² SEDLÁČEK, 1935, op. cit., s. 9.

³³ Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 29.11.1929 sp. zn. 11869/27. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2023-07-31].

zákony, které do značné míry omezovaly možnost okupace divokých zvířat na území honiteb či rybníků.

Konkrétně se v případě myslivosti jednalo o zemský zákon č. 49/1866 čes. z. z., honební zákon pro Čechy (dále jen jako „honební zákon“). Oblast rybářství upravoval zemský zákon č. 22/1885 čes. z. z., o některých opatřeních ke zvelebení rybářství ve vnitrozemských vodách, ve spojení s říšským zákonem č. 58/1885 ř. z., o úpravě rybářství ve vodách vnitrozemských.³⁴

Honební zákon vymezoval právo myslivosti na základě vlastnického práva, tzn. právo myslivosti příslušelo vlastníku souvislých (sousedících) pozemků o rozloze minimálně 115 ha nebo vlastníkům, jejichž sousedící pozemky alespoň dohromady dosahovaly rozlohy 115 ha, tito spolu pak tvořili honební společenstvo. Dále pak myslivost náležela též vlastníku pozemku dokonale a trvale ohrazeného (např. zdmi, ploty), a to bez ohledu na jeho rozlohu. Pokud se v obci nevyskytovali vlastníci půdy alespoň v souhrnu dosahující požadované rozlohy, náleželo právo myslivosti honebnímu okrsku nejvíce sousedícímu.³⁵ Honební pozemky (v souhrnu tvořící honitbu) tak byly ve staré úpravě vymezeny velice široce (srov. honitbu dle současné úpravy ve třetí kapitole), též je patrný důraz zákonodárce na to, aby v každé obci byla alespoň jedna osoba vykonávající právo myslivosti, což se jeví jako logické, neboť 19. století, potažmo 20. století nebylo zatíženo trendem urbanizace a míra zalesnění území Čech byla nepochybně vyšší, a to včetně vyššího výskytu divoké zvěře.

Výše vedené osoby byly z důvodu svého vlastnického práva k honitbě nadány právem myslivosti (u honebního společenstva šlo dokonce o povinnost), avšak honitbu mohly též pronajmout nebo výkon myslivosti přenést na znalce (myslivce, jenž složil odbornou zkoušku). Jakákoliv osoba vykonávající osobně myslivost se však musela vždy prokázat honebním lístkem vydávaným orgány veřejné moci.³⁶

Pokud někdo ve vymezené oblasti po právu vykonával myslivost, znamenalo to, že zde nikdo jiný nemohl lovit ani jinak stíhat nebo obhospodařovat divokou zvěř; porušil-li by zákaz, jednalo by se o přestupek pokutován peněžitou sankcí.³⁷ Vzhledem k tomu, že ABGB výslovně stanoví, že k přivlastnění může dojít pouze v případech, jež nejsou omezeny politickými zákony, je tak zřejmé, že v případě nedovoleného ulovení či odchytu zvěře na území honitby (kterézto

---

³⁴ Tento byl na území Čech fakticky prováděn zákonem č. 62/1896 mor. z. z. Srov. PUMPR, Pavel. *Vývoj právní úpravy rybářství na našem území*. Online, diplomová práce (Mgr.). Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. Vedoucí práce JUDr. Bc. Jaromír Tauchen, Ph.D, LL.M. Eur. Int., s. 31. Dostupné z: <https://theses.cz/id/no6kn6/>. [cit. 2024-02-16].

³⁵ Srov. ustanovení § 3, § 4, § 5 honebního zákona. Online. In: epravo.cz. Wolters Kluwer. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/vyhledavani-aspi/?Id=119&Section=1&IdPara=1&ParaC=2>. [cit. 2024-02-14].

³⁶ Srov. ustanovení § 6 a násl. honebního zákona.

³⁷ Srov. ustanovení § 42 honebního zákona.

tvorilo většinu pozemků v Čechách) nemůže dojít k nabytí vlastnického práva ke zvířeti. Honební zákon, ač svou povahou spadá spíše do odvětví správního práva, je tak jedním z předpisů, jež přímo ovlivňují soukromoprávní problematiku nabývání vlastnického práva ke zvířeti.

Ustanovení § 383 a § 384 ABGB dále upravovala přivlastnění zvířete, pokud bylo věci ničí. Předmětem přivlastnění nebyly – jelikož nebyly považovány za věci ničí – domácí roje včel a jiná krotká nebo zkrocená zvířata. Tato zvěř měla svého vlastníka, jenž měl právo ji stíhat, a to i na cizím pozemku.

Opačně tomu pak bylo u divokých zvířat, která byla věci ničí, a tedy předmětem volného chytání (avšak s omezeními uvedenými výše). Zde vyvstává otázka, jaká zvěř do této kategorie spadá, resp. kde existovala v rakouské úpravě hranice mezi divokými a domestikovanými zvířaty. Divokými zvířaty byla dle Randy zvířata přirozené volnosti požívající, tedy zvířata volně se pohybující v přírodě.³⁸ Tuto tezi rovněž formuloval Nejvyšší v rozhodnutí z období 2. světové války. V předmětné kauze se žalobce domáhal náhrady škody za chovnou, z farmy uniklou vzácnou lišku, kterou zastřelil, a jako věc ničí si přivlastnil žalovaný myslivec. Nejvyšší soud stanovil, že přestože žalovaný ulovil zvěř dle platných předpisů o myslivosti, nešlo o věc ničí, a tudíž si ji nemohl přivlastnit, neboť „...*jen taková nezkrocená divoká zvířata jsou věci ničí, která mají na zdejším území podmínky ke svému životu na svobodě a která se tu vyskytují nebo alespoň se snadno mohou vyskytnouti. Nejsou však jimi taková zvířata, jež by se u nás těžce aklimatisovala a o nichž může každý snadno seznati, že přišla na svobodu jen uniknutím ze zajetí. Tato zvířata stávají se věci ničí teprve, až je vlastník opustí.*“³⁹ V uvedeném případě byl tak vyjasněn rozdíl mezi uniknuvšími a divokými zvířaty, přičemž případ měl nepochybně i veřejnoprávní přesah, neboť byla řešena i otázka vztahu mezi nabýváním vlastnictví ke zvěři dle tehdejšího honebního zákona a nabýváním vlastnictví okupací dle ABGB.

V návaznosti na výše uvedená uniklá zvířata ABGB stanovilo pro domestikovaná zvířata časovou podmínku, při jejímž splnění došlo ke změně statusu těchto zvířat. Nikoli však na věci ničí, nýbrž na věci ušlé. Rozdíl je v tom, že tyto věci byly původně v něčím vlastnictví, avšak vyšly z jeho vlastnictví na základě ustanovení zákona,⁴⁰ což založilo možnost jejich odchytu a držení jinými osobami. V případě domácího roje bylo podmínkou, aby vlastník mateřského úlu alespoň po dva dny roj nestíhal, v případě zkroceného zvířete, aby se do čtyřiceti dvou dnů samo

---

³⁸ RANDA, Antonín, SPÁČIL, Jirí (ed.). *II. Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém*. Klasická právnícká díla (ASPI). Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-389-8. s. 96.

³⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Protektorátu Čechy a Morava ze dne 29.01.1942, sp. zn. Rv I 919/41. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2023-08-01].

⁴⁰ NOVOTNÝ, 2013, op. cit., s. 21.

vlastníku nevrátilo. Po splnění této podmínky se uvedená zvířata stala ušlou věcí, jež mohl odchytil buďto vlastník pozemku, na němž se ušlá zvířata nacházela, nebo na obecném pozemku kdokoli.⁴¹

Pro úplnost je tedy nasnadě zrekapitulovat výše uvedené kategorie zvířat a možnost jejich přivlastnění. Zvířata domestikovaná čili roje včel a jiná krotká nebo zkrocená zvířata nejsou věci ničí a nelze k nim nabýt vlastnické právo přivlastněním. Tato zvířata mají svého vlastníka, který je nadán právem je stíhat, a to i na cizím pozemku, jejich útěk nezpůsobuje zánik vlastnického práva k nim. Dále jsou zde zvířata ušlá, tedy zvířata dříve domestikovaná, která však svému vlastníku unikla, a k tomu je vlastník (v případě roje včel) po dva dny nestíhal, nebo se (v případě zkroceného zvířete) zvíře do čtyřiceti dvou dnů samo nevrátilo. U těchto se pokládá *animus revertendi* za vymizelý, z pohledu úpravy nabývání vlastnictví se napříště pokládají za zvířata divoká a můžou být stíhány vlastníkem pozemku na jeho pozemku, či na veřejném pozemku kýmkoliv. Poslední skupinou jsou (od počátku) divoká zvířata, jak již byla charakterizována v této práci výše, která jsou věci ničí a lze k nim nabýt vlastnické právo okupací, pokud toto nebylo omezeno zvláštními politickými (myšleno správními) zákony (srov. honební zákon výše).

Obdobně jako v římském právu zde můžeme vypořádat jaksi nadřazenou právní úpravu, která byť nespadá do záležitostí soukromého práva, *de facto* ho silně ovlivňuje především v oblasti vlastnických práv, jejichž nabytí v mnoha případech brání. V obou případech je tomu tak z důvodů poplatným době, ze které právní úprava pochází; ve starověké římské nesekularizované společnosti jím byly náboženské normy *fas*, jejichž porušení (*nefas*) bylo trestáno v rámci lidského práva, zatímco v době platnosti ABGB šlo o normy správního práva odpovídající tehdy vyspělému absolutistickému státnímu aparátu.

Jelikož i v podkapitole o římském právu byla věnována pozornost nabytí vlastnického práva přírůstkem, je vhodné krátce zmínit i úpravu v ABGB. Mláďata a jiné užitky pocházející od zvířete jsou obdobně považovány za přirozené plody domestikovaných zvířat. Zákon v tomto případě normuje, že tyto náleží vlastníku plodonosné věci, avšak již neuvádí, kterým okamžikem k nim nabude vlastnické právo. V souladu s římskoprávní naukou, která jest inspiračním zdrojem, a Sedláčkovo názorem⁴² lze mít za to, že i dle této právní úpravy nabývá vlastník mateřské věci vlastnické právo k plodu okamžikem jeho oddělení (*separace*). ABGB výslovně pamatuje v § 406 i na situace, kdy by jednotlivec dobytčího stáda vlastněného jednou osobou oplodnil zvíře ze stáda vlastněného osobou odlišnou. V takovém případě by vlastník oplodněného zvířete neměl povinnost poskytnout náhradu či odměnu, nebyla-li před tím vymíněna.

---

⁴¹ Viz § 384 ABGB.

⁴² Srov. SEDLÁČEK, 1935, op. cit., komentář k § 405.

Odhlédněme nyní k pozemkovými služebnostem, které rovněž mají svůj původ v právu římském. Rakouské právo rozeznává pro naše účely relevantní služebnosti práva průhonu dobytka a práva pastvy. S právem průhonu dobytka je kromě průhonu samotného spojeno také právo jet přes služební pozemek trakařem, přes tento pozemek však nelze vláčet těžká břemena.⁴³

Právo pastvy je pak poměrně podrobně upravené v ustanoveních § 498 až § 503, jež se týkají zejména druhu, počtu dobytka a doby pasení. V případě absence zvláštních zakazujících právních předpisů se právo pastvy vztahuje na „každý druh tažného, hovězího a skopového dobytka, nikoli však na vepře a drůbež; v krajinách lesnatých stejně nikoliv na kozy. Nečistý, nezdravý a cizí dobytek je povždy z pastvy vyloučen.“⁴⁴

Co se týče povoleného počtu kusů dobytka, jež může být pasen na služebném pozemku, zákoník určuje několik kaskádovitě posloupných kritérií, dle kterých se počítá. Prvním je počet honěného dobytka v posledních třiceti letech. Měnil-li se, je jím průměr počtu vyhnaného dobytka v prvních třech letech práva pastvy. Pokud ani tento není znám, je povoleným počtem takový, který se slučuje s rozsahem a jakostí pastvy, přičemž oprávněnému ze služebnosti je zakázáno, aby na služebném pozemku vykonával pastvu s více dobyttem, než který je schopný uchovat přes zimu na pozemku panujícím. K tomuto počtu se nepočítají sající mláďata. Konečně povolená doba pasení je určena zavedenými obyčejí v každé jednotlivé obci, avšak s výhradou nenarušení hospodaření určeným zvláštními právními předpisy.

Závěrem považuji za vhodné uvést, že rakouská úprava je zajímavá poměrně bohatou judikaturou utvářející se během období první a druhé republiky, z níž mnohé je použitelné i v současnosti, třebaže alespoň jako interpretační vodítko. Zejména jde o oblast náhrady škody způsobené zvířetem či na zvířeti⁴⁵, nebo výše uvedené rozhodnutí ohledně vymezení divoké zvěře. Konkrétní prvorepubliková rozhodnutí vyšších soudů budou dále uváděna především ve druhé a třetí kapitole, a to v návaznosti na současný i historický výklad jednotlivých ustanoveních stávajícího občanského zákoníku.

Po 1. světové válce a rozpadu rakouského císařství byl ABGB v Československu recipován tzv. recepční normou, a ačkoliv mělo jít původně pouze o dočasné řešení, v platnosti se nakonec udržel až do roku 1950, kdy byl nahrazen tzv. středovým občanským zákoníkem.⁴⁶ Během této

---

⁴³ Viz § 492 a 493 ABGB.

⁴⁴ Viz § 499 ABGB.

⁴⁵ Např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 13. 12. 1929, sp. zn. Rv I 469/29 nebo Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 31. 1. 1929, sp. zn. Rv I 808/28. Obě Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-08-01].

⁴⁶ V průběhu 30. let byla vytvořena rekodifikační komise za účelem sjednocení občanského práva v Česku, Slovensku a Podkarpatské Rusi. Výsledkem byl vládní návrh zákona nového občanského zákoníku vydán v roce 1937, který však nemohl být dokončen vlivem začátku 2. světové války.

doby se však místo rakouské zkratky ABGB nazýval jako Československý občanský zákoník (v práci bude předpis však dále označován zkratkou ABGB).

1.3 Občanský zákoník z roku 1950

Po událostech v únoru roku 1948, které zapříčinily radikální politickou změnu na území Československa, vyvstala potřeba rozsáhlých změn právního řádu, které by reflektovaly nové politické i právní směřování státu. V rámci navazující právnické dvouletky vyhlášené novou komunistickou vládou v červenci roku 1948 tak došlo k velmi rozsáhlé rekodifikaci stávajícího práva ve všech jeho odvětvích, jak v oblasti veřejného práva, tak v oblasti soukromého.⁴⁷

Jedním z dílčích výsledků právnické dvouletky bylo v odvětví civilního práva přijetí zákona č. 141/1950 Sb., občanského zákoníku, dnes nazývaného též jako tzv. „středový“ občanský zákoník (dále jen „středový občanský zákoník“).

Středový občanský zákoník byl vystaven na silných socialistických ideových základech, jeho tvůrci vyvíjeli velké úsilí vtisknout mu reformní a revoluční charakter, který by odpovídal programu vládnoucí komunistické strany. Hlavní novinkou mělo být opuštění tradiční římskoprávní nauky, která se v různých podobách vyskytovala v občanském právu v českých zemích již prakticky od pradávna. Zavržení principů a institutů římského práva bylo odůvodněno jeho buržoazním charakterem, jakož i reformními tendencemi autorů středového občanského zákoníku. V důsledku časové tísně autorů zákoníku se však nepodařilo reformovat římskoprávní učení úplně, došlo pouze k jeho narušení a částečnému opuštění. Zákoník si tak zachoval některé tradiční kontinentální smluvní typy, instituty obligací, věcných práv a obecné části. Rovněž si ponechal i tradiční právní názvosloví a tradiční strukturu soukromoprávního kodexu.⁴⁸ Na tomto místě je též vhodné zmínit, že oproti svému komplexně propracovanému předchůdci je středový zákoník velice zjednodušený a poměrně strohý, ve svém platném znění obsahoval pouze 570 paragrafů. Tato simplifikace byla odůvodněna tím, že v nové socialistické pospolitě společnosti nebylo třeba kazuistických sáhodlouhých ustanovení.⁴⁹

Nejdůležitější a zároveň pro tuto práci relevantní novinkou bylo zavedení nové struktury vlastnického práva a nových forem vlastnictví. V souladu s cílem komunistické ideologie odstranit soukromé vlastnictví, které je vedle smluvní volnosti jedním z pilířů kapitalismu, zákoník poměrně

---

⁴⁷ BOBEK, Michal, MOLEK, Pavel a ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-4844-7, s. 1009.

⁴⁸ KUKLÍK, Jan. *Dějiny československého práva 1945-1989*. Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-17-9, s. 342-343.

⁴⁹ Tamtéž.

stroze, až nechtějící upravuje soukromé vlastnictví, přičemž vedle něj staví nový preferovanější druh vlastnictví – socialistické vlastnictví. To má formu buď státního vlastnictví či vlastnictví družstevního.⁵⁰ Zákoník rovněž nově upravuje i formu osobního vlastnictví, které zahrnuje právní panství nad především předměty domácí a osobní potřeby, rodinnými domky a úspory nabyté prací, přičemž výslovně stanovuje, že tento je nedotknutelný.⁵¹ U soukromého vlastnictví však toto nikterak netvrdí.

Po základním vymezení tezí a principů středového občanského zákoníku je nyní prostor věnován samotné úpravě zvířete. Obdobně jako v předchozích podkapitolách i zde je nejdříve nutné vymezit postavení zvířete v občanském právu.

Zákoník obsahuje definici věci v ustanovení § 23: „*Věci v právním smyslu, jsou ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží k lidské potřebě.*“ Obdobně jako v ABGB je zde jedním z charakteristických znaků, že věc slouží, resp. může sloužit lidské potřebě. Tento definiční znak by byl nepochybně u zvířete splněn. Otázka však je, jak moc naplňuje zvíře znak hmotného ovladatelného předmětu či přírodní síly, a to vzhledem k některým volně žijícím druhům. Pokud budeme zvíře chápat dobově a v souladu s důvodovou zprávou ke středovému občanskému zákoníku, můžeme dojít k závěru, že stejně jako dle ABGB a římského práva, i zde je zvíře považováno za věc. Důvodová zpráva totiž zdůrazňuje znak sloužení lidské potřebě jakožto hlavní společný znak, dle kterého je třeba posuzovat rozsah pojmu věci, když uvádí, že: „*Aby nebylo pochybnosti o rozsahu pojmu věci, vytýká zákon společný znak věci; rozhoduje zdali slouží lidské potřebě, t. j. zdali mají povahu prostředků úkojných a zdali jsou podrobitelné lidské moci a jí ovladatelné.*“⁵² Výše uvedený znak by tak u zvířete byl naplněn.

Následující část je opět věnována způsobům nabývání vlastnického práva ke zvířeti. V oblasti nabývání vlastnického práva lze spatřovat jistá specifika, některá mají viditelně svůj původ v římském právu a již byla zmíněna v předchozích podkapitolách, jiná představují odloučení od římskoprávní tradice. Například nabytí vlastnictví přírůstkem ve středovém občanském zákoníku vychází jasně ze svých předchůdců, když uvádí, že: „*Co se na pozemku urodí, přibude tomu, či je pozemek; mláďata a jiné užitky pocházející od zvířete přibudou tomu, či je zvíře.*“⁵³ Obdobně jako v minulosti tedy nabývá vlastnické právo k mláďatům a jiným užitkům vlastník zvířete, jež mláďe / užitky poskytl. Na rozdíl od předchozí úpravy však vidíme podstatné

---

⁵⁰ Viz § 102 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31.03.1964 (dále jen „středový občanský zákoník“). Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-08-01].

⁵¹ Viz § 105 středového občanského zákoníku.

⁵² Důvodová zpráva k § 23 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník. Ministerstvo spravedlnosti (Praha). Právnícký ústav. Občanský zákoník. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Orbis, 1956.

⁵³ Srov. § 124 středového občanského zákoníku.

zestručnění institutu přírůstku. Ostatně, zestručnění je jedním ze zásadních znaků středového občanského zákoníku.

Výrazných změn doznalo přivlastnění, a to především tím, že došlo ke změně právního chápání věci ničí (*res nullius*). Zákoník v ustanovení § 119 stanoví: „*Věci, které nenáleží nikomu jinému, jsou ve vlastnictví státu, nemají-li cenu jen nepatrnou. K věcem nepatrné ceny, které nikomu nenáleží, může nabyt vlastnického práva každý tím, že si je přivlastní.*“ Došlo tak úplnému opuštění možnosti existence věci bez pána, kdy věc ničí nově přímo ze zákona náležela státnímu vlastnictví. Právě zde se projevuje socialistická povaha středového občanského zákoníku. Výjimka byla ponechána pouze pro věci nepatrné hodnoty, přičemž co takovou věcí je či není zákonodárce neupravil a ponechal na ustálené praxi a rozhodovací praxi lidových soudů.⁵⁴ Přivlastnění tak bylo možné pouze ve vztahu k věci nikomu nenáležící ceny nepatrné, přičemž ustanovení předchozího zákoníku o přivlastnění zvěře byla kompletně v nové úpravě opuštěna.

Stejně jako v případě staré úpravy byly podmínky myslivosti a rybolovu stanoveny ve zvláštních zákonech. V době platnosti středového občanského zákoníku upravoval právo myslivosti zákon č. 225/1947 Sb., o myslivosti, který byl v roce 1962 nahrazen novým zákonem č. 23/1962 Sb., o myslivosti („dále jen pro tuto kapitolu jako „zákon o myslivosti“), který platil až do roku 2002, kdy byl nahrazen současným platným zákonem upravujícím myslivost (více viz ve třetí kapitole). Oblast rybářství upravoval nejdříve zákon č. 62/1952 Sb., o rybářství, jenž byl v roce 1963 nahrazen zákonem č. 102/1963 Sb., který se obdobně jako zákon o myslivosti udržel v platnost až do 21. století, kdy byl v roce 2004 nahrazen současným zákonem o rybářství. Vzhledem k tomu, že uvedené zvláštní zákony nezasahují do problematiky soukromoprávního přivlastnění, neboť ta v podstatě neexistuje, nebude jim dále věnována pozornost.

Jen okrajově dodám, že středový občanský zákoník obsahoval speciální úpravu týkající se zvířete v oblasti relativních majetkových práv, konkrétně v hlavě jedenácté, v ustanoveních § 225 a následujících týkajících se odpovědnosti za vady v závazkových vztazích.

Závěrem k této podkapitole tak nelze více než shrnout, že z právního hlediska není středový občanský zákoník nikterak zajímavý ani propracovaný. Přestože oproti předcházejícím proklamacím nakonec adaptoval některé časem prověřené římskoprávní principy a instituty, zapracoval je v co možná nejmenší a nejstručnější možné míře. To samé platí i o specifikách úpravy zvířat, jež byla rovněž omezena na nutné minimum.

---

⁵⁴ Důvodová zpráva k § 119 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník. Ministerstvo spravedlnosti (Praha). Právnícký ústav. Občanský zákoník. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Orbis, 1956.

1.4 Občanský zákoník z roku 1964

V předchozí podkapitole již bylo řečeno, že po únorové revoluci roku 1948 podstatně sílila snaha postavit nové občanské právo na neochvějných socialistických základech a opustit tak buržoazní římskoprávní nauku. Přestože v tomto úkolu středový občanský zákoník uspěl pouze částečně, nový občanský zákoník z roku 1964 cíl splnil.⁵⁵

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen pro tuto podkapitolu jako „občanský zákoník“) měl odrážet progresivní vývoj hospodářských a politických poměrů rozvinuté socialistické společnosti, jenž byl deklarován v Ústavě z roku 1960. Dle názoru vládnoucí KSČ byl předchozí zákoník dávno překonán a již neodpovídal stávajícím občanskoprávním poměrům.⁵⁶ Nová úprava tak opustila většinu římskoprávních institutů či je zhyzdila dobovým chápáním, stejně tak v mnoha ohledech zavrhl tradiční názvosloví a zavedla pojmy nové. Byla opuštěna tradiční struktura občanských zákoníků. Znamé instituty jako držba, vydržení, služebnost či dokonce nájemní smlouva byly eliminovány.

V této části se nyní budeme věnovat znění občanského zákoníku účinnému od 1. dubna roku 1964, tedy jeho prvotnímu znění. Jak bude totiž později uvedeno, především v roce 1982 došlo k rozsáhlé novelizaci zákoníku, která značný počet tradičních institutů z důvodu nefunkčnosti socialistického znění do platné úpravy vrátila.⁵⁷ O této legislativní změně jakož i o jejích dopadech na úpravu zvířete v civilním právu bude pojednáváno níže v této kapitole.

Původní znění občanského zákoníku téměř ničeho ve věci úpravy zvířete neříká. Použijeme-li i v této podkapitole strukturu užitou v podkapitolách předchozích, první otázka, kterou je třeba si klást, je jaký status mělo v této úpravě zvíře v porovnání s věcí. Občanský zákoník je v tomto ohledu ještě strožejší než jeho předchůdce. Stanoví pouze, že věci (vedle práv a jiných majetkových hodnot) jsou předmětem civilně-právních vztahů, přičemž definice věci v něm naprosto absentuje. Pozornost je pak rovnou věnována dělení věcí, přičemž zákoník zná pouze dělení na věci movité a nemovité.⁵⁸ Zvíře nadále nepochybně zůstává věcí, ačkoliv lze postupem času, zejména po revoluci vypozaovat tendence zohledňující jeho zvláštní povahu.⁵⁹

---

⁵⁵ KUKLÍK, 2011, op. cit., s. 343.

⁵⁶ Tamtéž, s. 344.

⁵⁷ Tamtéž, s. 345.

⁵⁸ Srov. § 119 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 30.06.1969. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-08-01].

⁵⁹ Srov. např. ŠVESTKA, Jiří. § 118 [Předmět občanskoprávních vztahů]. In: ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I, II*. Online. In: Systém Beck-online. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 641, marg. č. 14. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-03-12].

Ve vztahu ke zvířeti toho již o moc více zákoník v původním znění neříká. V oblasti závazkových vztahů speciálně upravuje záruční dobu při prodeji zvířete, která činí šest týdnů, a lhůtu, ve které musí kupující zvířete vytknout jeho vady prodávajícímu, která je rovněž šest týdnů.

V následující části této podkapitoly bude věnována pozornost až poslednímu znění občanského zákoníku, které bylo platné v období od 1. ledna 2013 do 31. prosince 2013, po němž vstoupil v platnost současný občanský zákoník z roku 2012. Pro účely této práce je nadbytečné zabývat se jednotlivými dílčími novelizacemi, kterých bylo v průběhu let bezmála šedesát, a v rámci pochopení vývoje soukromoprávní úpravy zvířete je tak pouze důležité poslední znění minulého občanského zákoníku. Je však vhodné alespoň poukázat na několik novelizací, které měly na platné občanské právo veliký dopad. První z nich je rozsáhlá novela č. 131/1982 Sb., která do úpravy odtržené od tradiční kontinentální nauky navrátila většinu stěžejních institutů, jako například držbu, vydržení či relativní neplatnost.⁶⁰ Druhou je pak tzv. „velká novela“ č. 509/1991 Sb., jejímž cílem bylo novelizovat soukromé právo takovým způsobem, aby odpovídalo novým společenským a státním poměrům, jež byly nastoleny po listopadu roku 1989. Tato novela velice obsáhle přepracovala právníky osoby, vlastnické a závazkové právo, zejména různé typy smluv.

Ani v závěrečném znění občanského zákoníku však nenalezneme jakoukoliv komplexní úpravu týkající se zvířat. Na rozdíl od původní verze zde přibyl institut sousedských imisí, který ostatně jako spousta dalších klasických soukromoprávních institutů pochází z římského práva a který speciálně zmiňuje vniknutí chovaného zvířete na sousedící pozemek jako případ imise.⁶¹

I přes četné novelizace není občanský zákoník příliš zajímavým dílem, co se týče úpravy zvířete, a vzhledem k jeho diskontinuitě stran římskoprávní nauky mu nadále nebude věnován prostor.

---

⁶⁰ KUKLÍK, 2011, op. cit., s. 345.

⁶¹ Viz § 127 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31.12.2013. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-08-01].

2 Nový občanský zákoník – dereifikace zvířete

Přijetím zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále i v následujících kapitolách pouze jako „občanský zákoník“) došlo k poměrně významnému posunu, co se týče soukromoprávního chápání zvířete. Pro účely této práce považuji za důležité, aby předtím, než bude přistoupeno ke konkrétním ustanovením upravujícím zvíře v absolutních majetkových právech, bylo pojednáno o jejich samotném postavení v současné právní úpravě.

Jedním z obecných cílů občanského zákoníku v době jeho tvorby a přijetí byl po mnoha letech právní diskontinuity návrat k tradiční římskoprávní nauce rozvedené v nadčasových soukromoprávních předpisech, kterým je kupř. již zmíněné rakouské ABGB. Vedle toho však zároveň vyvstala potřeba reagovat na vývojové tendence objevující se v kontinentálním právu. Jednou z těchto tendencí je právě i důraz na šetrný soukromoprávní postoj vůči zvířatům, projevující se koncem minulého století např. v právu rakouském, německém a švýcarském⁶², a to v souladu s heslem rakouského právníka Bydlinského: „*Pes je více než cihla.*“⁶³, které ostatně převzal též zákonodárce při tvorbě občanského zákoníku. Výsledkem střetu moderních tendencí s tradiční naukou je po vzoru právně souznějících evropských států tzv. dereifikace (odvěcnění) zvířete čili určení, že živé zvíře již nadále není věcí, jak tomu bylo v předchozích historických úpravách.

Zásada dereifikace je výslovně vyjádřena v ustanovení § 494, jež říká: „*Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.*“ V souvislosti s tímto ustanovením lze v praxi (a stejně tak i v teorii) narazit na určitá úskalí, která budou nyní dále zkoumána.

Především se jedná o již tolikrát opakovaný problém, a sice, že občanský zákoník stanoví, že zvíře není věcí, nestanoví však, čím tedy zvíře je, resp. stanoví jeho charakter jako smysly nadaného tvora, aniž by pevně stanovil důsledky z toho vyplývající. Dle Bezoušky je odpověď na tuto otázku jednoduchá, tedy že zvíře je jednoduše zvířetem, a tedy zřejmě není potřeba ho definovat.⁶⁴ Obdobný názor zastává též Janečková, když uvádí, že samotným rozumem je

---

⁶² Pozn.: Konkrétně se jedná o právní zakotvení dereifikace zvířete novelizací rakouského ABGB (§ 285a), německého BGB (§ 90a), švýcarského občanského zákoníku (čl. 641a), obdobně též vtělení do nového ruského občanského zákoníku (čl. 137) či přijetí zákona na ochranu zvířat v Polsku (čl. 1 odst. 1) – na uvedené rovněž odkazuje důvodová zpráva k občanskému zákoníku.

⁶³ Srov. BYDLINSKI, Peter. In: KOZIOL, Helmut, BYDLINSKI, Peter, BOLLENBERGER, Raimund, APATHY, Peter a kol. *Kurzkommentar Zum Abgb: Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz, Konsumentenschutzgesetz, Ipr-Gesetz Und Europäisches Vertragsstatutübereinkommen*. Wien: Springer, 2007, ISBN 978-3-7046-6600-0 s. 37.

⁶⁴ BEZOUŠKA, Petr. Návrh občanského zákoníku a jeho místo mezi evropskými kodexy. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2008, č. 19, s. 711. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [2023-11-01].

seznatelné, že živé zvíře je živé zvíře, stejně jako člověk je člověkem a nikoli věcí, aniž by bylo třeba ho definovat.⁶⁵ V této jednoduchosti spatřuji však několik obtíží, které budou dále zkoumány.

2.1 Subjekt versus objekt práva

V první řadě je důležité zjistit, co vše tedy spadá pod pojem zvířete tak, jak ho chápe občanský zákoník, a tedy i soukromé právo. Zákon jasně říká, že živé zvíře věcí není, *a contrario* k uvedenému mrtvé zvíře již věcí je, a pozbývá speciální ochrany. I zde je však vhodné mít na paměti, že aby na mrtvé zvíře nadále bylo nahlíženo jako na věc, musí i ono kumulativně splňovat definiční znaky věci vyjádřené v § 489, tedy odlišnost od osob a mít pro osoby nějaký užitek.⁶⁶⁶⁷

Zákon dále hovoří o smysly nadaném živém tvoru. Je evidentní, že tímto tvorem je myšlený živý tvor odlišný od člověka, neboť člověk jakožto fyzická osoba je dle ustanovení § 19 občanského zákoníku kromě smyslů nadto nadán i citem a rozumem, zde je tedy dle mého názoru reflektována lidská nadřazenost v intelektuální rovině oproti zvířatům. Zmíněnou nadřazeností je rovněž ospravedlňováno nadání člověka jeho přirozenými právy (srov. § 19 občanského zákoníku). Dále pak občanský zákoník přiznává právní subjektivitu čili způsobilost mít v mezích právního řádu práva a povinnosti pouze osobám (srov. § 15 odst. 1 ve spojení s § 17 odst. 1 občanského zákoníku). S ohledem na uvedené je dále nutné vymezit, kde zvíře přesně stojí na pomezí subjektu práva a předmětu práva, případně zda existují situace, ve kterých nese prvky obou, neboť přestože zvíře není subjektem, zároveň je diskutabilní jeho postavení v podobě předmětu práva s ohledem na dereifikaci.

Již v podkapitole týkající se římského práva bylo poukázáno na zásadu, že co jest subjektem práva, nemůže být zároveň předmětem práva a naopak. Tato zásada byla převzata do občanského zákoníku. Nejdříve pohledme na právní status zvířete z hlediska subjektu práva. Subjekt práva lze pro účely práce podrobněji definovat jako osoby v právním smyslu, tj. osoby, které mají právní subjektivitu, tj. způsobilost k právům a povinnostem.⁶⁸ Shodně s Prouzou lze bezpečně znovu konstatovat, že současný občanský zákoník je konstruován tak, že nepřiznává

---

⁶⁵ JANEČKOVÁ, Eva. In: JANEČKOVÁ, Eva., HORÁLEK, Vladimír., a ELIÁŠ, Karel., *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. Linde Praha, 2012. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2023-11-03].

⁶⁶ Srov. HUBKOVÁ, Pavlína. § 494 [Živé zvíře]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. Online. In: Systém Beck-online. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 8. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-11-04].

⁶⁷ Doktrína mezi definiční znaky věci v občanském právu často řadí také ovladatelnost, srov. např. THÖNDEL, Alexander, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. In: DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela a kol. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3. s. 377.

⁶⁸ BOGUSZAK, Jiří., ČAPEK, Jiří. *Teorie práva*. Praha: Codex, 1997. ISBN 80-85963-38-8, s. 106.

zvířatům právní osobnost, a tedy nejedná se o subjekty práva, kterými jsou v soukromém právu, resp. v soukromoprávních vztazích pouze osoby fyzické (lidé) a osoby právnické.⁶⁹ V opačném případě by se pravděpodobně jednalo o světovou raritu, avšak i taková možnost je některými odborníky připouštěna.⁷⁰ Domnívám se však, že přeci jen zvíře splňuje, resp. může splňovat některé teoretické znaky doteď přiznávané pouze osobám. Například v případě, že vlastník zvířete je v soukromém životě povinen ve vztahu k němu zdržet se určitých jednání, přičemž tento příkaz není stanoven, resp. nevyplývá z norem veřejného práva (příkladem lze zmínit zákaz odevzdání psa lpícího na svém pánu do zástavy, jež uvádí důvodová zpráva k občanskému zákoníku⁷¹). Jedná se tedy o soukromoprávní povinnost, které by dle doktríny mělo odpovídat právo, jehož nositelem však může být pouze osoba. Ačkoliv by se tedy laikům mohlo zdát, že zvíře má vůči svému vlastníku právo odpovídající jeho povinnosti zdržet se určitých jednání – v uvedeném případě právo psa nebyt odevzdán do zástavy odpovídající povinnosti vlastníka zdržet se odevzdání psa do zástavy – postrádá takové zvíře zákonem stanovenou schopnost být nositelem práv. Jde tak o jakousi jednostrannou či nepřímou povinnost s absentujícím odpovídajícím právem (stále se pohybujeme v soukromoprávní sféře).

Otázkou tedy je, kdo by se mohl domnělého práva proti vlastníku porušujícím svou povinnost domáhat. V případě porušení veřejnoprávních norem jde nepochybně o orgány veřejné moci v rámci jejich pravomoci, pokud jde však o povinnost nevyžadovanou a nevynucovanou veřejným právem, absentuje zde oprávněná osoba. Domnívám se, že i v tomto případě půjde o orgány veřejné moci, zejména o soudy, a to především v rámci jejich moderačního práva (v případech, kdy jim ho zákon poskytuje). Obecně jsou soukromoprávní spory, resp. jejich řešení ovládáno dispoziční zásadou, dojde-li však k rozhodování konkrétních případů týkajících se zvířat, budou případní soudci či rozhodčí povinni dle základních zásad jejich činnosti⁷² brát v potaz též zájmy zvířete. Ostatně již Nejvyšší soud ve své judikatuře dovodil, že pokud „*nalézací soudy při hodnocení a poměrování zájmů účastníků na vydání zvířete a újmy, která by jeho vydáním*

---

⁶⁹ PROUZA, Ivan. Zvíře na rozhraní mezi osobou a věcí. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2017, č. 1, s. 13-17. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit 2023-11-08]

⁷⁰ Srov. MÜLLEROVÁ, Hana., STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2317-9. s. 137.

⁷¹ Důvodová zpráva k § 494 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidovaná verze) ze dne 3.2.2012. Online. In: Portál Justice, 2012. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf?fbclid=IwAR3EfOSB0sUJscUbn50pMI1zP8-Y-7OWs8Vr9EyzfwA2fwKx5zum20MwCV4>. [cit. 2023-02-11].

⁷² Srov. např. § 5 odst. 1 zákona č. 32/1996 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Systém Beck-online. Praha, C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-11-11].

*účastníkům vznikla, přihlédly i k zájmům samotné fenky jako živého tvora, je jejich postup v souladu se zákonným ustanovením § 494“.*⁷³

Lze tak dovodit, že přestože zvířata nemají právní subjektivitu, v určitých případech mohou mít lidským rozumem seznatelné zájmy, jimž občanský zákoník poskytuje ochranu. V souvislosti s tím vyvstává další otázka, a sice ve kterých případech tomu tak bude. Domnívám se, že bude nutno každý případ posuzovat zvlášť podle jeho konkrétních okolností. Zejména půjde o určení, do jaké míry zvíře cítí či necítí stres v jeho mentálním pojetí⁷⁴, jak silnou stresovou reakci u tohoto druhu zvířete může vyvolat konkrétní situace a jak silný vliv má stres zvířete na jeho zdraví a všeobecný well being. Pro úplnost dodávám, že stále je pojednáváno čistě o soukromoprávní rovině, a proto neodůvodněná bolest působená zvířeti zpravidla nebude v daném případě relevantní, neboť té je bráněno v rámci norem veřejného práva (avšak primárně u obratlovců – viz níže). Konečně lze k problematice uvést, že není vyloučeno, aby zákonodárce, ať český či zahraniční v budoucnu přiznal zvířatům byť jen částečnou právní subjektivitu, která je momentálně vyhrazena pouze osobám. Nepovažuji však za žádoucí ani pravděpodobnou možnost, že v budoucnu zákonodárce věnuje statut osoby i zvířeti.

V případě, že zvíře není subjektem práv, je jejich objektem. Stuna a Švestka k tomu uvádějí: *„Protože živé zvíře není právním subjektem, takže není a nemůže být nositelem ani žádných práv a povinností, nezbyvá než je konstruovat jako předmět soukromoprávních vztahů, resp. jako určitou modifikaci pojmu věc v právním smyslu výrazně ovlivňovanou působením veřejnoprávních předpisů.“*⁷⁵ S uvedeným souhlasím. Pakliže zvíře není věcí, je předmětem právních vztahů *sui generis*, a ačkoliv se na něj užití ustanovení týkající se věci v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho podstatě, při aplikaci těchto ustanovení je třeba stále mít na paměti jeho zvláštní povahu a především velice silný vliv norem veřejného práva, jimž bude věnován prostor níže.

Zároveň je dle Švestky při posuzování, zda je zvíře předmětem právních vztahů, podmínkou, aby bylo ocenitelné v penězích, resp. aby mělo směnnou hodnotu.⁷⁶ S tímto nelze nesouhlasit, pakliže by zvíře nemělo pro subjekty práva účastníci se právních vztahů žádnou hodnotu, bylo by naprosto bezpředmětné ohledně takovýchto zvířat vytvářet právní vztahy, v uvedeném by tak chyběla kauza, jejíž absence může mít závažné právně relevantní důsledky.

⁷³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1722/2018. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2023-11-11].

⁷⁴ Ke stresu viz např. LIŠKOVÁ, Zuzana. *Somatizace psychických tenzí a jejich negativní vliv na kvalitu života*. Online, bakalářská práce (Bc.). Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, 2006. Vedoucí práce PaedDr. Věra Mráčková. s. 5 Dostupné z: <https://theses.cz/id/a8ws6g/>. [cit. 2024-02-18].

⁷⁵ STUNA, Stanislav, ŠVESTKA, Jirí. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2011, č. 10, s. 372–373. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-11-09].

⁷⁶ Tamtéž.

2.2 Vymezení zvířat v rámci společenství organismů

Nejasnost také může nastat v případě konkrétního vymezení zvířat v rámci společenství biologických organismů. Občanský zákoník dále zvíře (nepočítaje jeho kategorizaci pro účely soukromoprávních styků) blíže nespecifikuje a zároveň neposkytuje jeho definici. Dle Hubkové vycházejíc ze zákonné charakteristiky je zvířetem jakýkoliv tvor, jenž má (alespoň některé) smyslové orgány, a který je zároveň odlišný od člověka, rostlin, neživých předmětů, nehmotných věcí.⁷⁷

V otázce, zda toto vymezení zahrnuje krom obratlovců i zvířata bezobratlá, lze odkázat na důvodovou zprávu k občanskému zákoníku, jež poukazuje na to, že na rozdíl od některých veřejnoprávních předpisů (k tomu dále níže) soukromoprávní chápání zvířete zahrnuje obě skupiny, přičemž bezobratlé však jen za té podmínky, že daný bezobratlovec je schopen cítit bolest nebo stres.⁷⁸⁷⁹

V této formulaci však spatřuji nejasnost. Ponechme nyní stranou, že onu odlišující podmínku nevtělil zákonodárce do dikce zákona, resp. dle doktríny tak učinil, podle mého názoru však poněkud nejednoznačně. U domácích zvířat běžně se vyskytujících v soukromém životě, kterými jsou například psi nebo kočky a v případě zástupců bezobratlovců kupříkladu včely, není důvod pochybovat o jejich zařazení ke zvířatům. Oproti tomu však existují a v běžném životě se mnohem hojněji vyskytují celé říše mikroorganismů a jednobuněčných organismů, u kterých je příslušnost (v právním smyslu slova) ke zvířeti nejednoznačná.

Takovým organismem může být kupříkladu želvuška (latinsky *tardigrada*), což je kmen mikroskopických bezobratlých živočichů vyskytujících se na souši, ale i v mořských a sladkých vodách. Tento živočich má vyvinuté smyslové ústrojí včetně páru očí⁸⁰, čímž by nepochybně splňoval definiční znaky zvířete nastíněné Hubkovou, rovněž má navzdory své velikosti poměrně rozvinutou nervovou soustavu, kdy, ačkoliv nepochybně můžeme vyloučit schopnost cítit stres, nelze vyloučit, že tento živočich cítí bolest, třebaže jiným způsobem, než biologicky vyvinutější živočichové⁸¹.

V uvedeném případě tak vyvstává otázka, zda i takový živočich (z biologicky taxonomického hlediska považován za zvíře) je považován za zvíře z hlediska právního, neboť v

---

⁷⁷ HUBKOVÁ, § 494 [Živé zvíře]. 2023, op. cit., marg. č. 1.

⁷⁸ Důvodová zpráva k § 494 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Online, op. cit. [cit. 2023-02-11].

⁷⁹ Stran podmínky schopnosti cítit bolest nebo stres shodně i PROUZA, 2017, op. cit., s. 13-17.

⁸⁰ CZERNEKOVÁ, Michaela. „Pomalé“ želvušky a jejich rozmnožování. Online. *Živa*. 2011, čís. 6, s. 285–286. Dostupné z: <https://ziva.avcr.cz/2011-6/pomale-zelvusky-a-jejich-rozmnozovani.html>. [cit. 2023-11-02].

⁸¹ Srov. PEŠKO, Otomar. *A study of stress tolerance in Tardigrades*. Online, diplomová práce (Mgr.). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, 2020. Vedoucí práce Mgr. Jirí Voller, Ph.D. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7f3t4r/>. [cit. 2023-04-11].

situaci, kdy by výsledkem biologického výzkumu bylo potvrzeno, že želvušky splňují všechny definiční znaky stanovené zákonem či doktrínou, by mohlo v praxi při poskytování želvuškám speciální ochrany určené zvířatům docházet ke skutečně absurdním případům.

Vycházejme nyní z toho, že předmětná úprava občanského zákoníku má za cíl reflektovat zvíře a jeho schopnost mít a využívat smysly. Dle Koukala právě z tohoto důvodu není možné se zvířetem zacházet stejně jako s jinými hmotnými předměty, pročež je tedy na místě respektovat povahu zvířete jako živého tvora a jeho integritu.⁸² V souvislosti s tímto požadavkem pak lze znovu uvést výše uvedený závěr Nejvyššího soudu v případě újmy způsobené zvířeti a jeho zájmům.

Zájem zvířete a jeho ochrana poskytována zákonem je evidentní, avšak těžko lze v obdobné situaci srovnávat duševní či fyzické útrapy způsobené fence s možnými útrapami způsobenými uvedeným mikroorganismům. Rovněž lze polemizovat nad jejich využitím v soukromoprávních stycích, kdy na rozdíl od hmyzu, který je relativně snadno polapitelný a určitelný, s mikroorganismy lze nakládat pouze za použití vědeckých metod a nástrojů dostupných pouze úzkému okruhu osob. K tomu se rovněž váže Švestkou dříve uvedená podmínka ocenitelnosti, na které závisí posouzení zvířete jako předmětu právních vztahů.

Možné řešení k danému problému nabízí Svoboda, když uvádí, že: „*Míra právní ochrany („zvláštní hodnota“) živého zvířete se odvíjí od schopnosti jeho smyslového vnímání (zjevně myšleno od míry, v níž si zvíře je schopno uvědomit vlastní existenci zejména prostřednictvím rozeznání bolesti, stresu apod.). Živočich, který nemá schopnost sebeuvědomění, není zvířetem v právním smyslu a nepožívá zvláštní právní ochrany podle § 494.*“⁸³ Ztotožňuji se s tvrzením, že míra soukromoprávní ochrany je dána mírou živočichovo schopností vnímání čili že vyšší míra ochrany bude poskytována např. výše zmíněné fence, která prokazatelně může trpět stresem z odloučení od svého pána a v případě odloučení z právního důvodu je nutno přihlížet k duševnímu strádání, kterému je vystavena, oproti např. užovce či krajtě královské, které nemají vyvinutou emoční inteligenci a ke svým pánům se neupínají. S čím však nesouhlasím je tvrzení, že živočich bez schopnosti sebeuvědomění není zvířetem dle občanského zákoníku. Ponechme stranou, že ono kritérium sebeuvědomění je přeci jen do velké míry nejednoznačné, a že i nyní probíhají odborné debaty na téma, jakým způsobem se stres a bolest projevuje u konkrétních druhů živočichů. Dle

---

⁸² KOUKAL, Pavel. § 494 [Živé zvíře]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8. s. 1523, marg. č. 5.

⁸³ SVOBODA, Karel. § 494 [Zvířata]. In: DAVID, Ondřej, DEVEROVÁ, Lenka, DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, Lucie, DVOŘÁK, Jan, DVOŘÁK, Tomáš, FIALA, Josef, FRINTA, Ondřej, HOLČAPEK, Tomáš, HURDÍK, Jan, KINDL, Tomáš, MACKOVÁ, Alena, PAULY, Jan, PAVLÍK, Pavel, PELIKÁN, Robert a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer, 2020. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2023-11-11].

výše uvedené teze nebude-li takový živočich zvířetem, domnívám se, že nezbyvá než označit jej za věc. V takovém případě by však napříště mohla jakákoliv osoba nakládat s těmito živočichy jakýmkoliv způsobem, včetně jejich ničení trýznivým způsobem, který ačkoliv by dle dosavadních vědeckých poznatků živočichovi nezpůsoboval bolest tak, jak ji zná člověk, domnívám se, by byl v rozporu se zásadami lidskosti a slušnosti, na kterých je právo obecně, také i soukromé právo vystavěno.⁸⁴ Tomu lze oponovat poměrně rozsáhlou veřejnoprávní úpravou, která se ochrany zvířat, resp. živočichů týká, avšak jak bude níže nastíněno, dle mého názoru není adekvátní poskytovat ochranu životu, třebaže není lidský, pouze v jediném právním odvětví, resp. omezovat ochranu pouze na jednu větev práva bez vnímání jejich vzájemného propojení. Soukromé právo a právo veřejné jsou odvětví spolu související a sdílejí některé základní zásady, na nichž jsou vystavěné, a v tomto ohledu není dostatečné chránit živočichy pouze jednou z dostupných úprav.⁸⁵ Rovněž je nasnadě uvést, že veřejnoprávní ochrana zvířat v rámci správního a trestněprávního se vyznačuje relativně fragmentární povahou, a tedy nedopadá tak na všechny možné případy.⁸⁶

Uvedené ostatně podporuje i fakt, že zákonodárce se při tvorbě občanského zákoníku inspiroval mimo jiné též občanským zákoníkem Ruské federace⁸⁷, jenž v čl. 137 stanoví, že při výkonu práv není dovoleno nakládání se zvířaty, které je v rozporu se zásadami lidskosti, v důvodové zprávě český zákonodárce pak výslovně uvádí, že tuto vývojovou tendenci převzal⁸⁸.

Řešení této situace se dle mého názoru nalézá právě v ustanovení § 494 věty druhé *in fine*. Ustanovení říká, že na živé zvíře se ustanovení o věcech použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze. Domnívám se, že analogicky v souladu s ustanovením § 10 odst. 1 občanského zákoníku lze na otázku, zda je ten či onen živočich zvířetem ve smyslu občanského práva, vztáhnout výše uvedené pravidlo, tedy že živočich bude považován za zvíře (se všemi právními důsledky s tím spojenými) v rozsahu, ve kterém tomu neodporuje povaha tohoto živočicha. Čili prakticky by zmíněné želvušky byly považovány za zvíře, a to včetně zákonem předvídaných souvisejících právních následků, v případech, kdy by dle jejich povahy a povahy okolností případu byl naplněn smysl a účel právní úpravy. Již nyní se nacházíme v situaci, kdy stav vědy a techniky dospěl do takového stadia, kdy je možné (ačkoliv poměrně neobvyklé)

⁸⁴ Srov. § 3 občanského zákoníku.

⁸⁵ Ke vztahu veřejného a soukromého práva srov. Usnesení Ústavního soudu ze dne 23.06.1995, sp. zn. II ÚS 86/95. Online. In: Ústavní soud ČR, 2015. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-86-95>. [cit. 2023-11-07].

⁸⁶ Srov. KRATOCHVÍL, Vladimír. *Fragmentární povaha trestního práva*. In: HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. Online. In: Systém Beck-online. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-17-02].

⁸⁷ RUSKÁ FEDERACE. Гражданский кодекс Российской Федерации (ЧАСТЬ ПЕРВАЯ) ze dne 30.11.1994, N-51 FZ, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ruský občanský zákoník“). Online. In: Consultant.ru. Dostupné z: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5142/. [cit 2024-02-20].

⁸⁸ Důvodová zpráva k § 494 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Online, op. cit. [cit 2024-02-20].

mikroorganismy koupit či nalézt a chovat v rámci zájmového chovu.⁸⁹ V takovém případě se jeví jako žádoucí, aby v soukromoprávních vztazích (např. v rámci jejich koupě, škody způsobené na nich a jimi) měly předmětné mikroorganismy právní statut zvířat. Stejně tak lze zmínit situaci, kdy na základě nových studií bude prokázáno, že i tyto mikroorganismy cítí bolest způsobem ne nepodobným tomu, jak cítí bolest vyspělí živočichové. Rovněž v tomto případě bude třeba přistupovat k nim s náležitým respektem a úctou, kterou požaduje zákon ve vztahu ke zvířeti (potud však se zohledněním jejich zvláštní povahy dané jejich velikostí).⁹⁰ Shodně s tím pak uvádí Svoboda: „*Povahu zvířete (jako zvláštní hodnotu konkrétního živého zvířete) je třeba zjišťovat s ohledem na situaci, v níž se konkrétní zvíře ocitlo, nejedná se o obecnou kategorii. Např. obecně sice je možné, že živé zvíře bude dáno do zástavy, ale je vyloučeno, aby bylo dáno do distanční zástavy zvíře, které je citově nebo existenčně vázáno na prostředí, v němž se zdržuje, nebo na osobu, která o ni pečuje, natolik, že to pro zvíře představuje ohrožení života nebo takovou zátěž, jejíž následky jsou srovnatelné s týráním zvířete.*“⁹¹

Výše uvedený závěr je dle mého rovněž v souladu s přístupem, resp. tezí Koukala stran vymezení zvířat oproti jiným organismům: „*Z hlediska negativního vymezení platí, že zvíře je jsovcno, které je odlišné od člověka, rostlin, neživé přírody, stejně jako od hmotných a nehmotných věcí vytvořených člověkem. Na pomezí mezi rostlinami a zvířaty je tzv. biologický materiál obsahující genetickou informaci a schopný samoreprodukce nebo reprodukce v biologickém systému (ať už izolovaný, nebo neizolovaný ze svého přirozeného prostředí). V této souvislosti lze s ohledem na zvláštní hodnotu a význam zvířat jakožto živých tvorů (§ 494) konstruovat domněnku, že v pochybnostech ohledně žijícího organismu, který je z hlediska svého zařazení na pomezí mezi rostlinou a zvířetem, se jedná o živé zvíře.*“⁹² Ve shodě s tímto tvrzením se domnívám, že podle okolností případu je v pochybnostech úmyslem zákonodárce nahlížet na organismus spíše jako na zvíře.

---

⁸⁹ Pozn.: Již v současné době jsou želvušky předmětem rozsáhlých studií a pokusů. Viz GUIDETTI, Roberto, RIZZO, Angela Maria, ALTIERO, Tiziana. What can we learn from the toughest animals of the Earth? Water bears (tardigrades) as multicellular model organisms in order to perform scientific preparations for lunar exploration. Online. *Planetary and Space Science*. 2012, roč. 74, Scientific Preparations For Lunar Exploration, s. 97–102. ISSN 0032-0633. Dostupné z: DOI 10.1016/j.pss.2012.05.021. [cit. 2023-11-10].

⁹⁰ Pozn.: Odlišné stanovisko zaujal Bártů In: BÁRTŮ, Josef. Lze nahradit újmu způsobenou mikroorganismy podle § 2933 o.z.? Online. In: Systém ASPI. *Bulletin advokacie*. 2023, č. 10, s. 38. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/322140/1/2#>.

⁹¹ SVOBODA, § 494 [Zvířata]. 2020, op. cit.

⁹² KOUKAL, § 494 [Živé zvíře]. 2022, op. cit., s. 1523, marg. č. 4.

2.3 Vztah soukromoprávní a veřejnoprávní terminologie a kategorizace

Výše již bylo nastíněno možné protnutí veřejnoprávní a soukromoprávní úpravy postavení zvířat. S problematikou právního vymezení zvířete souvisí i jeho terminologie v rámci odvětví veřejného práva. K tomu se váže otázka, jaký dopad má tato terminologie na úpravu dle práva soukromého. Vzhledem k tomu, že těžištěm práce je soukromoprávní úprava zvířete, veřejnoprávními pojmům stran zvířete tak nyní věnuji pouze omezený prostor, podrobněji se budu zabývat vlivem těchto pojmů na úpravu v občanském zákoníku.

Ve veřejnoprávní sféře je významným především zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání (dále jen jako „ZOZPT“). ZOZPT obsahuje hodnotovou preambuli, jejíž význam dle mého přesahuje i do soukromoprávní sféry, resp. je jedním z hodnotových východisek, ze kterých soukromoprávní úprava vychází. Preambule říká: „*Zvířata jsou stejně jako člověk živými tvory, schopnými na různém stupni pociťovat bolest a utrpení, a zasluhují si proto pozornost, péči a ochranu ze strany člověka.*“⁹³ Uvedené je nepochybně ideově v souladu s ustanovením § 494 občanského zákoníku, a tedy je projevem vzájemného ovlivňování norem veřejného a soukromého práva.

Pro účely ZOZPT (tedy poskytnutí ochrany zvířatům před jejich bezdůvodným týráním, poškozováním a usmrcením) se zvířetem rozumí dle § 3 písm. a) pouze každý živý obratlovec vyjma člověka, plodu či zvířecího embrya. Jak již bylo nastíněno výše, domnívám se, že toto vymezení je pro účely soukromoprávní úpravy příliš úzké, neboť vyjímá ze zákonné ochrany všechny, resp. většinu (viz níže) bezobratlých živočichů, přičemž u některých je v soukromoprávních stycích žádoucí, aby na ně jako na zvíře bylo nahlíženo. Jako příklad může sloužit hlemýžď, kterýžto je jako zástupce plžů bezobratlým živočichem. Hlemýžď má vyvinutý nervový systém, bolest cítí, ačkoli je zatím předmětem sporu, jakým přesně způsobem, a aktivně se vyhýbá vlivům, které mu způsobují bolest.⁹⁴ Hlemýžď je využíván v zájmových chovech a nezřídka kdy je předmětem koupě. Některé druhy hlemýžďů mohou být chovány v otevřených venkovních prostorech, například na zahradách, a nelze v praxi vyloučit výskyt situací, kdy hlemýžď způsobí škodu, například jako potravu využije drahé okrasní rostliny sousedního pozemku, jejichž vlastníkem bude osoba odlišná od vlastníka hlemýžďů. S ohledem na tyto

---

⁹³ Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-11-08].

⁹⁴ Srov. např. SMITH, Jane. A Question of Pain in Invertebrates. Online. *ILAR Journal*. 1991, vol. 33, issue 1-2, s. 25–31. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/ilar.33.1-2.25>. [cit. 2024-02-19]. nebo BURELL, Brian. Comparative biology of pain: What invertebrates can tell us about how nociception works. Online. *Journal of neurophysiology*. 2017. Dostupné z: <https://doi.org/10.1152/jn.00600.2016>. [cit. 2024-02-19].

případy (nebo alespoň jejich možný výskyt) pokládám za nežádoucí, aby bezobratlí bez dalšího nebyli pokládáni za zvířata optikou soukromého práva, třebaže existuje mnoho druhů, které dle výzkumů nemohou cítit stres ani bolest, a tedy nesplňují definiční znaky stanovené občanským zákoníkem a doktrínou. V souladu s ustanovením § 1 odst. 1 věty druhé občanského zákoníku dle mého názoru není terminologie zavedená ZOZPT aplikovatelná v rámci soukromoprávní úpravy.

Kromě uvedené terminologie zákon rovněž obsahuje kategorizaci zvířat, kdy rozlišuje mezi zvířaty volně žijícími, v lidské péči, hospodářskými zvířaty, zvířaty v zájmovém chovu apod. Toto dělení obsahuje některé shodné znaky s dělením, které zákonodárce pojal do ustanoveních § 1046 a následujících občanského zákoníku, i zde však platí, resp. mělo by platit, že obě úpravy jsou na sobě nezávislé (srov. § 1 odst. 1 *in fine* občanského zákoníku), jelikož účelem dělení dle ZOZPT je především poskytování ochrany před nešetrným zacházením, zatímco v rámci občanského zákoníku jde o regulaci nabývání vlastnictví k předmětným zvířatům. Jak však bude podrobněji zkoumáno ve třetí kapitole, veřejnoprávní terminologie má poměrně silný vliv na úpravu občanskoprávní, neboť občanský zákoník sice obsahuje v ustanovení § 1046 a násl. pojmy vztahující se ke zvířatům, ale tyto nedefinuje, pročež při snahách o jejich vymezení je třeba přihlídnout k dostupné veřejnoprávní terminologii. Pouze již okrajově lze k ZOZPT dodat, že přestože se vztahuje primárně na zvířata obratlovce, v případě části páté zákona týkající se ochrany pokusných zvířat při provádění pokusů na nich či jejich chování pro dané pokusy se dle § 3 písm. j) bod 2 za pokusné zvíře považuje rovněž živý hlavonožec, což je nejpokročilejší třída měkkýšů, kmene bezobratlých živočichů.

Odlíšnou terminologii dále užívá zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZPK“). ZPK nemluví o zvířatech, ale užívá pojem živočich. Živočichem je dle § 3 odst. 1 písm. d) a e) jedinec živočišného druhu, který se buďto v přírodě vyskytuje a udržuje samovolně (volně žijící živočich), nebo který je narozený a odchovaný v kontrolovaném prostředí (živočich odchovaný v lidské péči). I zde je vhodné zmínit, že dotčená veřejnoprávní úprava nemá vliv na úpravu v občanském zákoníku, přestože mohou vycházet ze stejných hodnotových postojů.⁹⁵ Je evidentní, že předmětná terminologie má na rozdíl od občanského zákoníku či ZOZPT zahrnovat právě co nejširší počet živočichů, neboť účelem ZPK je dle ustanovení § 1 zejména přispět k udržení a obnově přírodní rovnováhy v krajině, k ochraně rozmanitostí forem života, přírodních hodnot a krás a k šetrnému hospodaření s přírodními zdroji.

---

⁹⁵ Srov. HUBKOVÁ, § 494 [Živé zvíře]. 2023, op. cit., marg. č. 2.

V souladu s tímto je tedy žádoucí, aby pod pojem živočich spadalo co nejvíce organismů (nikoli však rostlin, které mají v zákoně vlastní terminologii) za účelem udržitelného rozvoje přírody.⁹⁶

Pro účely rybolovu a myslivosti, jejichž historický právní vývoj byl částečně zkoumán již v první kapitole, obsahují zvláštní veřejnoprávní předpisy vlastní terminologii týkající se zvířat, která jsou předmětem daných činností. Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti (dále jen „zákon o myslivosti“) namísto zvířete užívá pojem zvěře, kdy onou zvěří se dle § 2 písm. b) rozumí obnovitelné přírodní bohatství představované populacemi druhů volně žijících živočichů. V písmenech c) a d) jsou dále taxativně vyjmenovány tyto druhy, přičemž v ustanovení písm. c) jsou druhy, které je zakázáno lovit dle platných vnitrostátních předpisů či mezinárodních smluv, v ustanovení písm. d) pak druhy, které je možné obhospodařovat lovem.⁹⁷ V oblasti rybářství lze zmínit zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství - dále jen „zákon o rybářství“), který ohledně pro tuto práci relevantní terminologie upravuje toliko pojem vodního organismu. Vodním organismem se rozumí dle § 2 písm. h) vodní živočich nebo vodní rostlina, která je zdrojem potravy ryb nebo je přirozenou součástí vodního prostředí. Je pozoruhodné, že zákon o rybářství nedefinuje samotný pojem ryby, přestože ten je ústředním pojmem hojně se vyskytujícím napříč zákonem, zákon toliko udává taxativní výčet vybraných druhů ryb, které je v době hájení zakázáno lovit.⁹⁸ Poměrně zvláštní povahu pak má zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy. Jedná se o právní předpis z veřejnoprávního odvětví upravující určité případy soukromoprávního institutu náhrady škody. Terminologicky zákon pracuje s pojmem vymezených domestikovaných zvířat, kterými jsou taxativně vyjmenována hospodářská zvířata v § 2 písm. a), přičemž způsobí-li na nich škodu zvláště chránění živočichové vypočtení v ustanovení § 3 zákona, má vlastník domestikovaných zvířat za předpokladu splnění dalších zákonných podmínek nárok na náhradu škody od státu. Zákon dále vymezuje pojem pasterveckého psa nebo ryb, avšak pouze za účelem náhrady škody.⁹⁹

Ve všech uvedených případech lze uzavřít, že ačkoliv na první pohled terminologicky nemá veřejnoprávní úprava vliv na soukromoprávní, což též může být podepřeno faktem, že ani

---

⁹⁶ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-08-11].

⁹⁷ Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-08-11].

⁹⁸ Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybářského práva, rybářské strážní, ochraně mořských rybolovných zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybářství), ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-08-11].

⁹⁹ Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-08-11].

ve veřejnoprávní úpravě samotné není ustálená jednotná terminologie, když konkrétní pojmy jsou vždy užity pouze ve vztahu a pro účely toho kterého zákona, v rámci dalšího výkladu ve třetí kapitole bude možné vypočítat poměrně znatelný vliv pojmosloví veřejného práva na občanskoprávní úpravu. Před přistoupením ke zkoumání vlivu norem veřejného práva však pokládám za důležité nejdříve vyjasnit funkci a účel dereifikace zvířete v českém právním řádu.

2.4 Funkce dereifikace zvířete v soukromém právu

Podobně jako tomu bylo v sousedních státech, i v našem právním prostoru v průběhu procesu přijímání občanského zákoníku určitá část odborné veřejnosti zpochybnila užitečnost zákonného zakotvení dereifikace zvířete. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 494 bezprostředně po odvěcnění zvířete dodává, že ustanovení o věcech se na zvířata použijí obdobně, pokládají někteří autoři znění § 494 za pouhou proklamaci bez zásadních právních důsledků, ba dokonce za komplikaci vyvolávající právní nejistotu vinou již zmíněného protnutí s veřejným právem a nevyjasněného vztahu k soukromoprávnímu odvětví.¹⁰⁰ S tímto názorem si dovoluji nesouhlasit, resp. dovoluji si polemizovat. Proklamační charakter první věty ustanovení § 494 je evidentní, v tomto ohledu dávám autorům za pravdu, avšak dle mého názoru nelze ustanovení omezovat pouze na proklamační funkci. Vedle proklamace vnímám v ustanovení navíc dvojí funkci.

První je funkce hodnotová, resp. zásadová. Prohlášení zvířete jakožto živého smyslu nadaného tvora, který není věcí, je vyjádřením v podstatě nové právní zásady, která doteď v českém soukromém právu absentovala. Ani tato zásada pak není pouze proklamací bez soukromoprávních důsledků, naopak v sobě skrývá (ačkoliv velice obecně) závazná pravidla chování člověka vůči zvířeti. Dle Petra v rámci hodnotového významu ustanovení je zvíře zvláště vytyčeno jako společník člověka, čímž zákonodárce přiznává existenci emocionální vazby mezi nimi a chrání elementární principy humanity.¹⁰¹

Domnívám se, že právě v těchto principech humanity můžeme nalézt celý soubor zakázaných či naopak dovolených jednání, kterým jsou lidé ve vztahu ke zvířatům povinni. Tak například člověk nesmí se zvířetem zacházet trýznivým způsobem, nesmí je bezdůvodně týrat, zabíjet či jinak s nimi nakládat způsobem, který by s principem lidskosti byl v rozporu. Třebaže uvedená zakázaná jednání jsou již podrobně upravena ve veřejnoprávních předpisech, konkrétně

---

¹⁰⁰ Srov. ŠVESTKA, 2011, op. cit., s. 372–373, nebo JIRSA, Jaromír a kol. § 494. *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou - Svazek IV - Věci a jejich rozdělení (§ 489-544)*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. CODEXIS publishing, 2018. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2023-08-11].

¹⁰¹ PETR, P. *1.2 Rés – in concreto*. In: KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára, TINTĚRA, Tomáš a kol. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015. ISBN: 978-80-7400-294-6. s. 197.

ve zmíněném ZOZPT, jak jsem již uvedl výše, není žádoucí omezovat poskytovanou ochranu pouze na veřejnoprávní odvětví bez toho, aby se promítala do práva soukromého. Opět lze zmínit příklad, který uvádí důvodová zpráva k občanskému zákoníku, když říká, že je v rozporu s povahou zvířete jako smysly nadaného tvora použít zástavu psa lpícího na svém pánovi s tím, že pes bude předán zástavnímu věřiteli jako osobě zvířeti cizí a vystaven stresu.¹⁰² Hubková k tomu dodává, že stejné se uplatní i v případě institutu zadržovacího práva.¹⁰³ Sluší se dodat, že promítnutí zásady nastalo rovněž v občanském právu procesním. Dle § 322 odst. 2 písm. e) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, je zvíře, jehož účelem je být člověku společníkem, vyloučeno ze soudního výkonu rozhodnutí.¹⁰⁴ V uvedených (a v odborné veřejnosti již notoricky známých) případech je evidentní ochranný charakter normy, který daleko přesahuje pouhou proklamační funkci. Stejně tak jako je tomu obecně u právních zásad, i tuto zásadu je totiž třeba mít na paměti při interpretaci či aplikaci právních norem, které se týkají, resp. mohou týkat živých zvířat. S tím souvisí i druhá funkce předmětného ustanovení.

Druhou funkcí je jakési pojídlo soukromoprávní a veřejnoprávní úpravy, kdy zakázaná (nebo naopak dovolená) jednání a zásady, na kterých stojí obecně právní úprava ochrany zvířat, se promítají a aplikují jak ve veřejném, tak i soukromém právu, resp. v soukromém životě a jeho záležitostech. Důsledkem vtělení proklamační fráze o dereifikaci zvířete a jeho smyslových schopnostech do základního soukromoprávního předpisu zákonodárce postavil pomyslný most spojující právní úpravou obou odvětví, díky kterému je postavena najisto aplikace ustanovení majících ochrannou funkci v těchto sférách navzájem. Shodně s tím Telec uvádí: „*Dobré je, že český vládní návrh sleduje naznačené moderní trendy civilistické a civilizačně kulturní. Dosavadní ochranné pojetí z roku 1992, stojící jakoby stranou, se konečně promítá i do roviny obecného práva soukromého.*“¹⁰⁵ Tímto vzájemným promítnutím je zároveň dle mého názoru dovršení komplexní právní úpravy, která místo aby vyvolávala zmatek či právní nejistotu, naopak poskytuje ucelenou právní ochranu na vícero úrovních práva.

V souvislosti s tím je nyní vhodné pojednat o tom, jaké důsledky má porušení příslušných právních norem jednoho či druhého odvětví stanovených na ochranu zvířat, a jaký je přesah těchto důsledků do odvětví druhého. Velice výstižně shrnuje tuto problematiku Svoboda: „*Porušení norem veřejného práva zpravidla bude protiprávním jednáním i z pohledu práva soukromého.*“

---

¹⁰² Důvodová zpráva k § 494 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Online, op. cit. [cit. 2023-11-15].

¹⁰³ HUBKOVÁ, § 494 [Živé zvíře]. 2023, op. cit., marg. č. 7.

¹⁰⁴ Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-11-22].

¹⁰⁵ TELEC, Ivo. O vládním návrhu občanského zákoníku. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2009, č. 19, s. 677-684. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-11-22].

Následky porušení veřejného a soukromého práva způsobené tímž jednáním však nelze směřovat. Na druhé straně § 494 věta první je principiální normou, která se uplatní ve vztahu k jakémukoli živému zvířeti a která nemá jen soukromoprávní dosah. „Zvláštní hodnotu“ jakéhokoli živého zvířete totiž nelze s ohledem na její přirozenou podstatu popřít. K existenci § 494 je proto třeba přihlídnout i při nakládání se zvířetem podle zvláštních norem majících veřejnoprávní charakter (např. i u pokusných zvířat, zvířat určených k porážce apod.). I k těmto živým zvířatům je třeba se chovat s respektem k jejich schopnosti sebeuvědomění a případné nakládání se zvířaty krutěji, než připouští veřejnoprávní předpis, je protiprávním jednáním i z pohledu soukromého práva.“¹⁰⁶

Tato teze podtrhuje provázanost soukromoprávních a veřejnoprávních norem nastíněnou výše.

Považuji za vhodné k uvedenému pouze okrajově zmínit problematiku zvířat určených k porážce. Jak uvádí Svoboda výše, podrobnosti porážení zvířat a správné zacházení s nimi upravuje veřejnoprávní předpis, kterým je ZOZPT. Porušení těchto norem bude též porušením soukromoprávní povinnosti, neboť není-li porážení zvířat provedené způsobem, který stanoví předpis, jehož účelem (resp. účelem jeho konkrétních právních norem) je ochrana před krutým či nelidským zacházením, bude zvíře logicky vystaveno krutému zacházení v rozporu se zásadou lidskosti. Důsledkem tedy bude porušení základní normy obsažené v ustanovení § 494. Ponechám nyní stranou, kdo a za jakých podmínek by se domáhal nároků vzniklých porušením, neboť náhrada škody není předmětem této práce. Stran porážení zvířat je v českém právním řádu uzákoněno, že jateční zvířata se zásadně poráží až po jejich omráčení. Pro náboženské obřady či zvláštní způsoby porážky požadované kanonickými zvyklosti byl však v zákoně udělen výjimečný režim, tedy že zvíře smí být poraženo způsobem odlišným od zákonem aprobovaného postupu po udělení předchozího souhlasu krajskou veterinární správou (srov. ustanovení § 5f ZOZPT). V praxi se jedná pravděpodobně nejčastěji o porážení zvířat islámskou rituální porážkou *dhabiha* (ذبيحة). Zvíře poražené tímto způsobem není předem omráčeno a při vědomí se nechává vykrváčet¹⁰⁷, čímž by porážení bylo v rozporu se zákonem, potud však pouze v rozporu se soukromoprávní větví, resp. s principiální normou obsaženou v § 494, neboť při naplnění podmínek stanovených ZOZPT se jedná o veřejným právem aprobovaný postup. Zde tedy vnímám určitý nedostatek stávající právní úpravy, neboť zákonodárce se v uvedeném rozhodl při testu proporcionality upřednostnit náboženskou svobodu před ochranou zvířat, čemuž ostatně není co vytknout, avšak v případě zkoumání přesahů veřejnoprávního či soukromoprávního odvětví zde

---

¹⁰⁶ SVOBODA, § 494 [Zvířata]. 2020, op. cit.

¹⁰⁷ Srov. FOLEJTAROVÁ, Emílie. *Rituální čistota v islámu a judaismu*. Online, bakalářská práce (Bc.). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, 2022. Vedoucí práce Mgr. et Bc. Dagmar Demjančuková, CSc. s. 23. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/11025/48166>. [cit. 2023-11-22].

skutečně může nastat teoretický problém, zejména pak v případě zkoumání, jakým způsobem a zda vůbec lze nápravu po porušení soukromoprávní povinnosti (stanovené principiální normou § 494) vymáhat, a případně po kterém subjektu.

2.5 Dereifikace v evropských občanských zákonících

Již výše bylo uvedeno, že při dereifikaci zvířete se občanský zákoník inspiroval v zahraničí. Jako příklady byly uvedeny občanské zákoníky Rakouska, Německa či Ruska. Považuji za vhodné alespoň krátce pojednat o způsobu, jakým se někteří evropští zákonodárci vypořádali s odvěcněním zvířete a porovnat ho se současnou českou úpravou.

Německý občanský zákoník (*Bürgerliches Gesetzbuch*, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „BGB“) a rakouský občanský zákoník (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*, ve znění pozdějších předpisů, dále jen pro tuto podkapitolu „ABGB“) obsahují stran dereifikace téměř totožnou úpravu. Oba předpisy normují, že zvíře není věcí a je chráněno zvláštními zákony. Dále shodně stanovují, byť s mírně odlišnou formulací, že ustanovení (v obou případech uvedené jako *Vorschriften* = předpisy) o věcech se na zvířata použijí v rozsahu, v jakém nejsou upraveny jinými právními předpisy (tak v případě ABGB, v případě BGB výslovně uvedeno „*soweit nicht etwas anderes bestimmt ist*“ = pokud není uvedeno jinak).¹⁰⁸

Inspirace českého zákonodárce německy mluvící civilistikou je zřejmá. Na rozdíl od české úpravy však absentuje proklamace zvířete jakožto živého tvora a jeho zvláštního významu a hodnoty; lze uvažovat, že byť německy mluvící úprava zvláštní význam zvířete nezmiňuje, dle úmyslu zákonodárce vyplývá sám již z faktu, že jsou zvířata výslovně chráněna zvláštními veřejnoprávními předpisy.

Podobnou cestu zvolil ruský zákonodárce, když v ruském občanském zákoníku sice na rozdíl od německých znění explicitně nestanovil, že zvíře není věcí, nicméně stanovil, že na zvířata se vztahují obecná pravidla o majetku, pokud ruský občanský zákoník nebo jiné právní předpisy nestanoví jinak. Nad rámec uvedeného navíc stanovil, že při výkonu práv není dovoleno týrání zvířat, které je v rozporu se zásadami lidskosti.¹⁰⁹ Ačkoliv lze tedy dovodit, že zvíře je v ruské úpravě chráněno též veřejným právem, ochrana je mu poskytnuta výslovně též v občanskoprávním odvětví. Nejasnosti však vzbuzuje ona formulace „týrání, které je v rozporu se zásadami lidskosti“,

---

¹⁰⁸ Srov. SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO. *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)*. § 90. Online. In: Gesetze-im-internet.de. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>. [cit. 2024-02-22] a RAKOUSKÁ REPUBLIKA. *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB)*. § 285a. Online. In: Jusline.at. Dostupné z: <https://www.jusline.at/gesetz/abgb>. [cit. 2024-02-22].

¹⁰⁹ Srov. čl. 137 ruského občanského zákoníku. Online. op. cit. [cit. 2024-02-22].

neboť dle českého významu slov by ostatně kdokoliv dovodil, že jakékoliv týrání bude v rozporu se zásadami lidskosti. Je otázkou, zda je zákaz týrání formulován takto, aby poskytl výjimku např. pro porážku hospodářských zvířat chovaných pro maso, nebo zda skutečně je rozlišováno mezi týráním a týráním proti lidskosti. Zároveň je možné a nikoli nepravděpodobné, že se jedná pouze o nejasnost mající svůj původ v překladu.

Patrně nejpodobnější úpravu vůči českému znění můžeme nalézt ve francouzském občanském právu. Dle ustanovení čl. 515-14 francouzského občanského zákoníku¹¹⁰ jsou zvířata živé bytosti nadané citlivostí, a v souladu se zákony, které je chrání, podléhají zvířata majetkovému režimu. Je zde tedy reflektováno současně jejich odvěcnění, jakož i zvláštní povaha (vymezena jako citlivost), taktéž subsidiární užití ustanoveních upravujících věci. Je však záhodno říci, že se jedná o novelizaci, která vešla v platnost až v průběhu roku 2015, tedy necelý rok po vstupu českého občanského zákoníku v platnost.¹¹¹

Podobně jako francouzský zákonodárce, též zákonodárce španělský se vydal cestou novelizace a ke konci roku 2021¹¹² vložil do španělského občanského zákoníku (*Código Civil de España*) čl. 333 bis, jenž stanoví, že zvířata jsou živé bytosti nadané citlivostí a po vzoru výše uvedených evropských úprav dále stanovil, že právní režim zboží a věcí se na zvířata bude vztahovat pouze v rozsahu, který je slučitelný s jejich povahou nebo s ustanoveními určenými k jejich ochraně.¹¹³

Na rozdíl od uvedených se však španělský zákonodárce dále ve své novelizaci inspiroval portugalskou právní úpravou¹¹⁴ a ochranu zvířat posunul o krok dále, když stanovil výčet povinností vlastníka, resp. držitele zvířete ke zvířeti. Dle čl. 331 bis odst. 2 španělského občanského zákoníku je vlastník či držitel zvířete povinen uplatňovat svá práva vůči zvířeti a své povinnosti péče, respektovat jeho kvalitu, být vnímavý, zajišťovat jeho pohodu v souladu s charakteristikami každého druhu a respektovat omezení v nich stanovená a další platné předpisy.

---

¹¹⁰ Srov. FRANCOUZSKÁ REPUBLIKA. *Code civil des Français*, ve znění pozdějších předpisů. Čl. 515-14. Online. In: Legifrance.gouv.fr. Dostupné z:

https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/2024-03-05. [cit. 2024-03-05].

¹¹¹ LAFFINEUR-PAUCHET, Marie. The french animal code: a step forward for animal law according to jean-pierre marguenaud, director of the edition. Online. *International Center for Animal Law and Policy*. 2018. Dostupné z: <https://derechoanimal.info/>. ISSN 2462-7518. [cit. 2024-02-22].

¹¹² Srov. GRACIELA, Rodriguez Ferrand. *Spain: New Law Providing for Increased Protection of Animals Adopted*. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2022-01-17/spain-new-law-providing-for-increased-protection-of-animals-adopted/>. [cit. 2024-02-22].

¹¹³ Srov. ŠPANĚLSKÉ KRÁLOVSTVÍ. *Código Civil de España*, ve znění pozdějších předpisů. čl. 331 bis. Online. In: Boe.es. Dostupné z: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889-4763>. [cit. 2024-02-22].

¹¹⁴ GIMÉNEZ-CANDELA, Marita. The De-Objectification of Animals in the Spanish Civil Code. Online. *dA.Derecho Animal (Forum of Animal Law Studies)*. 2018, vol. 9/3, s. 34. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/328031716_The_De-objectification_of_Animals_in_Spanish_Civil_Code. [cit. 2024-02-22].

Jedná se tak o jakýsi základní výčet povinností explicitně vtělený do zákonného znění respektující zvláštní povahu zvířete. Ono vtělení považuji za rozumný krok zákonodárce, a to s ohledem na rozvíjející se trendy moderní doby orientované na ochranu zvířat a jejich well being. Třebaže bylo v předchozích podkapitolách dovozeno, že i z české úpravy vyplývají určitá omezení vlastníka zvířete stanovená na jeho ochranu, výslovným uzákoněním povinností soukromoprávní povahy dle mého názoru odpadají některé výkladové potíže, a čistě v tomto ohledu tak považuji španělskou úpravu za vhodnější.

Závěrem k této podkapitole považuji za vhodné uvést, že samozřejmě zdaleka ne všechny evropské země přistoupily k dereifikaci zvířete, protože v jejich civilních kodexech má zvíře stále postavení věci. Jedná se např. o italský *Codice Civile* nebo o zákon č. 40/1964 Zb., občianský zákonník, jenž je ve Slovenské republice stále platný.

3 Zvíře z pohledu absolutních práv majetkových

Již v předchozí kapitole bylo uvedeno, že živé zvíře, ačkoliv není věcí, je i nadále objektem právních vztahů v občanském právu. Proto bude předmětem stávající kapitoly zkoumání výkladových či jiných právních úskalí v případech, kdy se zvíře stává (či snad může stát) předmětem absolutních majetkových práv.

Na začátku samotného bádání je zapotřebí alespoň stručně vymezit absolutní majetková práva. Zde považuji za vhodné zmínit, že si nečiním ambice jakkoliv zcela identifikovat a prozkoumat problematiku absolutních majetkových práv, ta budou představena pouze v rozsahu nezbytném pro jejich pochopení pro účely diplomové práce.

Občanský zákoník upravuje absolutní majetková práva v části třetí, v hlavě I pak uvádí jejich základní charakteristiku, kterážto ve svém souhrnu může sloužit jako jejich definice. Absolutní majetková práva dle ustanovení § 976 až 978 zakládají přímé právní panství nad jistým statkem a moc proti všem osobám, které by do tohoto panství zasahovaly¹¹⁵, mají kogentní charakter a pouze zákon stanoví, které majetkové právo je právem absolutním. Nad rámec toho lze logicky dovodit, že jejich předmětem je majetek, tedy souhrn všeho, co osobě patří dle zákonné definice v § 495 občanského zákoníku.

Absolutními majetkovými právy jsou dle zákonné úpravy tudíž práva věcná čili na jedné straně vlastnické právo a jeho modifikace (spoluvlastnictví, bytové vlastnictví apod.), a na straně druhé věcná práva k věci cizí, kam patří právo stavby, věcná břemena (dělena na služebnosti a reálná břemena), právo zástavní a zadržovací, a zákonné předkupní právo, jakož i smluvní předkupní právo, bylo-li sjednáno jako věcné. Doktrína již v minulosti potvrdila, že věcnými, resp. zvěcněnými právy budou i výhrada vlastnictví, koupě na zkoušku, právo zpětné koupě a zpětného prodeje, pokud v rámci vedlejších ujednání při kupní smlouvě byly sjednány jako práva věcná.¹¹⁶ Ze systematiky zákona pak vyplývá, že absolutním majetkovým právem je považováno též právo dědické, jehož úprava je obsažena v hlavě III části třetí.

Jednotlivá práva budou nyní podrobněji zkoumána z hlediska jejich speciální úpravy stran zvířete či naopak její absence.

---

¹¹⁵ PETROV, Jan. § 976 [Absolutní majetková práva. Absolutní ochrana majetkových práv]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. Online. In: Systém Beck-online. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-01-15].

¹¹⁶ SPÁČIL, Jiří. § 976 [Absolutní majetková práva]. In: SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-803-0. s. 3, marg. č. 8.

3.1 Vlastnické právo a jeho limity

Vlastnické právo jakožto nejobsáhlejší a nepochybně též nejvýznamnější věcné právo je upraveno v díle 1. hlavy II části třetí občanského zákoníku. Zatímco v podkapitole o římském právu soukromém bylo na vlastnické právo nahlíženo optikou analytické definice, pro účely této podkapitoly bude vlastnické právo podrobena též definici syntetické. Ta je částečně vyjádřena v ustanovení § 1012, dle něhož se dá vlastnické právo definovat jako přímé právní panství nad věcí (či jak bude níže vysvětleno, též zvířetem a jinými předměty, jejichž povaha to připouští), jehož obsahem je v mezích právního řádu libovolně s věcí nakládat a jiné osoby z toho vyloučit. Citované ustanovení též ve větě druhé zároveň rozpracovává ústavněprávní zásadu „vlastnictví zavazuje“, když říká, že „*Vlastníku se zakazuje nad míru přiměřenou poměrům závažně rušit práva jiných osob, jakož i vykonávat takové činy, jejichž hlavním účelem je jiné osoby obtěžovat nebo poškodit.*“ (srov. § 1012 věta druhá občanského zákoníku).

Nasnadě je otázka, jaká specifika obsahuje právní úprava vlastnického práva ve vztahu ke zvířeti. Není pochyb o tom, že zvíře je předmětem vlastnického práva, resp. je schopné jím být. V tomto ohledu se na něj užijí ustanovení o věcech, zejména pak ustanovení upravující pojem vlastnictví. Dle § 1011 je vlastnictvím vše, co někomu patří, všechny jeho věci hmotné i nehmotné. Ačkoliv ustanovení hovoří o věcech, taktéž zvíře může osobě patřit a spadat tak do jejího vlastnictví. To ostatně dokládá též Nejvyšší soud, kdy se zabýval otázkou ochrany vlastnického práva ke psovi odebranému jeho vlastníku a zneužití této ochrany.¹¹⁷

Z hlediska analytické definice vlastnického práva lze připomenout, jaká dílčí oprávnění (ačkoliv výčet není taxativní) vlastnické právo zahrnuje. Jedná se o právo věc držet (*ius possidendi*), právo věc užívat a požívat (*ius utendi et fruendi*) a právo s věcí disponovat (*ius abutendi*). Domnívám se, že i v tomto případě se předmětná ustanovení o věcech aplikují na zvířata, neboť logicky zvířata lze držet, též užívat (kupř. tažná zvěř v zemědělství) a požívat (k problematice přirozených plodů viz níže) a právně či fakticky s nimi disponovat. Specifikem je však oprávnění, či spíše absence oprávnění vlastníka zvíře zahubit. Jak podotýká Dvořák, právo věc zničit obecně náleží každému vlastníkovi, avšak ne každý, a ne vždy je může bez dalšího vykonat, neboť výkon tohoto oprávnění je obvykle omezen zákonným předpisem.¹¹⁸ V případě

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1722/2018. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2023-12-15].

¹¹⁸ DVOŘÁK, Jan, TOMSOVÁ, Alena, § 1012. In: ČÁP, Zdeněk, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, JOSKOVÁ, Lucie, KINDL, Tomáš, KNOBLOCHOVÁ, Vladimíra, KOCÍ, Miloš, MALÝ, Bedřich, PĚSNA, Lukáš, SKÁLA, Milan, SRBOVÁ, Alena, ŠVESTKA, Jiří, THÖNDEL, Alexandr, TICHÝ, Luboš a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek III, (§ 976-1474)*. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_c2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2023-12-15].

zvířete přichází v úvahu primárně dva omezující právní předpisy. Vedle ZOZPT upravujícího veřejnoprávní limity je potřeba mít vždy také na paměti ustanovení § 494 občanského zákoníku jakožto principiální normu, která rovněž limituje vlastníka v jeho zacházení se zvířetem. Vzhledem k závěrům učiněným ve druhé kapitole této práce jsem toho názoru, že zatímco věc za situace, kdy není chráněna veřejnoprávním předpisem (a zároveň nejde o postup v rozporu s normami občanského práva, jejichž účelem je ochrana jiných statků nežli věci samotné), může být vlastníkem zcela zničena, takové zvíře by i přes absenci ZOZPT nemohlo být vlastníkem zabito bez toho, aby došlo k porušení soukromoprávní povinnosti, a to právě díky principiální normě uvedené v § 494 občanského zákoníku. To vše ale pouze za předpokladu, že je prokázána jeho schopnost cítit bolest nebo stres, resp. není prokázán opak.

Již výše bylo uvedeno, že vlastnictví zavazuje a je též omezeno zákonnými limity. Jedním z limitů je zákaz imisí spadající pod tzv. sousedská práva, kterému byl věnován prostor již v první kapitole v rámci zkoumání ABGB. Dle § 1013 občanského zákoníku má vlastník pozemku povinnost zdržet se všeho, co působí, že odpad, voda, kouř, prach, plyn, pach, světlo, stín, hluk, otřesy a jiné podobné účinky (imise) vnikají na pozemek jiného vlastníka (souseda) v míře nepřiměřené místním poměrům a podstatně omezují obvyklé užívání pozemku (tedy nepřímé imise); to platí i o vnikání zvířat. Nadto zákon přímo zakazuje přímé imise na sousedský pozemek, lhostejno jaké jsou intenzity.

Stran vnikání zvířat na cizí pozemek vyvstává v první řadě otázka, na jaká všechna zvířata se povinnost zdržení se vztahuje. Smysl ustanovení nepochybně míří především na chovná zvířata, která jsou s pozemkem nějakým způsobem spjata z vůle jeho vlastníka, kupř. chování králíci či krávy, které mohou vinou závady v oplocení vniknout z pozemku na jiný pozemek, v praxi se však mohou vyskytnout i případy, kdy se zvířata na pozemku vyskytují, třeba i dlouhodobě, avšak bez vůle vlastníka, a i ty mohou vnikat na cizí pozemek a obtěžovat jej. Kupř. může jít o uhnízděné ptáky v korunách stromů nacházejících se na zastavěném pozemku, kteří vnikají na sousední pozemek, kde loví či vykonávají své jiné fyziologické potřeby, a tím obtěžují souseda. Stejně tak může jít o výskyt potkanů či jiných hlodavců na zemědělském pozemku zaměřeném na pěstování obilovin, kteří se za účelem obživy přesouvají mezi pozemky a způsobují na nich nepřiměřené rušení. Dle komentářové literatury¹¹⁹ je dovozováno, že i v těchto případech se jedná o imisi z pozemku ve smyslu § 1013, a to za podmínky, že rušení má takovou souvislost s pozemkem, a

---

¹¹⁹ Srov. ŠÍMA, Alexander, KINDL, Milan, KINDLOVÁ, Michaela, KINDL, Tomáš, § 1013. In: DAVID, Ondřej, JIRSA Jaromír, JURÁTKOVÁ Petra, KINDL Milan, KINDL Tomáš, KINDLOVÁ Michaela, ŠÍMA Alexander a kolektiv autorů, *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou - Svazek IX - Věcná práva* (§ 976-1474). Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. CODEXIS publishing, 2018. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2023-12-15].

sice že se na něm nalézá zdroj nedovolené imise. Zdrojem imise tak např. může být výše uvedené hnízdo, či v případě hlodavců pak např. sýpka s obilím, neboť výskyt u hlodavců v její blízkosti je obvyklý. Zákon pak výslovně počítá též s rojem včel, který může z úlu nacházejícím se na pozemku vlastníka včel uniknout na cizí pozemek, přičemž se jedná o určitou kuriozitu, neboť občanský zákoník dále výslovně uvádí, že vletí-li roj včel do obsazeného úlu odlišného vlastníka, nabývá k němu tento vlastnické právo.

Dále je nasnadě identifikovat nárok, kterého se rušený vlastník sousedního pozemku může domáhat u soudu vůči rušiteli. Případ vniknutí zvířete je totiž oproti jiným imisím poměrně specifický. Zatímco např. v případě hluku či zápachu se jedná, či spíše zpravidla bude jednat o imisi, která má původ v jednání rušitele, ať již třeba tím, že na svém pozemku hlasitě přehrává hudbu či pálí zapáchající materiály, v případě zvířete nejen že obvykle nepůjde o jednání rušitele, ba dokonce půjde o jev, který je proti jeho vůli a ve snaze mu zabránit již učinil nějaká opatření. Těmi může být např. oplocení pozemku, na kterém se pase dobytek, neboť je evidentní, že není v zájmu vlastníka nechat dobytek volně putovat po pastvinách v blízkosti cizích zahrad nebo pozemní komunikace. I oplocení však může selhat a dobytek může utéct, a to i opakovaně.

Dikce zákona stanoví, že vlastník je povinen zdržet se všeho, co působí, že se (nepřiměřeně) imise dostávají na cizí pozemek. V případě již zmíněného hluku a zápachu je to poměrně jasné, rušitel se napříště zdrží přehrávání hlasité hudby či spalování nevhodných materiálů, avšak v případě unikajících či naopak vnikajících zvířat jeho jednání, přestože je zákonem popisováno jako zdržení se (*omittere*), bude prakticky spočívat naopak v konání (*facere*). Samotné zdržení se určité činnosti totiž v praxi zpravidla nebude mít za následek zabránění vnikání zvířat z jednoho pozemku na druhý, ba naopak. Proto chtěným výsledkem je takové konání rušitele, které do budoucna zabráni nezákonným imisím.

V těchto případech se tedy rušený soused bude obvykle domáhat zdržení se rušení, které bude spočívat v povinnosti rušitele provést taková opatření, aby obtěžování ustalo. K tomu Nejvyšší soud již v minulosti uvedl, že ony formulace „zabránit rušení“ a „zdržet se rušení“ znamenají ve svém důsledku totéž a obě naplňují smysl i účel normy dané na ochranu před imisemi.¹²⁰ V dané kauze byl předmětem právě onen rozdíl mezi frázemi, kdy žalobce v žalobním petitu uvedl (nyní zjednodušeně pro účely práce), aby žalovaný zabránil vnikání svých koček na jeho pozemek, přičemž soud 1. stupně tuto formulaci přebral do rozhodnutí, kterým kladně rozhodl o jeho nároku. Odvolací soud rozhodnutí však zrušil, a to právě z důvodu přejaté formulace, která

---

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 22 Cdo 19/2007. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. CODEXIS publishing. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2023-12-15].

dle jeho názoru neodpovídala nároku vyplývajícímu ze zákona. Nejvyšší soud konečně rozhodl, že slovesný rozdíl je irelevantní a obě fráze znamenají totéž, přičemž plně reflektují zákonný nárok.

Uvedená záměna formulací povinnosti tak nebude mít vliv na úspěšnost její vymahatelnosti. V kompetenci soudu však není, aby rozhodoval o tom, jakým způsobem bude onoho omezení vnikání dosaženo. Např. nemůže soud vlastníku zvířat určit, aby zabránil vnikání bezpečnostním oplocením svého pozemku, může mu toliko udělit, aby se zdržel původu imisí / zabránil jim.¹²¹ Ostatně lze uvést, že i u jiných druhů imisí je v praxi přípustné a nikoli ojedinělé, aby povinnost zdržení se spočívala v konání, avšak v případě zvířat je to přeci jen frekventovanější.

S vniknutím zvířete na cizí pozemek také úzce souvisí právo jeho vlastníka ho zde stíhat (avšak vždy pouze po předchozím souhlasu vlastníka pozemku¹²²) a náhrada případné škody, kterou tím způsobí. Samotné ustanovení § 1013 dopadá pouze na případy, kdy ono vnikání a jím způsobené rušení je nad míru přiměřenou zdejšími poměrům, náhrada škody způsobené zvířetem na cizím pozemku je pak odlišným nárokem, který může vzniknout byť i při jediném vniknutí, přičemž tyto nelze zaměňovat. Spáčil a Hrabánek¹²³ k tomu velmi výstižně uvádějí: „*Právo stíhat zvíře na cizím pozemku se nevylučuje s povinností vlastníka zvířete učinit místním poměrům přiměřená opatření, aby zabránil vniknutí zvířete na cizí pozemek. Vnikají-li zvířata nebo věci na cizí pozemek častěji, jde o imisi, které se může postižený vlastník bránit žalobou podle § 1013 odst. 1. I v takovém případě však má postižený vlastník povinnost vydat zaběhlé zvíře jeho vlastníkově, nebo mu umožnit si zvíře odvést.*“

Dle ustanovení § 1014 odst. 2 způsobí-li věc, zvíře, roj včel nebo na cizím pozemku škodu, má vlastník pozemku právo na její náhradu. Stejně tak má právo na náhradu té škody, která byla způsobena vlastníkem zvířete při jeho stíhání na cizím pozemku. Ustanovení však neříká, zda je případná odpovědnost vlastníka zvířete za onu způsobenou škodu subjektivní či objektivní, též důvodová zpráva se k uvedenému nijak nevyjadřuje.

Obecně je odpovědnost za náhradu škody způsobené zvířetem upravena v § 2933 a násl., kde je koncipována jako objektivní odpovědnost s možnostmi liberace. Tato úprava je podstatně podrobnější než ta v ustanovení § 1014 odst. 2, vyvstává tak otázka, jaký je mezi nimi vztah. Nabízí se, že jde pouze o duplicitní ustanovení, a na škodu způsobenou vniknutím zvířete na cizí pozemek se aplikují pravidla o obecné odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem v části čtvrté

---

¹²¹ Shodně viz. NOVOTNÝ, Petr, NOVOTNÁ, Monika, KEDROŇOVÁ, Kristina, ŠTROSOVÁ, Ilona a ŠTÝSOVÁ Monika, *Nový občanský zákoník. Vlastnictví a věcná práva*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. 2. aktualizované vydání, Grada Publishing, 2017. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2024-01-15].

¹²² BEZOUŠKA, Petr a PIECHOWICZOVÁ Lucie, *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. ANAG, 2013. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2024-01-15].

¹²³ SPÁČIL, HRABÁNEK, § 1014 [Věc nebo zvíře na cizím pozemku], 2021, op. cit., s. 169, marg. č. 5.

hlavě třetí občanského zákoníku, tedy objektivní odpovědnost s liberačními důvody, v úvahu též přichází, že úprava (ač strohá) v § 1014 odst. 2 je speciální vůči úpravě obecné, a aplikuje se vždy v případech, kdy ke škodě dojde po vniknutí zvířete. Spáčil a Hrabánek¹²⁴ pak nabízí třetí možnost, a sice, že ustanovení § 1014 odst. 2 upravuje objektivní odpovědnost (bez možnosti liberace) za škodu způsobenou pronásledováním či zpětným transportem zvířete, tedy škodu, kterou může způsobit výlučně vlastník zvířete či ten, který nad ním měl dozor. Na škodu způsobenou samotným zvířetem se pak dále aplikuje obecná úprava v § 2933 a násl., tedy půjde o objektivní odpovědnost s možností liberace.¹²⁵ Toto poslední řešení se jeví jako nejrozumnější a nejbližší vůli zákonodárce, ačkoliv vnímám jako nedostatek to, že k jeho dosažení bylo potřeba poměrně složitého logického a systematického postupu, jehož nemuselo být třeba, pokud by zákonodárce tuto myšlenku sám explicitně vtělil do zákona, nebo aspoň problematiku uvedl na pravou míru v důvodové zprávě. Vzhledem k relativnímu charakteru odpovědnosti k náhradě škody ji nebude dále v této kapitole věnována pozornost.

3.2 Nabývání vlastnického práva

Nabývání vlastnického práva lze obecně dle současné právní úpravy teoreticky rozdělit podle kritéria, zda již k nabývané věci (či ke zvířeti) existovalo vlastnické právo, na nabytí absolutní a nabytí relativní. Absolutní nabytí vlastnického práva přichází v úvahu k věci, která buďto samostatně jako předmět práva neexistovala, nebo existovala, ale nikomu nepatřila. Relativní nabytí pak spočívá v přechodu či převodu vlastnického práva z dosavadního vlastníka (*auctor*) na vlastníka nového (*sukcesor*).¹²⁶ Stran nabývání vlastnického práva ke zvířeti se uplatní obdobné způsoby nabytí, jako ve vztahu k věci, avšak s jistými odlišnostmi, které budou dále předmětem této podkapitoly.

3.2.1 Přivlastnění

Pravděpodobně nejvíce specifík můžeme v současné právní úpravě nalézt v případě přivlastnění (okupace), o kterém bylo krátce pojednáno již v první kapitole. Občanský zákoník opustil socialistické vnímání opuštěných věcí a navrátil se k římskoprávní nauce rozvedené nadčasovým ABGB, ostatně se o jeho inspiraci rakouským předpisem lze přesvědčit porovnáním

---

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ Shodně též KABELKOVÁ, Eva, FLORIÁNOVÁ, Alexandra, PŘÍVARA, Mojmir, RŮŽIČKOVÁ, Dana. *Sousedská práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-661-6. s. 193.

¹²⁶ THÖNDEL, Alexander. In: DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné 3 – Díl třetí: Věcná práva*. Praha, Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7478-935-9. s. 48 – 49.

jednotlivých ustanovení, jejichž znění je mnohdy velice podobné, ne-li přímo totožné. Východiskem nabytí vlastnického práva k věci okupací je § 1045 odst. 1: „*Věc, která nikomu nepatří, si každý může přivlastnit, nebrání-li tomu zákon nebo právo jiného na přivlastnění věci. Movitá věc, kterou vlastník opustil, protože ji nechce jako svou držet, nikomu nepatří.*“ Tím je vyjádřena zásada okupační volnosti.

Pro pochopení jednotlivých specifik okupace zvířete a nalezení možných praktických úskalí považuji za nezbytné nejdříve vymezit příslušnou soukromoprávní terminologii zvířat.

Pro účely okupace dělí občanský zákoník zvířata do několika skupin, přičemž důvodová zpráva upozorňuje, že toto dělení má výlučně majetkoprávní charakter neovlivňující normy veřejného práva. Jak však bude níže uvedeno, normy veřejného práva do jisté míry ovlivňují okupaci dle občanského zákoníku.

První skupinou, resp. druhem zvířat, které občanský zákoník rozlišuje, jsou divoká zvířata. Do této skupiny dle úmyslu zákonodárce spadají všechna zvířata, která nejsou domestikována, např. v důvodové zprávě výslovně uvedená černá a spárkatá zvěř, a též jiní živočichové žijící na našem území volně v přírodě ve svém přirozeném prostředí.¹²⁷ Divokými zvířaty jsou dále i volně žijící zvířata, i když pro ně zdejší přírodní podmínky nejsou přirozeným prostředím, např. v důsledku jejich přirozené či nahodilé migrace.¹²⁸ K uvedenému se váže dnes stále použitelná judikatura Nejvyššího soudu z období Protektorátu Čechy a Morava, která byla uvedena v první kapitole v rámci výzkumu ABGB, přičemž i zde považuji za vhodné právní větu zopakovat: „*Jen taková nezkracená divoká zvířata jsou věci ničí, která mají na zdejších území podmínky ke svému životu na svobodě a která se tu vyskytují nebo alespoň se snadno mohou vyskytnouti. Nejsou však jimi taková zvířata, jež by se u nás těžce aklimatisovala a o nichž může každý snadno seznati, že přišla na svobodu jen uniknutím ze zajetí. Tato zvířata stávají se věci ničí teprve, až je vlastník opustí.*“¹²⁹

Pokud tedy takové divoké zvíře žije na svobodě, je dle § 1046 zvířetem bez pána. K tomu Bělovský uvádí, že onen obrat „bez pána“ je záměrně zákonodárcem užit jako vyjádření statutu tohoto zvířete jako věci ničí (*res nullius*)¹³⁰ čili přestože živé zvíře bez pána není v souladu s § 494

¹²⁷ Důvodová zpráva k § 1046 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Online, op. cit. [cit. 2024-01-15].

¹²⁸ JANEČKOVÁ, 2012, op. cit.

¹²⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Protektorátu Čechy a Morava ze dne 29.1.1942 (Vážný 18191), sp. zn. Rv I 919/41. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-01-15].

¹³⁰ BĚLOVSKÝ, Petr. § 1046 [Divoké zvíře a zajaté zvíře]. In: SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-803-0. s. 259, marg. č. 4.

věcí, v oblasti okupace se na něj aplikují pravidla týkající se věci ničí (zjednodušeně tedy věc ničí – zvířecím ekvivalentem jest zvíře bez pána).

Důsledkem aplikace je, že obdobně jako věc ničí si divoké zvíře smí kdokoli přivlastnit, tj. nabýt k němu vlastnické právo. Zde se však projeví poměrně silný vliv veřejnoprávních norem, které v mnoha případech okupaci zakazují či jinak modifikují, ostatně jako tomu bylo v případě ABGB nebo socialistických občanských zákoníků.

Např. dle zákona o myslivosti jsou všechny nezastavěné pozemky a pozemky mimo zastavěná území (a též vybrané další jako např. pozemní komunikace, pohřebiště apod. [srov. § 2 písm. e) zákona o myslivosti]) honebními pozemky, které ve svém souhrnu tvoří správním orgánem uznané honitby, na nichž lze divokou zvěř lovit či jinak s ní nakládat pouze za podmínek zákonem stanovených. Takovou zvěř – záměrně je použit termín zvěř, který je zákonem o myslivosti definován pomocí výčtu zvířecích druhů – nelze za jejich života bez dalšího okupovat, lze pouze lovit, a to při splnění zákonných předpokladů. Pro úplnost připomínám, že mrtvé (ulovené) zvíře věcí již je a plně se na něj uplatní ustanovení občanského zákoníku o věci, i v tomto případě však zákon o myslivosti stanoví určitá pravidla, jak s těly zacházet.¹³¹

Zvláštním případem jsou obory, ve kterých lze vybrané zvířecí druhy po předchozím souhlasu správních orgánů intenzivně chovat. Nejvyšší soud ve své konstantní judikatuře dovozuje, že „...zvířata chovaná v uzavřených oborách jsou ve vlastnictví toho, kdo tato zvířata koupil či vyšlechtil. Správnost tohoto závěru je zřejmá i z možnosti uživatele honitby prodávat ulovenou, popř. odchycenou zvěř, zvěřinu a jiné části zvěře, pocházející z jeho honitby, ve smyslu § 51 odst. 1 zákona o myslivosti č. 449/2001 Sb. Přičemž platně může prodat věc, tedy i zvěř, jen její vlastník. Tento závěr lze samozřejmě vztáhnout pouze na zvěř, chovanou v oboře.“¹³² Názor Nejvyššího soudu považuji ve své době za logický, za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 bylo zvíře stále věcí a vycházíme-li alespoň částečně z analytické teorie vlastnického práva, lze vyvodit, že souhrn oprávnění vlastníka ke zvěři v oboře do jisté míry kopíruje oprávnění vlastníka ke věci obecně. Po vstupu občanského zákoníku v platnost a účinnost je však nutné stávající závěr Nejvyššího soudu podrobit přezkumu. Ačkoliv je stále pravda, že mrtvé zvíře lze přeprodat a též s ním nakládat, neboť je věcí, u živých zvířat spatřuji několik praktických problémů.

Předně jde o to, že obory jsou v praxi tvořeny poměrně rozlehlými lesnatými prostory a přestože ten, kdo zvíře zakoupil za účelem chovat jej v oboře, pravděpodobně nepostrádá *animus*

---

¹³¹ Srov. Hlava VII zákona o myslivosti.

¹³² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 4487/2007, taktéž rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 980/2005. Obě Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-01-18].

possidendi, lze do určité míry pochybovat o tom, zda má též *corporalis possessionis*, neboť vzhledem k rozlehlosti některých obor nemusí nutně vlastník své zvíře po jeho vypuštění do obory již nikdy spatřit, natož s ním nakládat, přičemž ona možnost nakládání s ním je podmínkou vlastnictví divoké zvěře, jak dovozuje doktrína.¹³³ Je tedy otázka, zda by se na zvířata v oboře neuplatnilo ustanovení o zajatých zvířatech v § 1046 odst. 2 (k zajatým zvířatům viz níže), a to s ohledem na skutečnost, že zvěř je v oboře držena umělým oplocením, podobně jako tomu je u zvířat zajatých.

Domnívám se, že přestože se zde vyskytuje společný prvek v podobě oplocení, nelze zaměňovat zvěř v oboře za zajatá zvířata dle občanského zákoníku a obráceně, neboť zatímco chov zvěře v oborách se nachází vždy a pouze ve správním orgánem uznané honitbě, zvěři zajaté bude dle občanského zákoníku (úmyslně je užit výraz zvěř, protože pouze zvěř může být chovaná v oborách) odpovídat veřejnoprávní režim chovu zvěře v zajetí dle § 7 odst. 1 zákona o myslivosti, kterýžto se odlišuje od chovu v oborách především tím, že se jedná o chov zvěře mimo honitbu či oboru (jakožto druh honitby).¹³⁴ Pokud tedy někdo skutečně chová zvíře na území obory v domnělém zajetí dle ustanovení § 1046 odst. 2 občanského zákoníku, je nasnadě, že čistě v soukromoprávní rovině je vlastníkem zvířete, ostatně někteří autoři považují zvěř v oborách za zajatá zvířata.¹³⁵ Avšak vzhledem k tomu, že dle veřejnoprávního předpisu (ustanovení § 7 odst. 1 zákona o myslivosti) nelze chovat zvíře v zajetí na území obory, počínala by si daná osoba v rozporu s veřejnoprávní normou, přičemž veřejnoprávní zákaz je tak v uvedeném případě vůči obecné soukromoprávní úpravě v poměru speciality, a tudíž nabytí vlastnického práva brání, neboť jak je uvedeno v ustanovení § 1045 odst. 1 občanského zákoníku, k přivlastnění může dojít, nebrání-li tomu zákon.

Rovněž lze uvažovat o možnosti, že ono vypuštění zvířete do obory lze považovat za určitou formu derelikce, s níž právní normy spojují následek zániku vlastnického práva, neboť vlastník obory (ve spoustě případů) ztrácí možnost jakkoliv zvíře ovládat a dokonce lze připustit, že ztrácí též úmysl držet si zvíře pro sebe jako vlastník, neboť v praxi se nepochybně lze setkat s případy, ač možná ojedinělými, kdy jedinou motivací uživatele obory je pomoci přirozenému rozmnožení a výskytu zvěře určitého druhu na jejím území, přičemž nemá zájem na tom, aby jedinci zvěře byli v jeho vlastnictví. Je tedy otázkou, zda faktické jednání, kterým je vypuštění koupené zvěře do obory, vyvolává soukromoprávní následky i v případě, kdy do povahy věci

---

¹³³ BĚLOVSKÝ, § 1046 [Divoké zvíře a zajaté zvíře]. 2021, op. cit., s. 260, marg. č. 10.

¹³⁴ Shodně viz. ČECHURA, Vladimír. *Chov zvěře v zajetí – dotaz č.: 972*. Online. Dostupné z: <https://www.myslivost.com/Poradny/Pravni-poradna/chov-zvere-v-zajeti>. [cit. 2024-01-20].

¹³⁵ Srov. ŠÍMA, KINDL, KINDLOVÁ, KINDL. § 1046. 2018, op. cit.

nenapravitelně vstupují veřejnoprávní normy. Zemandl k tomu uvádí následující: „*Jak je zřejmé i z neprávnické literatury, byly obory historicky spojeny vždy s animem possidendi jejich uživatele. Oborní oplocení pak z logiky věci musí zakládat corporalis possessio, a to i proto, že posláním obory je koncentrovat, resp. udržet, zvěř na jednom místě, jak ostatně vyplývá i ze samotné zákonné definice obory. V opačném případě by bylo stěží možné naplnit jakýkoliv chovatelský záměr a byl by tak popřen účel obory.*“¹³⁶ Pokud tedy dovozujeme u osob provozujících oboru faktickou moc zvířata ovládat pomocí oplocení (třebaže ono ovládání je oproti chování zvířat domácích značně omezené) a též úmysl je ovládat, vylučujeme tím statut zvířat jako věci opuštěných (zvířat bez pána) či jako dříve zajatých a následně uprchlivších zvířat dle občanského zákoníku. Zemandl dochází k závěru, že zvěř v oborách je tedy ve vlastnictví toho, kdo zvěř koupil či vyšlechtil. Podobný názor vyslovil na konferenci *Dopad rekodifikace na myslivost* konané na podzim roku 2014 Pondělíček: „... podle Ústavního soudu je zvěř v oboře vlastnictvím, dokonce zcizitelným vlastnictvím nájemce obory, a na tom nový občanský zákoník nic nemění. Ale i v tom může být problém, protože převést vlastnictví, aniž by se současně převedl nájem v oboře, si vůbec nedokážu představit.“¹³⁷

Opačný názor zastává Janoušek, podle nějž je zvěř v oboře z hlediska vlastnických vztahů zvířetem bez pána, a to až do okamžiku jejího zajetí k tomu oprávněnou osobou,¹³⁸ patrně s ohledem na to, že i zvěř v oboře naplňuje, resp. může naplnit již výše uvedenou charakteristiku divokého zvířete žijícího na svobodě obsaženou v důvodové zprávě k občanskému zákoníku.

Domnívám se, že v souladu se současnou orientací zákonodárce na zaručení vlastnického práva a jeho ochrany je třeba pohlížet na intenzivně chovanou zvěř v oboře jako na majetek toho, kdo jí chová či šlechtí. Osoba, která zvíře nabyde právním jednáním (koupí, darem) za účelem, aby ho následně chovala v oboře, již jednou ke zvířeti vlastnického práva nabyla a samotné vypuštění zvířete v oboře bez dalšího nejeví známky opuštění ani jiného podobného pojmenovaného právního jednání, jehož důsledkem by byla ztráta vlastnického práva; pokud se jedná o mláďata narozená zakoupeným a následně vypuštěným zvířatům, půjde o přirozený přípustek (k přírůstku viz níže), tedy opět budou ve vlastnictví osoby chovatele. Opačný závěr

---

¹³⁶ ZEMANDL, Ondřej. K otázce vlastnictví zvěře v oboře. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2014, č. 19, s. 673-676. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-01-18].

¹³⁷ PONDĚLÍČEK, Jiří. In: ŠKROMACH, Zdeněk, KŠICA, Jiří, PONDĚLÍČEK, Jiří, KOVÁŘOVÁ, Daniela, KADANĚ, Lubomír et al. *Dopad rekodifikace na myslivost – konference ze dne 4.11.2015*. Online. *Myslivost*. 2015, č. 2, s. 8. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2015/Unor-2015/Kulaty-stul-Dopad-rekodifikace-na-myslivost..> [cit. 2024-01-18].

¹³⁸ JANOUŠEK, Lubomír. § 1046 [Divoké zvíře]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. Online. In: Systém Beck-online. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023. marg. č. 3. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-01-18].

považuji za nedostatečnou reflexi ochrany vlastnického práva požadované ústavním pořádkem a zákony.

Pouze okrajově lze dodat, že na zvěř v oboře nelze nahlížet ani optikou zvířat zkrocených uvedených v § 1047 občanského zákoníku (ke zkroceným zvířatům viz níže), neboť samotná podstata obory znemožňuje, aby bylo dosaženo takového stavu, kdy každé zvíře samovolně a bez výjimky po odstranění překážek v podobě oplocení setrvá u uživatele obory. Lze sice připustit, aby tomu tak bylo v jednotlivých případech, kdy si uživatel svůj vztah ke konkrétním jedincům chované zvěře utváří postupem času jejich pravidelným navštěvováním a např. krmením, avšak nelze předpokládat ba ani očekávat, aby tak tomu bylo vždy.

Jak již bylo nastíněno výše, divoká zvířata nikoli bez pána lze rozdělit do dvou podskupin, kterými jsou zajatá zvířata a zkrocená zvířata.

Zajatá zvířata (jak napovídá sám termín) jsou po svém zajetí objektem vlastnického práva, mají svého vlastníka. Rozumí se jimi zvířata, kterým se fyzickou překážkou brání v útěku - např. chov orla ve voliére, obojživelného zvířete v teráriu, zvířete v uzavřené ohradě apod.¹³⁹ Pro úplnost připomínám, že s podobným pojmoslovím se setkáváme v zákoně o myslivosti, když hovoří o chovu zvěře v zajetí, který se však týká pouze zvěře vypočtené v § 2 písm. c) a d) zákona o myslivosti a který je podmíněn souhlasem orgánu státní správy myslivosti. Smysl ukotvení kategorie zajatých zvířat na soukromoprávní úrovni spočívá v tom stanovit podmínky, za kterých se stanou opět zvířetem bez pána, tedy zvířecím ekvivalentem věci ničí. Dle § 1046 odst. 2 se zajaté zvíře stane zvířetem bez pána, jakmile získá svobodu a jeho vlastník je bez prodlení a soustavně nestíhá nebo nehledá ve snaze je znovu zajmout. Takové zvíře se však zvířetem bez pána nestane, je-li označeno takovým způsobem, že lze jeho vlastníka zjistit.

V první řadě považuji za vhodné alespoň rámcově vymezit zvířata, která lze zajmout, neboť není tomu tak zdaleka u všech. Ze systematiky zákona vyplývá, že se jedná pouze o zvířata divoká, jejichž charakteristika již byla zmíněna výše. Ustanovení § 1046 odst. 2 se tedy neužije u domácích zvířat.¹⁴⁰ Z množiny divokých zvířat, které lze zajmout, je nutno dále vyloučit zvěř uvedenou v § 2 písm. b), c) a d) zákona o myslivosti, neboť tato zvěř, resp. zákonná dispozice s ní je obsahem práva myslivosti, a právo si ji přivlastnit či ulovit náleží pouze zákonem vymezeným osobám. Též lze v této souvislosti zopakovat, že chov uvedené zvěře v zajetí je podmíněn veřejnoprávním

---

¹³⁹ THÖNDEL, Alexandr. § 1046. In: ČÁP, Zdeněk, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, JOSKOVÁ, Lucie, KINDL, Tomáš, KNOBLOCHOVÁ, Vladimíra, KOCÍ, Miloš, MALÝ, Bedřich, PĚSNA, Lukáš, SKÁLA, Milan., SRBOVÁ, Alena, ŠVESTKA, Jiří, THÖNDEL, Alexandr, TICHÝ, Luboš a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek III, (§ 976-1474)*. Online. In: Systém ASPI. 2022, Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_c2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2024-01-29].

¹⁴⁰ Srov. JANOUŠEK, Lubomír. § 1046 [Divoké zvíře]. 2023, op. cit., marg. č. 3.

povolením správních orgánů ve smyslu § 7 odst. 1 zákona o myslivosti. Obdobně tomu je i v případě lovu a přivlastňování ryb podle § 2 písm. a) zákona o rybářství, neboť uvedené činnosti jsou obsahem rybářského práva.

Dalším razantním omezením je ustanovení § 14 odst. 7 ZOZPT, dle kterého je zakázán odchyt jedinců druhů původních volně žijících zvířat.

Přestože uplatňování soukromého práva je nezávislé na uplatňování práva veřejného (srov. § 1 odst. 1 *in fine* občanského zákoníku), lze zopakovat v této práci již vyřčenou tezi, a sice že uvedené veřejnoprávní zákazy jsou nadány vlastností bránit nabytí vlastnického práva, v případě jejich porušení tedy k nabytí vlastnického práva ke zvířeti nedojde, neboť jak uvádí přímo občanský zákoník, okupace je možná pouze nevylučují-li ji zvláštní zákony. V důsledku tak zbývá pouze velmi omezený okruh divokých zvířat, které lze zajmout a přivlastnit si ve smyslu občanského zákoníku.

Ze zákonného ustanovení dále vyplývá, že i po získání svobody (zejména překonáním fyzické překážky, kterou je např. plot, vrata) je zvíře stále předmětem vlastnictví, což zabraňuje jakékoli jiné osobě nabytí toto zvíře do vlastnictví, a to, dokud ho jeho vlastník stíhá. Stíhání je tedy podmínkou pro to, aby si vlastník uprchlivšího zvířete k němu podržel své vlastnické právo.

Otázkou v předmětné věci je, co vše lze zahrnout pod ono soustavné stíhání a hledání bez prodlení. Užitím argumentu *reductio ad absurdum* můžeme dojít závěru, že soustavným stíháním opravdu není ani nemůže být myšleno nepřerušované neúnavné hledání zvířete trvajícím i několik dní, neboť v takovém případě, jakmile by vlastník zvířete zastavil, byť jen na chvíli k odpočinku či se v pozdních večerních hodinách po neúspěšném pátrání vrátil do svého obydlí s úmyslem ulehnout ke spánku a načerpat síly k dalšímu stíhání, o vlastnické právo by přišel. Nelze tedy dovodit, že podmínku soustavného hledání by bylo třeba brát doslovně. Zároveň moderní doba nabízí spoustu jiných pátracích prostředků, které lze za účelem nalezení zvířete užít, může jít o inzerát v novinách, na vývěsce obce, na internetu či prostřednictvím jiných sdělovacích prostředků. Je však otázkou, zda lze klasické hledání zvířete za fyzické přítomnosti vlastníka těmito prostředky úplně nahradit, tedy zda vlastník naplní podmínku soustavného hledání, aniž by jedinkrát fakticky vyšel mimo své obydlí a po zvířeti pátral.

Domnívám se, že bude vždy záležet na konkrétních okolnostech případu, neboť v praxi si lze představit případy, kdy samotné faktické stíhání se bude jevit jako vysoce neefektivní, např. v případě orla chovaného ve voliére, který po překonání ochranné sítě unikl a který nebyl nijak svým vlastníkem cvičen. V takovém případě stíhání v blízkých lesích sice může vést k jeho nalezení, avšak šance je velmi nízká, navíc zde vlastník naráží na praktický problém v případě jeho odchytu, jelikož jen těžko lze bez asistence odchytit orla v koruně stromu. I zde je však nejisté,

zda vlastník může metodu faktického stíhání úplně opustit, aniž by se tím připravil o vlastnické právo k němu, dle Thöndela navíc jednorázové oznámení či vyhlášení bez vlastníkovy či cizí součinnosti nebude dostatečné.¹⁴¹

Domnívám se, že v souladu se soukromoprávní zásadou „každý si chce podržet své vlastnictví“ vyjádřenou v § 1051 občanského zákoníku je nutné nahlížet na chování vlastníka po úniku zajatého zvířete spíše pro něj příznivěji než naopak, a to i přestože je tato zásada (v zákonném znění vyjádřena formou vyvratitelné domněnky) systematicky obsažena v ustanoveních upravujících nález. Přestože tedy jednorázové oznámení nedosahuje takové intenzity, aby naplnilo podmínku soustavného stíhání, periodicky opakující se oznámení (např. předplacení inzerce v tiskovinách i pro příští vydání či na sociálních sítích) již tuto podmínku naplní. Pokud tedy např. vlastník uprchlého orla na vlastní náklady nechá rozšířit v lokálním týdeníku či měsíčníku slib odměny za nalezení, který zároveň předplatí i pro nadcházející vydání, je podmínka soustavnosti i bez faktického stíhání naplněna až do té doby, dokud vychází tiskoviny s onou inzercí. Obdobně pak pokud vlastník zvířete tiskne a vylepuje plakáty s odměnou za nalezení po svém okolí, naplňuje podmínku do doby, dokud plakáty na frekventovaných místech stále visí, pokud by tedy došlo k přelepení těchto ploch jinými plakáty jiných inzerentů či k jejich stržení, a vlastník zvířete by tyto bezodkladně opět nepřelepil svými plakáty, soustavnost zanikne (pro úplnost dodávám, že oním vylepováním na veřejně přístupných plochách je myšlena činnost, jež není v rozporu s normami veřejného práva).

Konečně lze k zajatému zvířeti jen zmínit, že ztrátě vlastnického práva brání, pokud vlastní zvíře označí, přičemž zákon nestanoví přesně způsob, kterým musí být zvíře označeno, stanoví toliko podmínku, aby bylo z označení možné zjistit osobu vlastníka. Bude tomu tak například u dravých ptáků kroužkem, nebo jiným způsobem, který nemusí být nutně zjistitelný navenek, ale může jít například o čip umístěný pod kůží zvířete, tetování apod.¹⁴²

V odlišném právním režimu od režimu zvířat zajatých se pak nacházejí zvířata zkrocená. Ustanovení o zkrocených zvířatech byla do občanského zákoníku vtělena po vzoru klasických evropských občanských zákoníků (důvodová zpráva příkladem uvádí občanský zákoník rakouský, německý, švýcarský apod.)¹⁴³ jakožto o zvláštní podskupině divokých zvířat. Zkroceným zvířetem je takové divoké zvíře, které běžně žije ve volné přírodě, nicméně v konkrétním případě si někdo jedince druhu takového zvířete ochočil.¹⁴⁴ Jedná se tedy o zvíře, které bylo takovou dobu drženo

---

¹⁴¹ THÖNDEL, Alexandr. § 1046. 2022, op. cit.

¹⁴² Srov. BĚLOVSKÝ, § 1046 [Divoké zvíře a zajaté zvíře]. 2021, op. cit., s. 260, marg. č. 12.

¹⁴³ Důvodová zpráva k § 1047 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Online, op. cit.

¹⁴⁴ NOVOTNÝ, NOVOTNÁ, KEDROŇOVÁ, ŠTROSOVÁ a ŠTÝSOVÁ, 2017, op. cit.

v zajetí a v takových podmínkách, že si vytvořilo zvyk návratu, tedy na rozdíl od zajatého zvířete není třeba mu bránit fyzickou překážkou v úniku, zvíře dle své vůle dále setrvává v blízkosti svého vlastníka (slovo vůle je zde použito v přeneseném smyslu slova, nikoli v právním). Dle Bělovského se jedná rovněž o zvíře, které si svoji divokou povahu zachovalo, tedy nikdy nebylo zajato, ale vzhledem k utvořenému vztahu (vzniklým např. opakovaným krmením) k vlastníku se k němu pravidelně navrácí, má tedy *animus revertendi* – instinkt navracení, který rozeznávala již klasická římská jurisprudence a taktéž i ABGB.¹⁴⁵ Právě okamžikem onoho ochočení divokého zvířete nabývá vlastník vlastnické právo k němu.

Občanský zákoník stanoví podmínky, za kterých se zvíře stane opět zvířetem bez pána. Dle § 1047 odst. 1 musí kumulativně (i) zvíře vlastníka opustit a nevrátit se k němu, ačkoliv mu v tom nikdo nebrání, po dobu 6 týdnů a (ii) vlastník zvíře nestíhá. Stanovená doba šesti týdnů je v zákoně uvedena jakožto nevyvratitelná právní domněnka. V souladu s ustanovením § 605 odst. 2 občanského zákoníku lze dovést, že doba počne běžet dnem následujícím po dni, ve kterém zvíře vlastníka opustilo a její konec připadne na den, který se s ním pojmenováním shoduje.

Takové zvíře, které je zvířetem bez pána, si smí na svém pozemku přivlastnit vlastník pozemku a na veřejném statku kdokoliv. Která zvířata lze zkrotit viz výše u pojednání o zajatých zvířatech. Dále pak obdobně jako u zvířat zajatých se ztráta vlastnického práva neuplatní, je-li zvíře označeno takovým způsobem, že lze jeho vlastníka zjistit.

Zatím co u zvířat, která byla zajata a která po odstranění překážky z vůle vlastníka dále dobrovolně setrvala po jeho boku, je víceméně jisté, jakým okamžikem se stala zkrocenými zvířaty, u zvířat, která nikdy zajata nebyla a která byla ochočena mimo zajetí, tomu tak není. Vystává tak otázka, kdy, resp. zda vůbec v konkrétních případech ono divoké zvíře bylo zkroceno, a tedy zda k němu nabyl vlastník vlastnické právo.

Příkladem budiž dravý pták, kterého jeho vlastník naučil, aby se k němu vracel, a to např. tím, že ho průběžně krmil. Takový pták většinu dne stráví nepochybně odděleně od svého vlastníka, a ten tak nemůže tušit, kde se zrovna nachází. K tomu Bělovský uvádí: „...za zkrocené zvíře se tedy považuje takové, k němuž má vlastník vůli vlastnit (*animus*) a zvíře fakticky ovládá (*corpus*). Za ovládnuté se považuje nejen takové zvíře, které se pohybuje v prostorách vlastníka, ale i takové, které se pohybuje ve svém přirozeném prostředí a k vlastníkovi se pravidelně navrácí.“¹⁴⁶ Přestože tedy vlastník fakticky *corpus* většinu doby, po kterou si drží vlastnické právo k ptáku, nemá, neboť během jeho nepřítomnosti nemůže s ním nikterak nakládat, je *corpus* obsažen právě v instinktu tvora navrátit se, a tedy dokud se navrácí, má vlastník možnost ho ovládat. Je však nejisté, jak

---

¹⁴⁵ BĚLOVSKÝ, § 1047 [Zkrocené zvíře]. 2021, op. cit., s. 261, marg. č. 1.

¹⁴⁶ Tamtéž.

často se musí zvíře vracet, aby dosáhlo statutu zkroceného zvířete ve smyslu občanského zákoníku, neboť četnost návratů se nepochybně druh od druhu či případ od případu bude lišit. V případě zkoumání splnění podmínek zkrocení tak bude třeba posuzovat každý případ zvlášť a samostatně, a to opět v souladu se zásadou, že si každý chce podržet své vlastnické právo. V konkrétních případech tak, domnívám se, bude vždy nutné přihlídnout k druhu zvířete a zda je četnost jeho návratů v souladu s běžným chováním zvířete na svobodě bez vlastníka; např. pokud se orel dle současných ornitologických poznatků vrací do svého hnízda dvakrát denně, bude možné usoudit, že pokud se rovněž dvakrát denně bude vracet ke konkrétní osobě, bude v jejím vlastnictví.

Další otázkou vyvstávající v souvislosti se zkrocenými zvířaty je, jakým způsobem má na něj pohlížet jeho případný nálezce v případě útěku nebo zatoulání zvířete, resp. zda je vůbec pohled nálezce v onom případě relevantní pro jeho posouzení. Nalezne-li totiž někdo zatoulané zvíře např. v lesích, sotva pozná, zda se jedná o zvíře zajaté uprchlé, nebo o zkrocené zvíře zatoulané či zkrocené zvíře, které ztratilo instinkt návratu. Stejně tak je dobře možné, že bude jednoduše zvíře považovat za divoké zvíře (to vše za předpokladu, že tvor nebude označen vlastníkem).¹⁴⁷

Především je třeba posoudit případ optikou osoby, která zvíře nalezne na svém pozemku. Díkce zákona je poměrně zřejmá, v případě zajatého i zkroceného zvířete je třeba, aby ho jeho vlastník stíhal, pokud tomu tak nebude, v obou případech se stane zvíře zvířetem bez pána, stejně tak v obou případech si ho smí vlastník pozemku přivlastnit. Pokud by zvíře však vlastník stíhal, v obou případech bude stále předmětem vlastnického práva. V případě zajatého zvířete je vlastník pozemku v souladu s ustanovením § 1014 občanského zákoníku povinen umožnit vlastníku zvířete si jej vyhledat a odnést, stran zkroceného zvířete rovněž, avšak pouze po dobu šesti týdnů, po jejímž uplynutí se zvíře stane zvířetem bez pána a vlastník pozemku si smí ho přivlastnit (srov. § 1047 odst. 1 občanského zákoníku). Je-li tak vyřešen právní postup, hlavní otázkou zůstává, jak vlastník pozemku pozná, o jaké zvíře jde, a pokud půjde o zvíře zkrocené, jak zjistí, zda (ne)uplynula doba šesti týdnů?

Šíma a kolektiv k tomu uvádějí: „*Zřejmě nezbude, nežli situaci vykládat tak, že divoké zvíře, které nikdo nestíhá a zjevně nehledá (např. ale i prostřednictvím inzerátů, mediálních sdělení a podobně) si může vlastník pozemku, zastihl-li zvíře na něm, případně kdokoli, přivlastnit, avšak s tím, že je povinen je vydat tomu, kdo prokáže, že jde o jeho zkrocené zvíře, jež není mimo jeho dispozici déle než šest týdnů, anebo že jde o zajaté zvíře, které hledal (někde jinde).*“¹⁴⁸

---

¹⁴⁷ Pozn.: Slovo nálezce a jeho tvary jsou zde použity pouze jen jako zkratka nikoli právního charakteru, stále je pojednáváno o přivlastnění, nálezu je věnována až následující podkapitola.

¹⁴⁸ ŠÍMA, KINDL, KINDLOVÁ, KINDL. § 1047. 2018, op. cit.

Nálezci tak bohužel zákon neposkytuje žádnou jistotu ohledně svého postavení. V případě, že na svém pozemku zastihne zvíře, lze doporučit, aby v případě zájmu o jeho privlastnění nejdříve řádně prozkoumal obsah místních i jiných sdělovacích prostředků, ve kterých by se potenciálně mohlo vyskytnout oznámení o ztrátě zvířete, ani v takovém případě však nemůže nabýt jistotu, že se dodatečně vlastník neobjeví, neboť vlastník mohl při stíhání vsadit pouze na fyzické hledání v přílehlých oblastech. Lze rovněž připustit, aby nálezce jednal podle ustanovení občanského zákoníku o nálezů a nalezení zvířete vhodným způsobem uveřejnil, vystaví se tím však riziku, že některé osoby budou předstírat vlastnické právo ke zvířeti, aby ho tím získaly (k nálezů viz níže). Při dodatečné konfrontaci s vlastníkem zvířete je jeho nálezce oprávněn požadovat, aby mu bylo prokázáno, že zvíře je skutečně zajaté / zkrocené, případně že neuplynula lhůta šesti týdnů, nebo že zvíře bylo stíháno soustavně a bez zbytečného odkladu po jeho ztrátě. Možnost prokázání jednotlivých skutkových okolností je značně obtížná, např. v případě, že vlastník zvířete neužil při svém pátrání možnosti zveřejnění sdělení o ztrátě zvířete pomocí dostupných sdělovacích prostředků, bude tak obtížné prokázat, že ho skutečně soustavně stíhá. V takovém případě vzniká střet dobré víry domnělého nabyvatele zvířete, resp. jeho domnělého vlastnického práva, s vlastnickým právem původního vlastníka zvířete. Domnívám se, že i zde bude nutno po pečlivém uvážení všech okolností konkrétního případu postupovat v souladu se zásadou, že každý si chce podržet své vlastnictví, a tedy nutno ve vážných pochybnostech posuzovat případ příznivě pro původního vlastníka.

Další kategorií zvířat jsou zvířata domácí, která lze chápat ve světle úpravy občanského zákoníku jakožto protipól zvířat divokých. Dle důvodové zprávy k občanskému zákoníku se za domácí zvířata považují taková, jejichž druh se přidružuje člověka a na svobodě ve volné přírodě buď nežije vůbec (např. kůň), anebo zpravidla (např. holub).¹⁴⁹ K bližšímu vymezení domácích zvířat Bělovský uvádí: „*Za domácí zvíře lze považovat především domestikovaná zvířata, tedy taková, která byla historicky přizpůsobena k tomu, aby žila s člověkem, a ten má tudíž zájem na tom zvíře ovládat (psi, koně, krávy apod.). Ze smyslu ustanovení vyplývá, že mezi domácí zvířata lze počítat bezpochyby všechna u nás běžně zdomácnělá zvířata, jako jsou pes, kočka, a dále pak zemědělská zvířata, jako jsou koně, krávy, slepice atd.*“¹⁵⁰

S uvedeným též úzce souvisejí pojmy veřejného práva. Přeneseme-li domácí zvířata, jak je chápe občanský zákoník, do roviny veřejnoprávní, hovoříme pak zejména o zvířatech hospodářských a zvířatech v zájmových chovech. Dle § 3 písm. d) ZOZPT je hospodářským

---

¹⁴⁹ Důvodová zpráva k § 1048 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Online, op. cit. [cit. 2024-01-19].

¹⁵⁰ BĚLOVSKÝ, § 1048 [Domácí zvíře]. 2021, op. cit., s. 262.

zvířetem zvíře chované pro produkci živočišných produktů, vlny, kůže nebo kožešin, popřípadě pro další hospodářské nebo podnikatelské účely, ustanovení dále nabízí jejich demonstrativní výčet (skot, prasata, ovce apod.). Optikou zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči (dále jen „zákon o veterinární péči“) jsou pak tyto zvířaty ve farmovém chovu, tedy v chovu zaměřeném na hospodářské využití živočišných produktů zvířat.¹⁵¹ V případě zvířat v zájmovém chovu se dle § 3 písm. e) ZOZPT jedná o zvíře, u něž není hospodářský efekt primárním cílem chovu a které slouží především k zájmové činnosti člověka či jako jeho společník. Zde zákon příkladný výčet neposkytuje, v praxi se však bude jednat zejména o psy, kočky nebo exotické ptáky.¹⁵² Podobnou definici lze nalézt v Evropské dohodě o ochraně zvířat v zájmovém chovu: „...každé zvíře držené či určené k držení člověkem, zejména v jeho domácnosti, pro jeho potěšení a jako společník.“¹⁵³

Občanský zákoník však zvířata v zájmovém chovu od domácích zvířat odlišuje, resp. nechápe je jako totéž, když v případě změny statutu domácího zvířete ze zvířete ve vlastnictví na zvíře bez pána výslovně uvádí, že úprava dopadá na domácí zvířata a zvířata v zájmových chovech obdobně. Podle Janouška¹⁵⁴ nelze přesně odlišit zvířata domácí od zvířat chovaných v zájmovém chovu, s čímž souhlasím, neboť se jedná o pojmy, které lze na jednu stranu chápat jako různé vyjádření téhož v odlišných právních odvětvích, ale tyto se též se do určité míry překrývají. Lze totiž polemizovat nad zvířaty, která nesplňují charakteristiku domácích zvířat, avšak lze je chovat v zájmovém chovu, byť zároveň nesplňují ani znaky divokého zvířete. Příkladem budiž tygr indický. Tygra indického lze v současné době, ačkoliv za přísných veřejnoprávních podmínek a s bezpočtem výkladových či praktických úskalí chovat v zájmovém chovu ve smyslu ZOZPT.¹⁵⁵ Tygr však nemůže být divokým zvířetem ve smyslu § 1046 odst. 1 občanského zákoníku, neboť již starší judikatura dovodila, že divoké zvíře není zvíře, které by se jen těžce aklimatizovalo na našem území nebo u kterého lze bezpečně rozpoznat, že uteklo ze zajetí.¹⁵⁶ Zbývá tak, zda lze

---

¹⁵¹ Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-01-29].

¹⁵² Srov. CHALUPNÍK, Karel. Daněk, muflon, divočák... Zvěř, hospodářské zvíře nebo domácí mazlíček? Online. *Myslivost*. 2012, č. 2, s. 12. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2012/Unor---2012/Danek--muflon--divocak%E2%80%A6-Zver--hospodarske-zvire-ne> [cit. 2024-02-02].

¹⁵³ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 19/2000 Sb. m. s., o sjednání Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-01-29].

¹⁵⁴ JANOUŠEK, § 1048 [Domácí zvíře]. 2023, op. cit., marg. č. 4.

¹⁵⁵ Srov. VLADÍKOVÁ, Eliška. *Právní úprava zájmového chovu šelem*. Online, diplomová práce (Mgr.). Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2020. Vedoucí práce JUDr. Vojtěch Vomáčka, Ph.D., LL.M., s. 32. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7t1nv6/>. [cit. 2024-02-03].

¹⁵⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Protektorátu Čechy a Morava ze dne 29.1.1942 (Vážný 18191), sp. zn. Rv I 919/41. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-03].

tygra označit za domácí zvíře, toto bude však rovněž problematické; tygr není zvířetem, které by se samovolně obvykle zdržovalo po boku člověka, a zároveň (byť ne v našich končinách) se ve volné přírodě vyskytuje v relativně frekventovaném počtu (pomineme-li nyní problematiku ohroženého druhu a zaměříme se čistě na poměr tygrů rozených a žijících ve volné přírodě oproti tygrům v zajetí, a to za předpokladu obvyklého běhu věcí). Tygr tak neobstojí ani jako domácí zvíře ve smyslu důvodové zprávy k občanskému zákoníku. Jako logické se tak nabízí chápat zvířata v zájmovém chovu jako jakousi zvláštní skupinu oscilující na hranici zvířat domácích v rámci soukromého práva, ostatně občanský zákoník jejich existenci vnímá a částečně je upravuje právě v ustanovení § 1048 a násl. Lze tak dovést, že tato kategorie zvířat původně vymezena pouze pro účely práva veřejného byla občanským zákoníkem přejata do soukromoprávní roviny právě pro soukromoprávní účely.

Markantním rozdílem oproti divokým zvířatům je, že na domácí zvířata, ostatně jak již bylo uvedeno, se neuplatní právní režim přivlastnění aplikovatelný na zajatá a zkrocená zvířata. Pokud bylo u divokých zvířat nikoli bez pána dovozeno, že v pochybnostech v konkrétních případech je záhodno postupovat ve světle zásady „každý si chce podržet své vlastnictví“, je tak zásadně nutno postupovat v souladu s ní v případě domácího zvířete. Ilustrováno na příkladu – pokud někdo objeví neoznačené divoké zvíře na veřejném statku, např. orla v lese, je oprávněn předpokládat, že se jedná o zvíře bez pána a orla si přivlastnit, má-li o to zájem (ovšem pouze za předpokladu, že přivlastnění není v rozporu s normami veřejného práva – viz výše). Pokud by se dodatečně objevil orlův vlastník, je jeho objevitel oprávněn po vlastníku požadovat, aby mu prokázal, že jsou, resp. byly splněny podmínky nabytí a podržení vlastnického práva vlastníka k němu (viz výše k zajatým a zkroceným divokým zvířatům).

Pokud by však na veřejném statku bylo objeveno domácí zvíře (například pes), nelze bez dalšího předpokládat, že zvíře je bez pána a nelze si jej přivlastnit, pro řešení případu bude nutné postupovat podle ustanovení občanského zákoníku o nálezce. Nálezce tak bude povinen nalezení psa oznámit jeho vlastníku, a nelze-li ho zjistit, tak obci. Uvedená zásada se tak v případě domácího zvířete uplatní v plné šíři; zatímco v případě divokého zvířete do určité míry stačí k nabytí vlastnického práva pasivita původního vlastníka, je v případě domácího zvířete nálezce povinen konat.

Smysl zákonného zakotvení domácího zvířete tkví především v tom, stanovit podmínky, za kterých se i ono stane zvířetem bez pána, a tedy bude napříště možné kýmkoliv si jej přivlastnit. Dle ustanovení § 1048: „*Domácí zvíře se považuje za opuštěné, pokud je z okolností zřejmý vlastníkův úmysl zbavit se zvířete nebo je vyhnat. To platí i o zvířeti v zájmovém chovu.*“

Ze znění zákona je patrná právní fikce, s níž jsou spojovány účinky zániku vlastnického práva vlastníka ke zvířeti. Je tomu tak z důvodu, že opuštění (derelikce) je právním jednáním, a jako na takové se aplikují náležitosti právního jednání v ustanovení § 547 a násl. občanského zákoníku, protože vlastník by tak nikdy nemohl platně opustit své zvíře, neboť jeho opuštění bude téměř vždy v rozporu s dobrými mravy, veřejným pořádkem a/nebo normami veřejného práva, byl by tak nadále vlastníkem, ač by zvíře trýznil sebevíc. Z tohoto důvodu zákonodárce užívá právní fikce.¹⁵⁷

Lze však uvažovat i o případech, kdy lze psa opustit bez toho, aby došlo k porušení dobrých mravů. Bylo by tomu např. v případě, kdy vlastník odevzdá svého psa místnímu útulku, a to z pochopitelných důvodů, kterými může být kupř. jeho odchod do domova důchodců či dlouhodobý vážný zdravotní stav, který vyžaduje hospitalizaci a u něhož nelze očekávat, že se osoba uzdraví. K tomuto závěru došel v minulosti Nejvyšší soud, když dovodil, že veřejnoprávní zákaz týrání zvířat představuje zákonný limit práva psa opustit, nikoli jeho negaci. Pokud by nešlo platně odevzdat psa útulku, byl by pak popřen jejich účel a v praxi by to vedlo k rozšíření nelidského zacházení se zvířaty. Odevzdá-li tedy vlastník psa z naléhavých důvodů, které vylučují rozpor s dobrými mravy, platně se ho tím vzdává a vlastnické právo k psu přechází na stát.¹⁵⁸

Konečně lze uvést poslední kategorii zvířat, kterou občanský zákoník pro účely soukromého práva upravuje, a to zvířata chovaná v zoologických zahradách a ryby v rybnících a v jiných zařízeních, která nejsou veřejným statkem. Účelem jejich zákonného zakotvení je především stanovení, že tato zvířata nejsou bez pána, nelze si je tedy svévolně přivlastňovat (srov. § 1049 občanského zákoníku). Bezpředmětnou se v případě zvířat v zoologické zahradě a ryb v rybníce stává snaha určit, zda se jedná o divoká zvířata zajatá, zkrocená či domácí v zájmovém chovu; zvířata chovaná v zoologických zahradách (a ryby v rybnících) jsou pro účely soukromoprávních vztahů svébytnou kategorií. Rovněž není relevantní, zda jde o zvířata exotická či domestikovaná. Pokud jsou vystavovány v zoologických zahradách, uplatní se na ně stejný právní režim.¹⁵⁹ Jedním z praktických důsledků pak tedy bude, že uteče-li např. zvíře ze zoologické zahrady, nestává se zvířetem bez pána, a to ani když ho jeho vlastník nestíhá nebo nehledá.¹⁶⁰

Veřejnoprávní režim chování zvířat v zoologických zahradách upravuje zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad (dále jen „zákon o zoologických zahradách“).

---

¹⁵⁷ Srov. JANOŮŠEK, § 1048 [Domácí zvíře]. 2023, op. cit., marg. č. 2.

¹⁵⁸ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2009, sp. zn. 28 Cdo 3563/2008. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-03].

¹⁵⁹ Srov. BĚLOVSKÝ, § 1049 [Chované zvíře]. 2021, op. cit., s. 264.

¹⁶⁰ Srov. BEZOUŠKA, PIECHOWICZOVA, 2013, op. cit.

Zákon upravuje podmínky pro udělení licence provozovateli zoologické zahrady, resp. žadateli, podmínky chovu zvířat v zoologických zahradách i kontrolu nad jejich dodržováním.¹⁶¹

Stanoví-li zákon, že zvíře chované v zoologické zahradě není zvířetem bez pána, logickým závěrem je, že toto zvíře má svého vlastníka. Dle Bělovského¹⁶² nemusí jít nutně zároveň o vlastníka zoologické zahrady, třebaže zde uvedený pojem „vlastník zoologické zahrady“ nemusí být dle mého názoru v praxi zcela přiléhavý, neboť řada zoologických zahrad v České republice má právní formu příspěvkové organizace s jediným účelem, a tím je provozování chovu zvířat, je tak otázka, zda je vlastníkem zoologické zahrady myšlena osoba, která vlastní nebo je v nájemním či obdobném vztahu vztahujícím se k prostorám zoologické zahrady (tedy sama příspěvková organizace), nebo zda je tím myšlen zřizovatel zoologické zahrady, kterým by byla zpravidla obec (např. u Zoologické zahrady hl. m. Prahy, příspěvková organizace je zřizovatelem Praha). Vzhledem k majetkové autonomii příspěvkových organizací se však domnívám, že jsou vlastníkem myšleny právě ony. Vlastníkem zvířat odlišným od vlastníka zoologické zahrady může pak být jiná zoologická zahrada či právnická osoba chovající zvěř, která zapůjčuje jedince svých zvířat za účelem rozmnožení, nebo např. v případě karanténních opatření.

V praxi složitějším případem jsou ryby chované v rybnících a v jiných zařízeních, která nejsou veřejnými statky. Nejdříve je zapotřebí vymezit pojem rybníku a též pojem jiných zařízení nikoli povahy veřejných statků. Rybník je vymezen dle § 2 písm. c) zákona o rybářství jako vodní dílo, které je vodní nádrží určenou především k chovu ryb, ve kterém lze regulovat vodní hladinu, včetně možnosti jeho vypouštění a slovení. V souladu se superficiální zásadou stanovenou v § 506 občanského zákoníku je rybník součástí pozemku, na kterém se nachází, ostatně toto bylo potvrzeno judikaturou ještě před účinností občanského zákoníku.¹⁶³

Stran pojmu podobného zařízení nikoli povahy veřejného statku je nejprve vhodné vymezit veřejný statek. Dle zákonné definice § 490 občanského zákoníku je jím věc určená k obecnému užívání. Dle důvodové zprávy pak je jeho určujícím kritériem nikoli vlastník, ostatně i soukromá osoba může být vlastníkem veřejného statku, ale je jím účel, kterému má sloužit nebo slouží.¹⁶⁴ K zařízení podobném rybníku pak výstižně uvádí Thöndel: „*Je pravdou, že většinu objektů určených pro chov ryb představují rybníky. Nelze ale zapomínat i na jiná zařízení, která se jim mohou konstrukčně, a především účelově podobat. Jde především osádky, které mohou být určeny*

---

¹⁶¹ Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-03].

¹⁶² BĚLOVSKÝ, § 1049 [Chované zvíře]. 2021, op. cit., s. 264.

¹⁶³ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2001, sp. zn. 25 Cdo 663/2001. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-03].

¹⁶⁴ Důvodová zpráva k § 490 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Online, op. cit. [cit. 2024-02-03].

*pro skladování ryb vylovených z rybníků, ale též např. pro výtěr ryb či odchov rybiho plůdku. Tato zařízení bývají většinou budována pod velkými a průtočnými rybníky anebo vytvářejí jakousi kaskádovitou soustavu jdoucí paralelně s vodním tokem, ze kterého jsou napájeny. Takové bývají využívány např. pro chov pstruhů.*¹⁶⁵

Jak vyplývá ze zákonného ustanovení, též ryby v rybníce mají svého vlastníka. V případě jejich lovení se tak na ně aplikuje režim odlišný od divokých zvířat lovených v souladu s ustanoveními zákona o rybářství. V případě „divokých ryb“ byly tyto zvířetem bez pána, až jejich ulovením podle zákona o rybářství se staly vlastnictvím lovce, naproti tomu ryby v rybníce jsou ve vlastnictví vlastníka rybníku před i po jejich ulovení.¹⁶⁶

Lze však zároveň připustit, aby vlastník rybníku povolil skrze instituty věcně-právní či obligační povahy jiné osobě, aby lovila ryby z jeho rybníka a nabyla k nim vlastnické právo.

3.2.2 Nález

Také v případě nálezů se můžeme setkat se speciální úpravou zvířat, která nabízí oproti standardnímu právnímu režimu nalezení věcí určitá specifika.

Nejprve považuji za vhodné alespoň krátce vymezit institut nálezů v úpravě občanského zákoníku. Nález je plně ovládnán již výše uvedenou právní domněnkou stanovenou v ustanovení § 1051: „*Má se za to, že si každý chce podržet své vlastnictví a že nalezená věc není opuštěná. Kdo věc najde, nesmí ji bez dalšího považovat za opuštěnou a přivlastnit si ji.*“ Na uvedenou vyvratitelnou právní domněnku lze též nahlížet jako na zásadu ovládající problematiku věcí ztracených a do určité míry též věcí opuštěných, jak již bylo uvedeno výše.

Nález se oproti přivlastnění aplikuje pouze na věci ztracené a nikoli na věci opuštěné, neboť v případě opuštěných věcí lze k nim nabýt vlastnické právo pouze přivlastněním, a to v důsledku jejich předchozí derelikce. Smyslem institutu nálezů je tak jednak poskytnout ochranu původnímu vlastníku věci, který neprojevil vůli věc opustit, zároveň též stanovit podmínky, za kterých může nálezce získat vlastnické právo ke ztracené věci, která však svého vlastníka má.

Zde je nutné vymezit rozdíl mezi ztracenou a opuštěnou věcí. Jak již bylo uvedeno výše, věc opuštěná, která je věcí ničí, nabyla svého statutu derelikcí, což je právní jednání jejího původního vlastníka. Oproti tomu věc ztracená je stále ve vlastnictví původního vlastníka, vlastník

---

¹⁶⁵ THÖNDEL, § 1049. 2022, op. cit.

¹⁶⁶ K problematice vlastnického práva k rybám v přírodních vodních tocích viz Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2961/2009. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-08].

pozbyl toliko její držbu, resp. *corporalis possessio*, přičemž ono pozbytí faktické moci věc ovládat není právním jednáním.

Výjimkou z výše uvedené právní domněnky je právní fikce stanovená v ustanovení § 1050 odst. 1 občanského zákoníku, které říká, že věc, která měla pro vlastníka zřejmě nepatrnou hodnotu a kterou vlastník nechal na místě přístupném veřejnosti, se považuje za opuštěnou. Obecně tedy platí, že na věci nalezené je třeba v souladu se zásadou „každý si chce podržet vlastnické právo“ hledět jako na věci ztracené a dále postupovat podle ustanovení o nálezce, avšak v případě, kdy nalezená věc bude zřejmě někým zanechána na veřejném místě a zřejmě bude i nepatrná hodnota, kterou věc měla pro toho, kdo jí zde zanechal, bude věc věcí opuštěnou. Posouzení toho, zda konkrétní věc byla opuštěna postupem dle § 1050 odst. 1 či byla ztracena, bude záležet vždy v konkrétních okolnostech jednotlivých případů.¹⁶⁷

Nyní přejdeme k úpravě nálezce zvířat. Stejně jako věci, též zvířata lze považovat za ztracená či opuštěná, ztraceným však není zvíře zajaté nebo zkrocené, pokud získá svobodu, anebo pokud ztratí přirozený instinkt navracet se k určitému člověku, ledaže je takové zvíře označeno způsobem, z něhož lze vlastníka zjistit – tato mají totiž svébytnou úpravu v již probraných ustanoveních § 1046, 1047 a 1048 občanského zákoníku. Předně tak budou v případě nálezce připadat v úvahu zejména zvířata domácí, nikoli však výlučně.

Dle ustanovení § 1058 odst. 1 nalezne-li někdo zvíře, které zjevně mělo vlastníka, je nálezce povinen oznámit nalezení bez zbytečného odkladu vlastníku zvířete, a v případě nemožnosti zjištění totožnosti vlastníka je povinen tak oznámit obci.

Nejdříve je třeba vyjasnit, co je myšleno onou zjevností vlastnického práva ke zvířeti. Již v minulé podkapitole bylo uvedeno, že tam, kde zákon požaduje, aby zvíře bylo označeno takovým způsobem, z něhož lze zjistit osobu vlastníka, bude dostačující např. čip ukrytý pod kůží, kroužek na noze v případě ptáků či tetování na srstí nepokryté kůži. Vzhledem k tomu, že tyto způsoby jsou dostatečné ke zjištění osoby vlastníka, lze dovést, že budou též dostatečné k tomu, aby byla prokázána skutečnost, že zvíře je ve vlastnictví nějaké osoby, lhostejno které. Otázkou je, které další způsoby lze považovat za vyhovující. Janoušek příkladmo uvádí obojek, různé druhy postrojů či již zmíněné tetování.¹⁶⁸ Lze uvažovat, že v podstatě každé označení, které bude ze své povahy nepochybně provedené člověkem a které by si zvíře nemohlo opatřit samo o sobě bude v souladu se zásadou v § 1051 odst. 1 občanského zákoníku dostatečně způsobilé, aby založilo zjevnost vlastnického práva, na druhou stranu však jím patrně nebude označení zvířat nezpůsobilých k tomu

---

¹⁶⁷ Srov. THÖNDEL, § 1051. 2022, op. cit.

¹⁶⁸ JANOUŠEK, § 1058 [Zvíře, které zjevně mělo vlastníka]. 2023, op. cit., marg. č. 2.

být předmětem vlastnického práva dle veřejnoprávních norem (např. dle zákona o myslivosti) nebo označení, které je přímo v rozporu s veřejnoprávní normou (např. vyryté iniciály do kůže zvířete, které jsou nepochybně porušením ustanoveníh ZOZPT).

Speciální úpravu vůči zvířatům obecně pak mají zvířata určená k zájmovému chovu, u nichž zákon již nevyžaduje zjevnost vlastnického práva, aby se postupovalo dle ustanovení o nálezu (srov. § 1059 odst. 1 občanského zákoníku). Logickým důsledkem tak je, že v případě zvířete, které není v zájmovém chovu (nabízí se především označené zajaté či zkrocené divoké zvíře), je třeba označení či jiné okolnosti, ze které je zjevné, že zvíře patří do vlastnictví některé osoby, aby bylo postupováno podle ustanovení o nálezu. Oproti tomu v případě zvířete v zájmovém chovu (např. psa, kočky) jednoduše postačí příslušnost tohoto zvířete ke druhu, jenž je zjevně určen k zájmovému chovu (příkladem může být kočka hodnotného šlechtěného plemene určeného čistě k domácímu chovu) nebo jiná okolnost, která dokládá, že konkrétní jedinec zvířete je určen k zájmovému chovu, třebaže druh tohoto zvířete jako takový obecně v zájmovém chovu užíván není (např. mýval označený obojkem), rovněž lze uvažovat i o zvířeti, které sice běžně v zájmovém chovu není, avšak samo o sobě se ve volné přírodě u nás nevyskytuje, tudíž nelze než seznat, že se jedná o zvíře chované v zájmovém chovu či v zoologické zahradě (např. již zmíněný tygr).

V případě nemožnosti zjistit totožnost vlastníka zvířete je nálezce povinen informovat obec. Obci od okamžiku informování vzniká několik povinností. Předně musí prozkoumat možnost identifikace vlastníka, v případě nemožnosti identifikace je povinna nález zvířete vyhlásit postupem dle § 1053 odst. 1 občanského zákoníku. Následně obec zjistí, zda si nálezce přeje o zvíře dočasně pečovat, a pokud jde o zvíře chované v zájmovém chovu, zda by si v případě, že se vlastník ani dodatečně o zvíře nepřihlásí, přál nabýt ke zvířeti vlastnické právo.

Od okamžiku nalezení zvířete je jeho nálezce či jiná osoba opatrující nalezené zvíře (např. osoba provozující útulek, které obec svěřila péči o zvíře, protože nálezce nechce či nemůže zvíře dočasně opatrovat)¹⁶⁹ povinna pečovat o něj jako řádný hospodář. Užití uvedeného termínu, resp. standardu péče vyžadovaného občanským zákoníkem považují za určitou zvláštnost, neboť péče řádného hospodáře je užívána zpravidla ve vztahu mezi podnikateli a ve vztazích obchodních a jiných soukromoprávních korporacích (srov. § 159 odst. 1 občanského zákoníku, a § 51 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech [dále jen „zákon o obchodních korporacích“]). Taktéž je užíván v případě správy cizího majetku (srov. např. § 949 občanského

---

¹⁶⁹ PRUDÍKOVÁ, Dana, KORBEL, František, RYŠÁVKOVÁ, Veronika a BENÁTČANOVÁ, Pavla, *Nový občanský zákoník úplně pro všechny*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. Grada Publishing, 2014. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2024-02-08].

zákoníku v případě opatrovníka pro správu jmění či § 1411 v případě správce cizího majetku). Nepochybně je dočasná péče o cizí zvíře určitou formou správy cizího majetku, neboť zvíře má svého vlastníka, avšak přeci jen je to do jisté míry specifická situace. Je tedy otázka, jak lze aplikovat standard péče řádného hospodáře na opatrování zvířete.

Východiskem péče řádného hospodáře je ustanovení § 159 odst. 1 občanského zákoníku, které stanoví: „*Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí.*“ Přenesme nyní onu loajalitu a potřebné znalosti a pečlivost do roviny péče o zvíře. Thöndel vidí souvislost standardu péče především s náklady, jejichž náhrada náleží osobě opatrující zvíře proti jeho vydání vlastníku, jež zahrnuje zejména náklady krmení, ustájení, veterinární péče, odměna osoby pečující o zvíře apod.¹⁷⁰ Bělovský pak k tomu uvádí: „*Tím je řečeno přinejmenším to, že není dostatečné, aby opatrující osoba nalezené zvíře pouze udržovala při životě a nedopouštěla se jeho týrání, ale rovněž aby zvířeti zajistila jeho další životní potřeby, které jsou nezbytné pro jeho druh, tj. například držela zvíře v prostorách přiměřených jeho velikosti, umožnila zvířeti po určitém čase prostor pro výběh atd.*“¹⁷¹

Lze tak uvažovat, že standard péče řádného hospodáře bude dodržen, pokud osoba, jež o zvíře pečuje, vynaloží v jeho zájmu výdaje, které by vynaložil na jejím místě průměrný chovatel, a to s ohledem na potřeby zvířete a jeho *wellbeing*, to vše v souladu s veřejnoprávními normami upravujícími podmínky chovu toho kterého zvířete. Uvedeno na příkladu zatoulaného psa tak bude v souladu se standardem péče řádného hospodáře nalezené zvíře třeba podrobit prohlídce u veterináře, pořídit krmivo určené pro toto konkrétní plemeno psa, v domácnosti ho držet v prostoru, který je pro něj dostatečně rozměrný a též s ním chodit na pravidelné procházky odpovídající jeho povaze. V případě absence speciálních chovatelských potřeb, kterými jsou kupř. vodítka či obojek se domnívám, že též v rámci řádné péče bude nutné, aby je osoba opatrující pořídila, a v případě nalezení vlastníka je spolu se zvířetem odevzdala proti úhradě nákladů na jejich pořízení.

Nyní zaměřme pozornost na podmínky, za kterých může nálezce, resp. osoba opatrující zvíře nabýt k němu vlastnické právo. I zde zákon rozlišuje mezi zvířetem, které zjevně má vlastníka, a zvířete zjevně určeným k zájmovému chovu (k jejich odlišení viz výše). V případě zvířat zjevně určených k zájmovému chovu nabývá k nim nálezce vlastnické právo uplynutím lhůty dvou měsíců ode dne vyhlášení nálezu, a to za předpokladu, že se během lhůty neobjeví vlastník zvířete. Lhůta dvou měsíců je přitom ustanovením speciálním vůči obecné tříleté lhůtě týkající se ztracených věcí, neboť je nevhodné pečovat o zvíře až tři roky v pochybách, zda

---

¹⁷⁰ Srov. THÖNDEL, § 1058. 2022, op. cit.

¹⁷¹ BĚLOVSKÝ, § 1058 [Nález zvířete]. 2021, op. cit., s. 277.

bude nalezen jeho původní vlastník.¹⁷² Pokud bylo zvíře odevzdáno útulku, udává zákon čtyř měsíční lhůtu ode dne nalezení či ode dne předání zvířete (podle toho, který den přišel později), jejímž uplynutím získává osoba provozující útulek dispoziční práva ke zvířeti (nikoli však vlastnické právo k němu)¹⁷³, může ho tak např. prodat či darovat.

Nastává otázka, zda tedy pasivita původního vlastníka, když zmešká lhůtu k přihlášení se ke zvířeti, není zákonem vnímána jako zvláštní forma derelikce, když se jejich právní následky zdají být totožné. Předně lze v praxi uvažovat o dvou případech; v prvním se původní vlastník zvířete dozví, že zvíře bylo nalezeno a jakým způsobem lze ho získati zpět, avšak až následně se rozhodne nic nečinit a plně počítá s možností, že ke zvířeti nabyde vlastnické právo někdo jiný (pokud by již od jeho ztráty byl rozhodnut, že zvíře stíhat nebude, nepochybně se jedná o derelikci). V druhém případě vlastník ve stanovené lhůtě ani nezjistí, že bylo jeho zvíře nalezeno, a i za předpokladu, že by měl zájem si zvíře vyzvednout, tak ve stanovené lhůtě o zvíře přijde.

Vzhledem k tomu, že opuštění zvířete je právním jednáním, a jako takové podléhá ustanovením o náležitostech právního jednání občanského zákoníku, domnívám se, že v případě druhém nelze uvažovat o derelikci, neboť vlastníkovu nemožnost zjištění nalezení zvířete (lhostejno čím způsobenou) nelze považovat za projev vůle, ale pouze jako objektivní stav. Naproti tomu vlastníkovu rozhodnutí o nestíhání zvířete či jeho nevyzvednutí je projevem vůle ve vnějším světě a jednalo by se tak konkrétně o právní jednání formou opomenutí přípustnou dle § 546 občanského zákoníku.

Pokud tedy vlastník dlouhodobě nereaguje na četná oznámení ohledně nálezu zvířete zasláná prokazatelně na adresu jeho bydliště, přičemž tak činí alespoň po dobu uvedenou v § 1059 odst. 1, resp. odst. 2, domnívám se, že se uplatní právní fikce dle ustanovení § 1048 občanského zákoníku a zvíře bude považováno za opuštěné. Přestože tak teoreticky uvedené lhůty pro pozbytí a nabytí vlastnického práva neběží, jelikož původní vlastník je znám, bude stejně jejich uplynutí rozhodující pro zjištění, zda bylo zvíře opuštěno.¹⁷⁴

Odlišný režim pak dopadá na zvířata, která zjevně měla svého vlastníka a která zároveň nebyla zjevně určena k zájmovému chovu. Zákon pro tyto oproti zvířatům v zájmovém chovu nestanoví žádnou lhůtu, lze tak dovodit, že se uplatní doba obecně stanovená pro nalezené věci movité dle § 1057 občanského zákoníku, tedy po uplynutí jednoho roku může nálezce s věcí (se zvířetem) nakládat jako poctivý držitel, po uplynutí tří let k němu nabyde vlastnické právo. S tím však

---

¹⁷² Důvodová zpráva k § 1059 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Online, op. cit. [cit. 2024-02-08].

¹⁷³ Srov. JANOŮŠEK, § 1059 [Zvíře zjevně určeno k zájmovému chovu]. 2023, op. cit., marg. č. 3.

¹⁷⁴ Srov. HAVELKOVÁ, Renáta, HUDKOVÁ, Barbora. *Praktické problémy v oblasti nálezů zvířat*. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2018, č. 10, s. 367-370. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-08].

zásadně nesouhlasí Šíma a kolektiv¹⁷⁵, když pokládá celkovou tříletou lhůtu, resp. její aplikaci na zvířata jako absurdní, a to např. v případě zvířat, jejichž celková doba života nepřekračuje právě tři roky. Jako další úskalí pak vnímá praktický problém rozlišení mezi zvířetem s vlastníkem a zvířetem v zájmovém chovu, neboť kupř. králík může být obojím, ale stejně tak ani jedním. Naproti tomu Havelková a Hudková¹⁷⁶ zdůvodňují absenci lhůty u zvířat nikoliv k zájmovému chovu jejich odlišnou povahou. Kupř. pes bude v útulku pravděpodobně psychicky strádat, a jeho dlouhé setrvání tam je nechtěné. Zároveň je schopen si v krátkém časovém sledu vytvořit silné pouto s osobou, která o něj dočasně pečuje mimo zařízení útulku (většinou jí bude nálezce), a právě z toho důvodu jsou zákonem určeny poměrně krátké lhůty pro nabytí vlastnického práva k takovým zvířatům. Naproti tomu hospodářským zvířatům, jako jsou krávy, prasata a ovce je za předpokladu uspokojení jejich životních podmínek lhostejné v čí péči se nacházejí. Proto tak v jejich případě není apel na co nejkratší možný časový úsek mezi jejich ztrátou a nabytím vlastnického práva k nim, neboť jejich vnitřní stav vůči vlastníku, lhostejno zda původnímu nebo novému, se během času nemění.¹⁷⁷

Osobně se přikláním spíše ke druhému názoru, neboť absurdita, kterou argumentují zastánci analogického použití kratších lhůt na zvířata dle § 1058 občanského zákoníku, dle mého názoru nedosahuje takové intenzity, aby bylo třeba striktně vyloučit výklad, dle kterého se na zvířata dle § 1058 uplatní obecná lhůta (doba) stanovená pro věci. Je sice pravda, že v některých případech lze striktní aplikací dojít k nechtěným závěrům, avšak v praxi se bude jednat spíše o ojedinělé situace, které ani není vhodné všechny taxativně upravit na zákonné úrovni, a odlišení lhůt pro každou jednotlivou skupinu zvířat pro účely nálezu se nejeví jako vhodné řešení. Za příčinu uvedeného problému lze tak označit spíše vadu současné právní úpravy (která však ani nemusí být jako vada vnímána), nežli chybnou interpretaci práva.

Konečně je nasnadě zaměřit se na problematiku nálezného. Ani nálezný nemá svojí speciální úpravu pro případ nalezených zvířat. Obecná ustanovení o věcech movitých stanoví: „*Nálezný činí desetinu ceny nálezu. Má-li však ztracená věc hodnotu jen pro toho, kdo ji ztratil, nebo pro jejího vlastníka, náleží nálezci nálezný podle slušného uvážení.*“ (srov. § 1056 odst. 2 občanského zákoníku). Logickým dotazem je, jak se ustanovení aplikuje v rovině ztracených zvířat, neboť na rozdíl od věcí jejich cenu nelze vždy jednoznačně určit. U zvířat v zájmových chovech je cena obvykle jasná, bude jí pořizovací cena zvířete, přičemž mám za to, že nikoli obvyklá pořizovací

---

¹⁷⁵ DAVID, Ondřej. § 1058. *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou - Svazek IX - Věcná práva (§ 976-1474)*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®, CODEXIS publishing, 2018, op. cit. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2024-02-08].

¹⁷⁶ HAVELKOVÁ, HUDKOVÁ, 2018, č. 10, op. cit., s. 367-370.

¹⁷⁷ Pro stejný závěr srov. THÖNDEL, § 1058. 2022, op. cit.

cena, ale cena, kterou za něj zaplatil jeho vlastník, neboť z dikce zákona je zřejmý úmysl zákonodárce reflektovat jeho vztah k nalezenému zvířeti. Proto pokud osoba nabyde vlastnické právo ke zvířeti za cenu nepatrnou z útulku, ačkoliv půjde např. o zvláštní plemeno psa, které obvykle v chovných stanicích stojí v řádech tisíců korun, bude rozhodné pro výši nálezného cena, kterou za zvíře původně vlastník vyplatil, a to z toho důvodu, aby byla dostatečně reflektována situace, za které vlastník zvíře nabyl a na jejímž základě si k němu utvořil vztah. Proto pokud v opačném případě pořídí vlastník zvíře draž, než je jeho obvyklá cena, bude nálezné počítáno z této vyšší sumy, neboť ta reflektuje, jako moc si vlastník zvířete při nabývání vlastnického práva k němu cenil. Nálezci vedle nálezného náleží rovněž úhrada nákladů, které jako řádný hospodář při péči o zvíře vydal, jak již bylo uvedeno výše.

3.2.3 Přirozený přírůstek

Považuji za vhodné pojednat alespoň krátce o plodech zvířat, neboť o nich bylo hovořeno již v první kapitole. Dle zákonné definice v § 491 odst. 1 občanského zákoníku je plodem to, co věc pravidelně poskytuje ze své přirozené povahy, jak je dáno jejím obvyklým účelovým určením a přiměřeně k němu, ať s přičiněním člověka nebo bez něho. Plod je výsledkem existence nebo užívání věci, nikoliv porušením její podstaty, v souvislosti s tím lze plody rozdělit na neoddělené, které jsou součástí věci, a oddělené, které se stávají samostatnou věcí v právním smyslu slova.¹⁷⁸

Ve vztahu ke zvířeti občanský zákoník stanoví: „*Plody, které vydává zvíře, náleží vlastníku zvířete. Za oplodnění zvířete lze žádat odměnu, byla-li sjednána.*“

Na první pohled je zřejmá inspirace rakouským ABGB (srov. podkapitolu 1.2). Stejně tak i nadále panuje doktrinální konsenzus ohledně toho, co vše spadá pod pojem plodu zvířete. Jsou jím myšleny jak plody živé, do této kategorie spadají pouze mláďata, tak neživé, kterými může být např. vlna, vejce, mléko, ale též svlečená hadí kůže nebo shozené jelení paroží.¹⁷⁹ Jak však Novotný uvádí, toto dělení je nadbytečné, neboť pro obě kategorie platí totéž – jejich oddělením od plodonosného zvířete se stávají samostatnou věcí (v případě neživého plodu) nebo samostatným zvířetem, přičemž oním okamžikem oddělení k nim nabývá vlastnické právo vlastník zvířete, obdobně jako tomu bylo u starořímské jurisprudence nebo v případě již zmíněného ABGB.¹⁸⁰

V souvislosti s ustanovením o oplodnění zvířete lze již jen dodat, že veřejnoprávní rámec šlechtění a plemenitby upravuje zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci

¹⁷⁸ DVOŘÁK, 2016, op. cit., s. 384.

¹⁷⁹ Srov. BĚLOVSKÝ, § 1073 [Plody zvířete]. 2021, op. cit., s. 290, nebo JANOUŠEK, § 1073 [Plody, které vydává zvíře]. 2023, op. cit., marg. č. 1. nebo THÖNDEL, § 1073. 2022, op. cit.

¹⁸⁰ NOVOTNÝ, NOVOTNÁ, KEDROŇOVÁ, ŠTROSOVÁ a ŠTÝSOVÁ, 2017, op. cit.

hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ten se však vztahuje pouze na zvířecí druhy v něm uvedené.¹⁸¹

3.3 Věcná břemena

Opustíme-li vlastnické právo a způsoby jeho nabývání, je nasnadě hovořit o věcných právech k věcem cizím (*iura in re aliena*), konkrétně o věcných břemenech. Věcná břemena omezují vlastníka věci ve prospěch oprávněného z věcného břemene, a to zpravidla na časově neomezenou dobu, přípustná jsou však též na dobu určitou. Občanský zákoník po vzoru ABGB (srov. § 848a ABGB) dělí věcná břemena na dvě skupiny, a to na služebnosti a reálná břemena.

Služebnosti (*servitutes*) známé již z dob římské jurisprudence jsou upraveny v § 1257 až § 1302 občanského zákoníku a jejich podstatou je omezení vlastníka služebné věci tak, že je povinen ve prospěch oprávněné osoby něco strpět (*pati*) či se něčeho zdržet (*omittere*). Je tak povinen pasivnímu jednání, ačkoliv v určitých případech služebností lze vedle hlavního pasivního jednání vypořádat též vedlejší aktivní jednání.¹⁸² Obecně lze služebnost nabýt smlouvou, porúzením pro pŕípad smrti nebo vydržením, v pŕípadech stanovených zákonem též *ex lege* nebo rozhodnutím orgánu veřejné moci (srov. ustanovení § 1260 občanského zákoníku). Dle své povahy se služebnosti dělí na osobní (*servitutes personarum*), kdy oprávnění svědčí konkrétní osobě, a na pozemkové (*servitutes praediorum*), u kterých je oprávnění svázáno s konkrétním pozemkem, resp. s vlastnickým právem k němu. Jak však uvádí Havlík, navzdory slovesnému znění je vhodné dovozovat, že pozemkové služebnosti mohou stejně tak být spjaty s jinými nemovitými věcmi, např. stavbami.¹⁸³ Věcněprávní charakter obou druhů služebností se pak projevuje tím, že změna povinného subjektu, tedy vlastníka služebné věci, nemá vliv na existující služebnost.¹⁸⁴ Konečně je před přechodem ke zvláštním typům služebností týkajících se zvířat vhodné zmínit, že výčet typů služebností uvedený v § 1267 a násl. je demonstrativní, lze tedy zřídít i nepojmenovanou služebnost, to však za respektování jejich základních charakteristických znaků dle § 1257 odst. 1 občanského zákoníku.¹⁸⁵

---

¹⁸¹ Srov. zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-08].

¹⁸² Srov. KABELKOVÁ, Eva. § 1257 [Vymezení pojmu služebnost, vlastníková služebnost]. In: KABELKOVÁ, Eva. *Věcná břemena v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-461-2. s. 21.

¹⁸³ HAVLÍK, David. § 1257 [Pojem služebností]. In: PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. Online. In: Systém Beck-online. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, op. cit., marg. č. 7. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-08].

¹⁸⁴ HRABÁNEK, Dušan. § 1257 [Zatížení věci služebností]. In: SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474)*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021, op. cit., s. 1114, marg. č. 27.

¹⁸⁵ HAVLÍK, § 1257 [Pojem služebností]. 2023, op. cit., marg. č. 7.

První služebností explicitně se týkající zvířat je služebnost průhonu uvedená v § 1275 občanského zákoníku. Důvodem pro specifickou úpravu je kromě zvláštní povahy zvířat též záměr zákonodárce upravit vybraných devět typů pozemkových služebností a dvě osobní, které se v praxi vyskytují nejčastěji a jejich úprava má tak vést k odstranění některých úskalí.¹⁸⁶ Služebnost průhonu pochází z římského práva a je též kodifikována v ABGB. Podstatou služebnosti je právo hnát zvířata přes služební pozemek, zároveň je s ní spojeno právo jet přes pozemek jinými než motorovými vozidly. Jedná se o pozemkovou služebnost, je zde tedy předpokládána existence pozemku panujícího, na kterém se vyskytují zvířata, jež je třeba v souvislosti s jejich obhospodařováním přesouvat (hnát) přes sousední pozemky, a pozemku služebného, přes který jsou zvířata hnána.

Nejdříve je třeba vymezit, která zvířata lze dle současné právní úpravy přes služební pozemek hnát. Předně není pochyb, že v souladu se smyslem a účelem průhonu jsou myšlena hospodářská zvířata, která jsou chovaná pro zemědělské účely (a to i za předpokladu, že pozemek není veden jako zemědělský)¹⁸⁷. Hrabánek s Lasákem pak uvádí jejich příkladný výčet – krávy, koně, ovce, kozy, osly a slepice.¹⁸⁸ Lze však též dovodit možnost výskytu jiných zvířat, které jsou k průhonu zapotřebí – tím je např. ovčácký pes korigující průhon stáda ovcí, neboť jak vyplývá z díkce občanského zákoníku s přihlédnutím k historickému původu služebnosti, hnaním zvířat není v předmětném ustanovení myšlen nikým nehlídaný pochod hospodářských zvířat, ale organizovaný průhon, a to zpravidla za přítomnosti fyzické osoby.

Vzhledem k tomu, že rozsah práva průhonu není speciálně upraven, uplatní se obecná ustanovení o služebnostech čili není-li míra služebnosti určena (zpravidla dohodou nebo jinak), rozhoduje potřeba panujícího pozemku, přičemž Hrabánek s Lasákem uvádí, že potřeba panujícího pozemku se posuzuje v době, kdy služebnost vznikla: „*Pokud například bylo právo průhonu původně zřízeno pro drobného zemědělce, který přes panující pozemek honil na pastvu dvě kravky, nemůže tudy své stádo honit zemědělské družstvo, které na panujícím pozemku zřídilo velkokapacitní kravín.*“¹⁸⁹ Co se týče výměry ze služebného pozemku, která je určena pro výkon práva průhonu, obsahuje občanský zákoník společné ustanovení pro služebnosti stezky, cesty i průhonu, které stanoví, že plocha pro výkon práva musí být přiměřená potřebě a místu. V případě náhody způsobující neschůdnost je vlastník panujícího pozemku oprávněn domáhat se vymezení

---

¹⁸⁶ Srov. Důvodová zpráva k § 1267 až 1298 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Online, op. cit. [cit. 2024-02-08].

¹⁸⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 22. 3. 1930, sp. zn. Rv I 873/29. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-08].

¹⁸⁸ HRABÁNEK, LASÁK, § 1275 [Služebnost průhonu]. 2021, op. cit., s. 1163, marg. č. 1.

¹⁸⁹ Tamtéž.

náhradní plochy pro výkon práva, než bude navrácen předešlý stav. V souladu se zásadou autonomie vůle lze dovozovat, že na prvním místě bude vždy dohoda stran ohledně plochy k výkonu oprávnění. Kabelková přitom uvádí, že plocha určena v dohodě může být vymezena slovně, tak tomu bude v případě, že bude celý služební pozemek způsobilý k výkonu služebnosti, nebo též graficky formou geometrického plánu znázorňujícího trasu určenou k výkonu oprávnění.¹⁹⁰

Dále je nutné vymezit vztah práva průhonu zvířat vůči ostatním pozemkovým služebnostem, které obsahově patrně souvisí, není totiž vyloučeno, aby některé služebnosti v sobě zahrnovaly oprávnění vyplývající z jiných služebností, a to na základě principu inkluzivity¹⁹¹. Tak např. služebnost stezky upravena v § 1274 občanského zákoníku zakládá právo chodit po ní nebo se po ní dopravovat lidskou silou a právo, aby po stezce jiní přicházeli k oprávněné osobě a odcházeli od ní nebo se lidskou silou dopravovali. Vztažení oprávnění z práva stezky též na průhon však zákon výslovně vylučuje, též zakazuje vláčet přes služební pozemek těžká břemena. Oproti tomu v případě služebnosti průhonu doktrína¹⁹² opakovaně dovozuje, že právo stezky, resp. z něj vyplývající oprávnění (vyjma vláčení těžkých břemen) jsou pomocí argumentu *a maiori ad minus* obsažena v právu průhonu, což je nanejvýš logické, neboť pokud průhon hospodářských zvířat má být organizovaný, musí být veden fyzickou osobou, která k němu logicky musí mít přístup.

Ve vztahu ke služebnosti cesty, která zakládá právo jezdit přes služební pozemek jakýmikoliv vozidly, je pak určení vzájemného vztahu jednodušší, neboť zákon výslovně stanoví, že služebnost cesty v sobě neobsahuje oprávnění ze služebnosti průhonu (srov. § 1276 odst. 2 občanského zákoníku). Rovněž tak služební pozemek určený k průhonu nebude způsobilý k právu pastvy, kterému je věnována následující část práce, neboť oprávnění pastvy dobytka svým obsahem jistě převyšuje oprávnění vyplývající z průhonu. Je však otázka, zda naopak právo pastvy v sobě nezahrnuje též oprávnění z průhonu. Pokud se zvířata pasou na služebném pozemku, zároveň vzhledem ke svému počtu půdu nepochybně udusávají, ač neorganizovaně, jelikož v případě pastvy je jim ponechána určitá volnost. Nahlížíme-li na případ optikou výše zmíněného principu inkluzivity, domnívám se, že oprávnění průhonu bude obsaženo ve služebnosti pastvy, jednak vzhledem k vyšší intenzitě práva pastvy spočívající v narušení služebného pozemku, zároveň též z praktického důvodu příchodu a odchodu paseného stáda na služební pozemek,

---

¹⁹⁰ KABELKOVÁ, Eva. § 1277 [Plocha pro služebnost cesty, stezky nebo průhonu]. 2013, op. cit., s. 197.

¹⁹¹ Srov. THÖNDEL, § 1275. 2022, op. cit.

¹⁹² Srov. HRABÁNEK, LASÁK, § 1275 [Služebnost průhonu]. 2021, op. cit., s. 1163, marg. č. 2.

protože neobsahuje-li pastva oprávnění průhonu, *stricto sensu* dobytek nemá možnost na pastvu přijít a ani z ní odejít.

Zvláštní úprava je stanovena pro pozemky, které jsou určeny k plnění funkcí lesa. Vzhledem k tomu, že občanský zákoník neobsahuje jejich definici pro soukromoprávní účely, je evidentní, že pojem je cíleně přejet z norem veřejného práva, konkrétně ze zákona č. 289/1995 Sb., o lesích (dále jen „lesní zákon“), jenž je definuje (srov. § 3 odst. 1 lesního zákona)¹⁹³. Na těchto pozemcích se zakazuje zřídit služebnost průhonu dobytka; pokud orgán veřejné moci rozhodne o určení pozemku k plnění funkcí lesa až po vzniku služebnosti, služebnost zaniká. Zákaz je omezen pouze na dobytek, nikoli na hospodářská zvířata jako taková, jak totiž uvádí důvodová zpráva,¹⁹⁴ je třeba reflektovat moderní trendy, zejména rozvoj agroturistiky a hipoturistiky s využitím koní k rekreaci, a tudíž by nebylo žádoucí zákaz vztáhnout na všechna hospodářská zvířata. Výjimky se tudíž dostává koním, popř. oslům a mulám, jež jsou hospodářskými zvířaty, ale nikoli dobytku.¹⁹⁵

Další služebností související se zvířaty je výše uvedené právo pastvy. S drobnými úpravami se jedná o převzetí znění nám již známého z ABGB vykazujícího jisté prvky kazuistiky. Právo pastvy je pozemková služebnost opravňující vlastníka panujícího pozemku, na kterém je chován dobytek, k jeho pasení na služebném pozemku. V případě služebnosti pastvy zákon reflektuje význam autonomie vůle stran a jejich dohody v soukromoprávních záležitostech, když výslovně stanoví, že ona dohoda má přednost, a až v případě její absence se subsidiárně užije zákonná úprava služebnosti (srov. § 1278 občanského zákoníku), zároveň též uvádí parametry, které by měly být dohodou upraveny – druh dobytka, jeho počet, rozsah a čas pastvy. Nad rámec uvedených lze též uvažovat o sjednání zabezpečení dobytka v době pastvy, nebo zda pastva bude mít výhradní charakter ve prospěch oprávněného. Rovněž je přípustné stanovit výměru pozemku určenou k pastvě, pokud se liší od celkové výměry pozemku, nebo limity, jejichž překročení znemožňuje pokračování ve výkonu oprávnění v dosavadní míře.

Pro případ, že sjednání některého z parametrů v době zřízení práva pastvy absentuje (či dokonce všechny), zákon stanoví, že je chráněna desetiletá pokojná držba. Pojem, resp. funkčnost oné pokojné držby považuji za poměrně zajímavý mechanismus. Nejedná se institut vyústující ve vydržení, jak by se mohlo z gramatického hlediska na první pohled znát, ale jde o jakýsi zvyk či obyčej, který se mezi stranami ustálil a který platí za sjednanou dohodu.¹⁹⁶ Pokud v posledních

---

¹⁹³ Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-08].

¹⁹⁴ Důvodová zpráva k § 1059 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Online, op. cit. [cit. 2024-02-08].

¹⁹⁵ K pojmu dobytek v právu srov. HAVLÍK, SPÁČIL, § 1275 [Služebnost průhonu]. 2023, op. cit., marg. č. 3.

¹⁹⁶ Srov. KABELKOVÁ, § 1278 [Vymezení pojmu právo pastvy]. 2013, op. cit., s. 199.

deseti letech byla služebnost nějakým způsobem vykonávána a způsob výkonu práva, resp. jeho parametry se za oněch deset let neměnily a zároveň strany neměly výhrad ani sporů vůči výkonu práva (pokojnost), bude tento deset let trvající výchozí stav pod ochranou držebních žalob dle § 1003 a násl. občanského zákoníku. Zde nutno podotknout, že výslovná dohoda má přednost před pokojnou držbou; hierarchicky tak lze seřadit právní tituly výkonu práva pastvy a dle jejich obsahu též parametry výkonu práva pastvy následovně: První a nejdůležitější je dohoda stran, v případě její absence, resp. absence některých parametrů, se postupuje podle poslední desetileté pokojné držby (to však jen v rozsahu, který není smluvně dohodnut, tedy existuje-li smlouva upravující pouze některé parametry, bude se postupovat podle ní a pouze chybějící parametry se budou posuzovat dle poslední desetileté pokojné držby) a pokud ta chybí, např. výkon oprávnění netrval deset let, nebo se jeho obsah v průběhu deseti let měnil, nebo trval, ale nebyl pokojný, postupuje se dle zákonné subsidiární úpravy uvedené v § 1279 až § 1282 občanského zákoníku. K uvedenému nezbyvá než doporučit potenciálním stranám věcněprávního vztahu plynoucího ze služebnosti skutečně podrobně upravit vzájemná práva a povinnosti.

Nyní bude věnován prostor subsidiární zákonné úpravě. Zákonná úprava se omezuje pouze na ty nejdůležitější parametry práva pastvy: druh dobytka (§ 1279), počet paseného dobytka (§ 1280) a dobu pastvy (§ 1280).

Dle ustanovení § 1279 odst. 1 občanského zákoníku se právo pastvy vztahuje na každý druh hospodářských zvířat, nikoli však na prasata nebo slepice. Zvířata nadměrně znečištěná, nemocná nebo cizí jsou z pastvy vyloučena. K cizím zvířatům je vhodné uvést závěr uznávaný doktrínou¹⁹⁷ čili že cizími zvířaty se nemyslí jakákoliv zvířata s vlastníkem odlišným od osoby oprávněné, ale pouze taková zvířata, ke kterým oprávněná osoba nemá ani jiná věcná nebo obligační práva (např. zvířata k nimž má poživací právo nebo vypůjčená zvířata na základě nájemní nebo pachtovní smlouvy). Domnívám se, že v souladu se zásadou autonomie lze zároveň dohodou platně sjednat, aby součástí práva pastvy byla i nemocná či špinavá zvířata. Obdobně jako v případě práva průhonu zákon zakazuje zřídit služebnost pastvy dobytka na služebném pozemku, který je určen k plnění funkcí lesa (srov. výklad výše). Zde naopak zastávám názor, že zákaz je nutno brát jako kogentní, a to i s ohledem na veřejnoprávní úpravu v lesním zákoně, která podobně zakazuje pastvu dobytka (záměrně užívám výraz podobně, neboť zákazy se do jisté míry překrývají a nelze je zaměňovat) v lesních porostech a na pozemcích určených k plnění funkcí lesa, zákaz tedy nelze obejít dohodou mezi stranami.

---

¹⁹⁷ Srov. KABELKOVÁ, § 1279 [Druh paseného dobytka]. 2013, op. cit. s. 201. nebo LASÁK, HRABÁNEK § 1279 [Druh zvířat]. 2021, op. cit., s. 1170, marg. č. 1.

Ustanovení § 1280 subsidiárně upravuje počet kusů dobytka, který je předmětem oprávnění z práva pastvy, v případě, že nelze prokázat pokojnou desetiletou držbu. Rozhodným počtem je průměr za první tři roky pastvy, není-li zřejmý, pak se stanoví podle zásad slušnosti přiměřeně k rozsahu a jakosti pastvy (to vše bez započtení sajících mláďat, neboť ty nejsou zátěží pro služebný pozemek – srov. § 1280 odst. 2 občanského zákoníku). Zároveň však zákon dispozitivně stanoví horní limit, který oprávněná osoba nesmí překročit: na služebném pozemku nelze pást více dobytka, než kolik ho může přezimovat s pící dodanou panujícím pozemkem. Průměrem za první tři roky je dle mého názoru patrně myšleno první tři roky od nabytí služebnosti, nikoli první tři roky v rámci desetileté pokojné držby, neboť existuje několik důvodů, proč nelze k desetileté době přihlížet (např. služebnost existuje kratší dobu, v posledních deseti letech se o ní vedly spory nebo se její obsah měnil), a tudíž není legitimního důvodu, ze kterého by bylo žádoucí vypočítávat tři roky z oné desetileté pokojné držby. Obdobně smýšlí též Hrabánek s Lasákem, když uvádějí, že první tři roky po vzniku služebnosti budou nejlépe odpovídat jejímu obsahu a rozsahu, protože je nutné brát je v potaz.¹⁹⁸

Dle § 1281 odst. 1 se doba pastvy (není-li ujednáno jinak a nelze-li postupovat dle pokojné desetileté držby) řídí místními zvyklosti, pasení však nesmí omezit nebo ztížit řádné hospodaření na služebném pozemku. K místním zvyklostem Thöndel uvádí: „*Jedná se o zvyklost, tedy o jednání, které je obvyklé v daném čase a místě. V oblastech, kde dodnes pastva dobytka představuje tradiční způsob zemědělské výroby, by neměl být problém s chápáním a používáním tohoto korektivu.*“¹⁹⁹ Bude však otázka, jak se posoudí místní zvyklosti v situacích, kde půjde skutečně o první právo pastvy svého druhu a široko daleko nebude případu, se kterým by se dalo srovnávat, přeci jen služebnost pastvy dnes zpravidla nebude tak rozšířená jako za dob platnosti a účinnosti ABGB, ze kterého předmětné ustanovení ostatně pochází. Domnívám se, že v daném případě bude třeba podpůrně vycházet z ustanovení § 1258 občanského zákoníku obecně vymezujícího obsah a rozsah služebnosti, tedy v případě absence místní zvyklosti se má za to, že je rozsah nebo obsah spíše menší než větší, tudíž je třeba v pochybnostech přisvědčit spíše té straně, která dobu pasení chápe restriktivněji (zpravidla vlastníka služebného pozemku) nežli oprávněné osobě.

Konečně lze k právu pastvy uvést, že dle zákonného znění v sobě nezahrnuje jiné užívání, zároveň též nevyklučuje zpravidla ani vlastníka služebného pozemku z práva spolupastvy, tedy podpůrný zákonný režim počítá s právem pastvy jako s nevýhradním. K pojmu jiného užívání není z dikce zákona jasné, co se jím myslí. Zda jde čistě o užívací právo jakožto osobní služebnost dle § 1283 a násl. občanského zákoníku, či je jím myšleno obecně věcné právo k věci cizí nebo

---

¹⁹⁸ LASÁK, HRABÁNEK, § 1280 [Počet zvířat]. 2021, op. cit., s. 1171.

¹⁹⁹ THÖNDEL, § 1281. 2022, op. cit.

dokonce věcné právo (ke své i cizí věci) a zároveň též jiná práva obligační povahy. Domnívám se, že ustanovení je třeba brát spíše extenzivně, neboť byl-li úmysl zákonodárce speciálně vyloučit *usus*, mohl tak učinit výslovně (formulací „nezahrnuje v sobě jiné užívací právo“ nebo např. „nezahrnuje oprávnění plynoucí z jiných služebností“, pokud jeho záměrem bylo vyloučení jiných služebností obecně), nikoliv užitím obecného pojmu jiného užívání. Zároveň však nelze dovozovat, že jsou vyloučena též věcná práva k vlastní věci, neboť následně je zákonem výslovně stanoveno, že je přípustné též právo vlastníka služebného pozemku na spolupastvu, kteréžto není služebností, ale užíváním vlastní věci v rámci vlastnického práva.²⁰⁰ Pokud by však nastala faktická kolize pasení dobytka vlastníka služebného pozemku a pasení dobytka oprávněného spočívající v nemožnosti pozemku obsloužit stáda obou zúčastněných zároveň, je zřejmé, že vlastník musí oprávněnému ustoupit, jak ostatně dovozuje Kabelková²⁰¹.

Závěrem k této podkapitole již jen k právu pastvy dodám, že dle § 1282 odst. 2 musí být dobytek hlídán, hrozí-li škoda. V uvedeném není pochyb o tom, že hlídání je povinen zařídit oprávněný, resp. stane se tak na jeho náklady.

---

²⁰⁰ Srov. THÖNDEL, § 1282. 2022, op. cit.

²⁰¹ KABELKOVÁ, § 1282 [Nezahrnutí jiného užívání do práva pastvy]. 2013, op. cit., s. 207.

Závěr

Lze uzavřít, že přestože zvíře až donedávna bylo soukromým právem považováno za věc, již od nepaměti jsou s jeho právním režimem spojená určitá specifika, která ho od věci odlišují. Především jde o zásadní vliv právních norem z odvětví práva nikoli soukromého, které soukromoprávní postavení zvířat značně modifikují. Příčiny, proč v různých časových obdobích zákonodárci skrze odlišná právní odvětví ovlivňovali statut zvířete v občanském právu, vycházejí z povahy doby. Rovněž lze na právní úpravě zvířete v průběhu času vysledovat vývoj soukromého práva obecně spočívající buďto v jeho postupné degeneraci či naopak v jeho pokroku, resp. v návratu k tradici.

V římském právu soukromém byla zvířata věcmi a následovala jejich právní režim. Vlivem náboženských norem *fas* však v určitých případech došlo k jejich vyčlenění z občanskoprávních vztahů a jejich postavení bylo tak významně narušeno. I přes to však bylo římské soukromé právo natolik nadčasové a propracované, že velký počet institutů týkajících se zvířat adaptovaly moderní právní řády o mnoho let později a známé jsou dodnes. Jedná se zejména o instituty nabývání vlastnického práva ke zvířeti přivlastněním a přirozeným přírůstkem nebo o systém věcných břemen. S nástupem středověku pak lze vyzorovat jistý úpadek jurisprudence zapříčiněný pravděpodobně silnými náboženskými představami neslučitelnými s klasickým právním systémem. Přestože některá věcná břemena týkající se zvířat zůstanou zachována, a dokonce vzniknou i nová, středověké právní chápání zvířat, právních subjektů a objektů je značně pokřivené.

Návrat k římské tradici představuje ABGB, které se vrací k osvědčeným právním institutům jako jsou originární způsoby nabývání vlastnického práva, a v souvislosti s tím vypracovává komplexnější názvosloví stran zvířat v soukromoprávních vztazích. Soukromoprávní statut zvířat je silně ovlivněn normami veřejného práva, konkrétně detailními mysliveckými a rybářskými zákony, které do soukromoprávní problematiky zasahují. Zároveň v tomto období vzniká poměrně bohatá judikatura, jejíž přínos lze vyzorovat i v současnosti.

Po událostech v roce 1948 dochází k postupnému úpadku práva a právní vědy ve jménu socialismu a ABGB nahrazují v krátkém časovém sledu středový občanský zákoník a dále občanský zákoník z roku 1964, jež postupně upouští od tradičních institutů známých již z dob práva římského, a to i od těch nejzákladnějších jako je soukromé vlastnictví. Právní postavení zvířat se v tomto období nijak nemění a jeho úprava je čím dál strožejší. Novelizací se dočkávají i práva myslivosti a rybolovu.

Zásadní změna nastává při vstupu současného občanského zákoníku v platnost. Po vzoru některých evropských zemí dochází k dereifikaci zvířete, tedy určení, že zvíře již nadále není věcí, ale smysly nadaným tvorem. V souvislosti s tím však vyvstávají různé interpretační či aplikační potíže. Předně jde o identifikaci zvířete na pomezí subjektu a objektu práva, neboť v různých situacích může zvíře oscilovat mezi těmito kategoriemi a nést znaky charakteristické pro obě skupiny. Zde docházím k závěru, že ačkoliv zvíře je objektem práva, má v některých případech lidským rozumem seznatelné zájmy, ke kterým je nutno v souladu se zásadou humanity v soukromoprávních vztazích a při řešení sporů z nich vzniklých přihlížet. Další otázkou, jež byla řešena, bylo vymezení zvířat v rámci společenství organismů. Kategorie zvířat ve smyslu občanského zákoníku je pohyblivá a proměnlivá, tedy je potřeba každý případ posuzovat samostatně se zohledněním všech okolností případu, zároveň je důležité opírat se o nejnovější vědecké poznatky ohledně schopnosti předmětného zvířete cítit stres nebo bolest, jež považuje zákonodárce a doktrína za definiční znaky zvířete, a v případě nejistot opět v souladu se zásadou humanity postupovat příznivěji pro zvíře a přiznat mu status zvířete. Zároveň došlo k vymezení funkcí, jež má dereifikace v českém právu; kromě nesporné proklamační funkce plní též funkci hodnotovou a propojuje soukromoprávní a veřejnoprávní ochranu zvířat v ucelený komplexní systém.

V porovnání s vybranou evropskou úpravou dereifikace pak lze vyzorovat, že její vtělení do litery zákona není v současné době ničím neobvyklým, ba naopak se jedná o logické následování moderních soukromoprávních trendů. Česká úprava přitom v ničem nezaostává oproti svým sousedům, avšak především v posledním desetiletí lze vyzorovat nové vývojové tendence spočívající v ještě větší míře ochrany poskytnuté zvířatům v soukromoprávních vztazích, když někteří zákonodárci v souvislosti s vlastnictvím zvířete uvádí výčty povinností, kterých jsou vlastníci vůči svým zvířatům povinni. Není vyloučeno, že i český zákonodárce v budoucnu přistoupí k uvedenému trendu.

V oblasti absolutních práv majetkových jakožto skutečně zásadních práv na poli subjektů a objektů práv obdobně jako u historické právní úpravy dochází k silnému ovlivnění soukromoprávního statutu zvířat normami veřejného práva. Tyto ovlivňují nejen samotný režim nabývání věcných práv k nim, ale též jejich pojmosloví ovlivňuje soukromoprávní terminologii. V případě přivlastnění byl zkoumán vliv zákona o myslivosti a zákona o rybaření, které ve velké míře přivlastnění omezují, když v mnoha případech přivlastnění přímo vylučují. V tomto ohledu významnou problematikou je vlastnictví zvířat chovaných v oborách, u nichž docházím k závěru, že za splnění podmínky předchozího nabytí vlastnického práva k nim jsou stále předmětem vlastnictví chovatele. Po podrobném výzkumu zvířat divokých, zajatých, zkrocených a domácích

byly v práci řešeny praktické potíže, ke kterým bylo poskytnuto řešení, přičemž považuji za vhodné opět uvést, že pro komplexní pochopení věcných práv týkajících se zvířat je nutné znát jejich veřejnoprávní stránku. Konečně lze uvést problematika věcných břemen, jež je do jisté míry ovlivněna povahou zvířat, kterou zákonodárce reflektuje a výslovně upravuje některé „zvířecí“ pozemkové služebnosti, jež mají svůj původ v ABGB a římském právu.

Zvířata tak již od nepaměti mají v soukromoprávních vztazích zvláštní místo oproti věcem, neboť vždy existovaly právní normy, které v jejich či v cizím zájmu významně zasahovaly do jejich soukromoprávního postavení, a tím i obecně do soukromoprávních vztahů osob.

Seznam použitých zdrojů

Monografie

- BARTOŠEK, Milan. *Dějiny římského práva: (ve třech fázích jeho vývoje)*. 2., přeprac. vyd. Praha: Academia, 1995. ISBN 80-200-0545-5.
- BÍLÝ, Jiří Libor. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Linde, 2003. Vysokoškolské právnícké učebnice. ISBN 80-7201-429-3.
- BOBEK, Michal, MOLEK, Pavel a ŠIMÍČEK, Vojtěch. *Komunistické právo v Československu: kapitoly z dějin bezpráví*. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2009. ISBN 978-80-210-4844-7.
- BOGUSZAK, Jiří., ČAPEK, Jiří. *Teorie práva*. Praha: Codex, 1997. ISBN 80-85963-38-8.
- DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-187-3.
- DVOŘÁK, Jan; ŠVESTKA, Jiří a ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné 3 – Díl třetí: Věcná práva*. Praha, Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7478-935-9.
- Důvodová zpráva k zákonu č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, Ministerstvo spravedlnosti (Praha). Právnícký ústav. Občanský zákoník. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: Orbis, 1956.
- HEYROVSKÝ, Leopold. *Dějiny a systém soukromého práva římského*. 6. vyd. V Bratislavě: Nákladem Právnícké fakulty University Komenského, 1927. Knihovna Právnícké fakulty University Komenského v Bratislavě.
- KABELKOVÁ, Eva, FLORIÁNOVÁ, Alexandra, PŘÍVARA, Mojmír, RŮŽIČKOVÁ, Dana. *Sousedská práva*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2017. ISBN 978-80-7400-661-6.
- KABELKOVÁ, Eva. *Věcná břemena v novém občanském zákoníku*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN 978-80-7400-461-2.
- KADLECOVÁ, Marta. *Vývoj českého soukromého práva*. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. Právní dějiny. ISBN 80-86432-83-1.
- KINCL, Jaromír, SKŘEJPEK, Michal a URFUS, Valentin. *Římské právo*. Dot. 2. dopl. a přeprac. vyd. (C.H. Beck dot. 1. vyd.). Praha: C.H. Beck, 1997. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 80-7179-031-1.
- KINCL, Jaromír. *Studie o právní subjektivitě otroka u Římanů a Germánů*, in: Právněhistorické studie. Praha, Academia, 1984.
- KOMÁREK, Stanislav. *Ochlupení bližní: zvířata v kulturních kontextech*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2113-7.
- KOZIOL, Helmut, BYDLINSKI, Peter, BOLLENBERGER, Raimund, APATHY, Peter a kol. *Kurzkommentar Zum Abgb: Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch, Ehegesetz*,

Konsumentenschutzgesetz, Ipr-Gesetz Und Europäisches Vertragsstatutübereinkommen. Wien: Springer, 2007.

- KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára, TINTĚRA, Tomáš a kol. *K pojetí člověka a věci v novém soukromém právu.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 197. ISBN: 978-80-7400-294-6.
- KUKLÍK, Jan. *Dějiny československého práva 1945-1989.* Praha: Auditorium, 2011. ISBN 978-80-87284-17-9.
- LAVICKÝ, Petr a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654).* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022. ISBN 978-80-7400-852-8.
- MÜLLEROVÁ, Hana., STEJSKAL, Vojtěch. *Ochrana zvířat v právu.* Vyd. 1. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2317-9.
- RANDA, Antonín, SPÁČIL, Jiří (ed.). *II. Právo vlastnické dle rakouského práva v pořádku systematickém.* Klasická právnícká díla (ASPI). Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-389-8.
- SEDLÁČEK, Jaromír, ROUČEK, František. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi., Díl druhý, (§§ 285 až 530).* Praha: Právnícké knihkupectví a nakladatelství V. Linhart, 1935.
- SKŘEJPEK, Michal. *Ius et religio: právo a náboženství ve starověkém Římě.* Pelhřimov: Vydavatelství 999, 1999. ISBN 80-901064-8-x.
- SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo v občanském zákoníku: komentář a prameny.* Praha: Auditorium, 2017. ISBN 978-80-87284-65-0.
- SKŘEJPEK, Michal. *Římské soukromé právo: systém a instituce.* 2. upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-566-1.
- SPÁČIL, Jiří, KRÁLÍK, Michal a kol. *Občanský zákoník III. Věcná práva (§ 976–1474).* 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2021. ISBN 978-80-7400-803-0.
- URFUS, Valentin. *Historické základy novodobého práva soukromého: Římskoprávní dědictví a soukromé právo kontinentální Evropy.* Praha: C.H. Beck, 1994. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 80-7049-107-8.

Elektronické zdroje

- ADÁMKOVÁ, Michaela. *Vztah starověkého člověka ke zvířatům.* Online, diplomová bakalářská práce (Bc.). Brno: Masarykova Univerzita, Filozofická fakulta, 2020. Vedoucí práce Mgr. Jana Steklá, Ph.D. Dostupné z: <https://theses.cz/id/kpcgi2/>. [cit. 2024-02-04].
- BÁRTŮ, Josef. *Lze nahradit újmu způsobenou mikroorganismy podle § 2933 o.z.?* Online. In: Systém ASPI. *Bulletin advokacie.* 2023, č. 10. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/products/lawText/7/322140/1/2#>.

- BEZOUŠKA, Petr a PIECHOWICZOVÁ Lucie, *Nový občanský zákoník. Nejdůležitější změny*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. ANAG, 2013. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2024-01-15].
- BEZOUŠKA, Petr. Návrh občanského zákoníku a jeho místo mezi evropskými kodexy. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2008, č. 19. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [2023-11-01].
- BURELL, Brian. Comparative biology of pain: What invertebrates can tell us about how nociception works. Online. *Journal of neurophysiology*. 2017. Dostupné z: <https://doi.org/10.1152/jn.00600.2016>. [cit. 2024-02-19].
- CZERNEKOVÁ, Michaela. „Pomalé“ želvušky a jejich rozmnožování. Online. *Živa*. 2011, čís. 6. s. 285–286. Dostupné z: <https://ziva.avcr.cz/2011-6/pomale-zelvusky-a-jejich-rozmnozovani.html>. [cit. 2023-11-02].
- ČÁP, Zdeněk, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, JOSKOVÁ, Lucie, KINDL, Tomáš, KNOBLOCHOVÁ, Vladimíra, KOCÍ, Miloš, MALÝ, Bedřich, PĚSNA, Lukáš, SKÁLA, Milan, SRBOVÁ, Alena, ŠVESTKA, Jiří, THÖNDEL, Alexandr, TICHÝ, Luboš a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek III, (§ 976-1474)*. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer. ASPI_ID KO89_c2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2023-12-15].
- ČECHURA, Vladimír. *Chov zvěře v zajetí – dotaz č.: 972*. Online. Dostupné z: <https://www.myslivost.com/Poradny/Pravni-poradna/chov-zvere-v-zajeti>. [cit. 2024-01-20].
- DAVID, Ondřej, DEVEROVÁ, Lenka, DOLANSKÁ BÁNYAIOVÁ, Lucie, DVOŘÁK, Jan, DVOŘÁK, Tomáš, FIALA, Josef, FRINTA, Ondřej, HOLČAPEK, Tomáš, HURDÍK, Jan, KINDL, Tomáš, MACKOVÁ, Alena, PAULY, Jan, PAVLÍK, Pavel, PELIKÁN, Robert a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek I, (§ 1-654)*. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer, 2020. ASPI_ID KO89_a2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2023-11-11].
- DAVID, Ondřej, JIRSA Jaromír, JUŘÁTKOVÁ Petra, KINDL Milan, KINDL Tomáš, KINDLOVÁ Michaela, ŠÍMA Alexander a kolektiv autorů, *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou - Svazek IX - Věcná práva (§ 976-1474)*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. CODEXIS publishing, 2018. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2023-12-15].
- Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (konsolidovaná verze) ze dne 2.3.2012. Online. In: Portál Justice, 2012. Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf?fbclid=IwAR3EfOSB0sUJscUbn50pMI1zP8-Y-7OWs8Vr9EyzfwA2fwKx5zum20MwCV4>. [cit. 2023-02-11].
- FOLEJTAROVÁ, Emílie. *Rituální čistota v islámu a judaismu*. Online, bakalářská práce (Bc.). Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, 2022. Vedoucí práce Mgr. et Bc.

Dagmar Demjančuková, CSc. s. 23. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/11025/48166>. [cit. 2023-11-22].

- FRANCOUZSKÁ REPUBLIKA. *Code civil des Français*, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Legifrance.gouv.fr. Dostupné z: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/2024-03-05. [cit. 2024-03-05].
- GIMÉNEZ-CANDELA, Marita. The De-Objectification of Animals in the Spanish Civil Code. Online. *da.Derecho Animal (Forum of Animal Law Studies)*. 2018, vol. 9/3. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/328031716_The_De-objectification_of_Animals_in_Spanish_Civil_Code. [cit. 2024-02-22].
- GRACIELA, Rodriguez Ferrand. Spain: New Law Providing for Increased Protection of Animals Adopted. Online. 2022. Dostupné z: <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2022-01-17/spain-new-law-providing-for-increased-protection-of-animals-adopted/>. [cit. 2024-02-22].
- GUIDETTI, Roberto, RIZZO, Angela Maria.; ALTIERO, Tiziana. What can we learn from the toughest animals of the Earth? Water bears (tardigrades) as multicellular model organisms in order to perform scientific preparations for lunar exploration. Online. *Planetary and Space Science*. 2012, roč. 74, Scientific Preparations For Lunar Exploration. [ISSN 0032-0633](#). Dostupné z: [DOI 10.1016/j.pss.2012.05.021](https://doi.org/10.1016/j.pss.2012.05.021). [cit. 2023-11-10].
- HAVELKOVÁ, Renáta, HUDKOVÁ, Barbora. *Praktické problémy v oblasti nálezů zvířat*. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2018, č. 10. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-08].
- HEJDA, Josef. *Finanční správa římské provincie Sicílie*. Online, diplomová práce (Mgr.). Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011. Vedoucí práce prof. JUDr. Michal Skřejpek, DrSc. Dostupné z: <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/36140>. [cit. 2024-02-04].
- HENDRYCH, Dušan a kol. *Právní slovník*. Online. In: Systém Beck-online. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-17-02].
- CHALUPNÍK, Karel. Daněk, muflon, divočák... Zvěř, hospodářské zvíře nebo domácí mazlíček? Online. *Myslivost*. 2012, č. 2. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2012/Unor---2012/Danek--muflon--divocak%E2%80%A6-Zver--hospodarske-zvire-ne> [cit. 2024-02-02].
- JANEČKOVÁ, Eva., HORÁLEK, Vladimír., a ELIÁŠ, Karel. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. Linde Praha, 2012. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2023-11-03].
- JIRSA, Jaromír a kol., *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou - Svazek IV - Věci a jejich rozdělení (§ 489-544)*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. CODEXIS publishing, 2018. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2023-08-11].

- KOMÁREK, Stanislav. Némé tváře. Online. *Vesmír*. 2003, č. 2. Dostupné z: <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/2003/cislo-2/neme-tvare.html>. [cit. 2023-03-13].
- LAFFINEUR-PAUCHET, Marie. The french animal code: a step forward for animal law according to Jean-Pierre Marguenaud, director of the edition. Online. *International Center for Animal Law and Policy*. 2018. Dostupné z: https://derechoanimal.info/sites/default/files/attachments/The%20french%20animal%20code_0.pdf. [cit. 2024-02-22].
- LIŠKOVÁ, Zuzana. *Somatizace psychických tenzí a jejich negativní vliv na kvalitu života*. Online, bakalářská práce (Bc.). Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sportovních studií, 2006. Vedoucí práce PaedDr. Věra Mráčková. Dostupné z: <https://theses.cz/id/a8ws6g/>. [cit. 2024-02-18].
- NOVOTNÝ, Michal. *Dereifikace zvířete v českém právu*. Online, diplomová práce (Mgr.). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta, 2013. Vedoucí práce Mgr. Pavel Petr, LL.M. Ph.D., s. 21. Dostupné z: <https://theses.cz/id/fcoxap/>. [cit. 2023-11-01].
- NOVOTNÝ, Petr, NOVOTNÁ, Monika, KEDROŇOVÁ, Kristina, ŠTROSOVÁ, Ilona a ŠTÝSOVÁ Monika, *Nový občanský zákoník. Vlastnictví a věcná práva*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. 2. aktualizované vydání, Grada Publishing, 2017. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2024-01-15].
- PEŠKO, Otomar. *A study of stress tolerance in Tardigrades*. Online, diplomová práce (Mgr.). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Přírodovědecká fakulta, 2020. Vedoucí práce Mgr. Jiří Voller, Ph.D. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7f3t4r/>. [cit. 2023-04-11].
- PETROV, Jan, VÝTISK, Michal, BERAN, Vladimír a kol. *Občanský zákoník*. Online. In: Systém Beck-online. 2. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2023, marg. č. 8. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-11-04].
- PROUZA, Ivan. *Zvíře na rozhraní mezi osobou a věcí*. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2017, č. 1. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-11-08].
- PRUDÍKOVÁ, Dana, KORBEL, František, RYŠÁVKOVÁ, Veronika a BENÁTČANOVÁ, Pavla. *Nový občanský zákoník úplně pro všechny*. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. Grada Publishing, 2014. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2024-02-08].
- PUMPR, Pavel. *Vývoj právní úpravy rybářství na našem území*. Online, diplomová práce (Mgr.). Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014. Vedoucí práce JUDr. Bc. Jaromír Tauchen, Ph.D, LL.M. Eur. Int. Dostupné z: <https://theses.cz/id/no6kn6/>. [cit. 2024-02-16].
- RAKOUSKÁ REPUBLIKA. *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB)*. Online. In: Jusline.at. Dostupné z: <https://www.jusline.at/gesetz/abgb>. [cit. 2024-02-22].
- RUSKÁ FEDERACE. Гражданский кодекс Российской Федерации (часть первая) ze dne 30.11.1994, N-51 FZ, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Consultant.ru. Dostupné z: https://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_5142/. [cit. 2024-02-20].

- SMITH, Jane. A Question of Pain in Invertebrates. Online. *ILAR Journal*. 1991, vol. 33, issue 1-2. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/ilar.33.1-2.25>. [cit. 2024-02-19].
- SPOLKOVÁ REPUBLIKA NĚMECKO. *Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)*. Online. In: Gesetze-im-internet.de. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>. [cit. 2024-02-22]
- STUNA, Stanislav, ŠVESTKA, Jiří. K pojmu věc v právním smyslu v návrhu nového občanského zákoníku. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2011, č. 10. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-11-09].
- ŠKROMACH, Zdeněk, KŠICA, Jiří, PONDĚLÍČEK, Jiří, KOVÁŘOVÁ, Daniela, KADANĚ, Lubomír et al. Dopad rekodifikace na myslivost – konference ze dne 4.11.2015. Online. *Myslivost*. 2015, č. 2, s. 8. Dostupné z: <https://www.myslivost.cz/Casopis-Myslivost/Myslivost/2015/Unor-2015/Kulaty-stul-Dopad-rekodifikace-na-myslivost..> [cit. 2024-01-18].
- ŠPANĚLSKÉ KRÁLOVSTVÍ. *Código Civil de España*, ve znění pozdějších předpisů. Online. In: Boe.es. Dostupné z: <https://www.boe.es/buscar/act.php?id=BOE-A-1889-4763>. [cit. 2024-02-22].
- ŠVESTKA, Jiří, SPÁČIL, Jiří, ŠKÁROVÁ, Marta, HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník I, II*. Online. In: Systém Beck-online. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, marg. č. 14. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-03-12].
- TELEEC, Ivo. O vládním návrhu občanského zákoníku. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2009, č. 19. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-11-22].
- VLADÍKOVÁ, Eliška. *Právní úprava zájmového chovu šelem*. Online, diplomová práce (Mgr.). Brno: Masarykova Univerzita, Právnická fakulta, 2020. Vedoucí práce JUDr. Vojtěch Vomáčka, Ph.D., LL.M. Dostupné z: <https://theses.cz/id/7t1nv6/>. [cit. 2024-02-03].
- ZEMANDL, Ondřej. K otázce vlastnictví zvěře v oboře. Online. In: Systém Beck-online. *Právní rozhledy*. 2014, č. 19. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-01-18].

Judikatura

Ústavní soud ČR

Řazeno podle pořadí nápadu dle spisové značky.

- Usnesení Ústavního soudu ze dne 23.06.1995, sp. zn. II ÚS 86/95. Online. In: Ústavní soud ČR, 2015. Dostupné z: <http://nalus.usoud.cz/Search/GetText.aspx?sz=2-86-95>. [cit. 2023-07-11].

Nejvyšší soud ČR

Řazeno podle pořadí nápadu dle spisové značky.

- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2001, sp. zn. 25 Cdo 663/2001. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-03].

- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 2. 2006, sp. zn. 22 Cdo 980/2005. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-01-18].
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 3. 2007, sp. zn. 22 Cdo 19/2007. Online. In: Systém CODEXIS®, doplněk LIBERIS®. CODEXIS publishing. Dostupné z: www.codexis.cz. [cit. 2023-12-15].
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2008, sp. zn. 28 Cdo 4487/2007. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-01-18].
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2009, sp. zn. 28 Cdo 3563/2008. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-03].
- Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2961/2009. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-08].
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2019, sp. zn. 22 Cdo 1722/2018. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2023-11-11].

Nejvyšší soud ČR

Řazeno podle pořadí nápadu dle spisové značky.

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 1. 1929, sp. zn. Rv I 808/28. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-08-01].
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 12. 1929, sp. zn. Rv I 469/29. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2023-08-01].
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 22. 3. 1930, sp. zn. Rv I 873/29. Online. In: Systém Beck-online. Praha: C. H. Beck, 2022. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/>. [cit. 2024-02-08].

Nejvyšší soud Protektorátu Čechy a Morava

Řazeno podle pořadí nápadu dle spisové značky.

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Protektorátu Čechy a Morava ze dne 29.01.1942, sp. zn. Rv I 919/41. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2023-08-01].

Nejvyšší správní soud ČR

Řazeno podle pořadí nápadu dle spisové značky.

- Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu ČR ze dne 29.11.1929 sp. zn. 11869/27. Online. In: Systém ASPI. Wolters Kluwer. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. [cit. 2023-07-31].

Právní předpisy

ČR

- Císařský patent č. 946/1811 Sb. z. s., obecný zákoník občanský rakouský, ve znění účinném do 31.12.1965.
- Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. [19/2000 Sb. m. s.](#), o sjednání Evropské dohody o ochraně zvířat v zájmovém chovu.
- Zákon č. 49/1866 čes. z. z., honební zákon pro Čechy, ve znění účinném do 24.7.1919.
- Zákon č. 22/1885 čes. z. z., o některých opatřeních ke zvelebení rybníkářství ve vnitrozemských vodách, ve znění účinném do 29.10.1952.
- Zákon č. 58/1885 ř. z., o úpravě rybníkářství ve vodách vnitrozemských, ve znění účinném do 29.10.1952.
- Zákon č. 225/1947 Sb., o myslivosti, ve znění účinném do 01.03.1962.
- Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31.03.1964.
- Zákon č. 62/1952 Sb., o rybníkářství, ve znění účinném do 19.12.1963.
- Zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění účinném do 01.07.2002.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 102/1963 Sb., o rybníkářství, ve znění účinném do 01.04.2004.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění uvedených v práci.
- Zákon č. 131/1982 Sb., ve znění účinném do 01.01.2014.
- Zákon č. 509/1991 Sb., ve znění účinném do 01.01.2014.
- Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 154/2000 Sb., o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat a o změně některých souvisejících zákonů (plemenářský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 162/2003 Sb., o podmínkách provozování zoologických zahrad, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/2004 Sb., o rybníkářství, výkonu rybníkářského práva, rybníkářské strážní, ochraně mořských rybníkářských zdrojů a o změně některých zákonů (zákon o rybníkářství), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů.

Zahraničí

- Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB) ze dne 01.06.1811, ve znění pozdějších předpisů.
- Bürgerliches Gesetzbuch (BGB) ze dne 18.08.1896, ve znění pozdějších předpisů.
- Code civil des Français ze dne 21.03.1804, ve znění pozdějších předpisů.
- Código Civil de España ze dne 24.07.1889, ve znění pozdějších předpisů.
- Гражданский кодекс Российской Федерации (ч. 1) (ruský občanský zákoník – první část) ze dne 30.11.1994, N 51-FZ, ve znění pozdějších předpisů.

ABSTRAKT

Diplomová práce na téma: Zvíře v úpravě občanského zákoníku.

Práce je zaměřena na současné postavení zvířat v občanskoprávních vztazích po vstupu nového občanského zákoníku v platnost. Cílem práce je zmapovat historický vývoj postavení zvířete z pohledu soukromého práva sahající až k jeho kořenům – k římskému právu soukromému, jakož i prozkoumat vliv norem veřejného práva či jiných právních odvětví na toto postavení.

Následně je za použití analytické a hodnotící metody podrobně zkoumán institut dereifikace zvířete v novém občanském zákoníku a s ním související teoretická, ale i praktická úskalí, zejména vymezení zvířete v rámci společenství organismů či dopad dereifikace na právní režim zvířat v porovnání s věcmi v právním smyslu. Rovněž je pomocí komparativní metody představen způsob dereifikace ve vybraných evropských státech a spolu s tím vysledovány současné evropské právní trendy.

Postavení zvířete je pak dále zkoumáno v souvislosti s jeho výskytem v oblasti absolutních majetkových práv. Konkrétně je zkoumáno vlastnické právo ke zvířeti, jeho obsah, nabývání a věcná břemena týkající se zvířat. Pomocí analytické metody jsou identifikována teoretická, výkladová, praktická či jiná rizika plynoucí ze současné právní úpravy a je poskytnuto jejich možné řešení. Na uvedeném je dále prezentován zásadní vliv veřejnoprávních norem, které, ač je jejich uplatňování nezávislé na uplatňování norem práva soukromého, postavení zvířat ve velké míře modifikují.

Klíčová slova: zvíře v občanském zákoníku – dereifikace zvířete – vlastnické právo ke zvířeti – nabývání vlastnického práva ke zvířeti – věcná břemena související se zvířaty

ABSTRACT

Thesis focused on: Animal in the regulation of the Civil Code.

The work is focused on the current status of animals in civil relations after the entry into force of the new Civil Code. The aim of the work is to map the historical development of the position of the animal from the point of view of private law, going back to its roots - to Roman private law, as well as to examine the influence of the norms of public law or other legal branches on this position.

Subsequently, using the analytical and evaluation method, the institute of dereification of animals in the new Civil Code and related theoretical as well as practical pitfalls are examined in detail, especially the definition of an animal within the community of organisms or the impact of dereification on the legal regime of animals compared to things in the legal sense. The method of dereification in selected European states is also presented using a comparative method, and current European legal trends are traced along with it.

The position of the animal is then further examined in connection with its occurrence in the area of absolute property rights. Specifically, the property right to an animal, its content, acquisition and encumbrances related to animals are examined. Using the analytical method, theoretical, interpretative, practical or other risks resulting from the current legislation are identified and their possible solutions are provided. On the above, the fundamental influence of public law standards is presented, which, although their application is independent of the application of private law standards, modify the status of animals to a large extent.

Keywords: animal in the Civil Code - dereification of an animal - ownership right to an animal - acquisition of ownership right to an animal - encumbrances related to animals